

DÜN ve YARİN
Tercüme külliyatı
Sayı 16

L. TOLSTOY
Âlişanzade Â«# 7 Hakkı

S A M İ M Î S A A D E T

QAZETİM AİBAA
KUTUPHANE (

istanbul — 1934

Fiatı 50 Kuruş.

VAKİT Kitaphanesi

İstanbul, Ankara caddesi.

Dün ve Yarın Tercüme Külliyyatından
Çıkan sayılar :

1. — Safo, A. *Dode* — Haydar Rifat Bey.
2. — Aile Çemberi, A. *Morua* — İ. H. Âlısan Bey.
3. — Ticaret, Banka, Borsa — Dr. M. Etem Bey.
4. — Devlet ve İhtilâl, *Lenin* — Haydar Rîfat Bey.
5. — Sınıf Kavgası, So*yalizm, ft"fl«/sW—S. ZekeriyîH.
6. — R as i n Külliyyatı, Rasin — H. Nazım Bey.
7. — İşçi Sınıfı İhtilâli, *Lenin* — Haydar Rifat Bey.
8. — Ruhî Hayatta Laşuur, *Yung*, Prof. Hayrullah B.
9. — İsfahana doğru, *P. Loti* — I. H. Âlısan Bey.
10. — J. Rasin Külliyyatı II, H. Nazım Bey.
11. — Deliliğin Psikolojisi, Z)/\Z?./tfr/—Dr. İzeddin B.
12. — Gorio Baba, *Balzak* — Haydar Rifat Bey.
13. — İlkbahar Selleri — Samizade Süreyya Bey.
14. — Engerek Düğümü, *François Mauriac* P.Safa Bey.
15. — Rasin Külliyyatı İH, _ H. Nazım Bey.

Çıkmak üzere olanlar :

1. — Cemiyetin Asılları, *Engel s* — Muhiddin Bey.
2. — Etika, *Kropotkin* Ağaoğlu Ahmet Bey.
3. — İsa, *Prof. B. Sangle* — Haydar Rifat Bey.
4. — Kırmızı ve Kara.
5. — Kapitalizm Buhranı, Profesör *Pirit* A.Hamdi Bey
6. — Salambo, *Flober* _ I. H. Âüşan Bey.
7. — Çocuk Düşürtenler, // . *Gonzalve, Menusier* — Fikri Rasim Bey.
8. — İçtimaiyat Kanunları, *G.deOreef*— Rauf Ahmet B.

Haydar Rifat Beyin Dastayevski'den *Cinayet ve Ceza* tercümesi 75, *Sta/in'i* 150 ve *Lenin'i* 100 kuruş fiatle kitaphanemizde satılmaktadır.

İ. H. Âlişan'ın diğer tercümeleri

Rafael : Lamartine'den

İki Hakikat : Paul Bourget ve Jean Lorrain'den
(*Arakel Kitaphanesi cep romanlarından*)

Aile Çemberi : André Maurois'den
(*Dün ve Yarın külliyyatından*)

Küçük Kontes : Octave Feuillet'den

Elem Çiçekleri : Baudelaire'in (Fleurs de Mal) ı

Verîen : Verlaine'in müntahap şiirleri
(*Basılmamış*)

Geceler : Alferd de Mtisset'in eş'an
(*Basılmamış*)

Salambo : G. Flaubert'in romanı
(*Basılmamış*)

Fransız Edebiyatı Tarihi 4 cilt: G. Lanson'un
(*Basılmamış*)

DÜN velyARIN
Tercüme külliyatı

L. TOLSTOY
Alişanzade İsmail Hakkı

« 4% _____

GAZETEİM ATBAA
KUTUPHANE ;

İstanbul — 1934

Muhterem Hamiyet Civanşir
Hanımefendiye

SAMİMÎ SAADET

i

Geçen sonbaharda ölen annemin matemi içinde kişi Katia, Sonia ve ben köyde geçiriyorduk.

Katia bizimle beraber yaşayan ve birlikte yiyip içen ihtiyar bir kadın idi. Bize dadılık etmiş ve hepimizi büyütmüş idi. Ona ait hatıralarım ve muhabbetim o kadar eski ki, bunların nasıl ve ne vakit başladıklarını tayin etmek benim için bile kabil değildir.

Sonia küçük kızkardeşim idi.

Prokovsk'daki eski evimizde kış, bizim için kederli ve mağmum geçiyordu. Bazen rüzgâr o kadar sert, soğuk o kadar keskin olurdu ki, kar pencerelerin yüksekliğine kadar yığdırdı. Camlar buzlanır ve ekseriya karla kapanırdı, ve bütün mevsim zarfında hemen ne evden dışarı çıktık ve ne bir gezinti yapabildik. Bizi görmeğe

gelenler nadir idi. Ve gelenler de evimize neşe ve hayat getirmezlerdi, Hepsi mahzun tavır alır sanki birini uyandırmadan çekiniyorlarmış gibi korka korka konuşurlardı. Gülmezler, bilâkis içlerini çekerler ve vesile düştükçe ve bahusus küçük Sonia'yı siyahlar giyinmiş gördükçe ağlardı.

Evde henüz her şey ölüyü hatırlatıyordu; sanki teneffüs ettiğimiz hava kederle meşbu' ve ölüm acıları ile dolu idi. Annemin odası kapalı duruyordu ve bu kapının kapalı duruşundan şiddetli bir acı duymakla beraber her akşam yatmağa gitmek için önünden geçtiğim vakit odanın içine göz atmağa beni bîr şey sevk ediyordu.

O vakit on yedi yaşında idim ve annem tahsilimi bitirmek için şehirde yerleşmek üzere idi ki, ölümün pençesine düştü. Bu ziadan hissettiğim keder, pek büyüktü. Bununla beraber açıkça itiraf edeceğim ki, bu kedere rağmen aynı işsizlik ve tenhalık içinde köyde ikinci bir kış geçirmek benim için, ki genç idim ve güzel olduğumu soyuyorlardı, pek güç olacaktı.

Hulâsa, kışın nihayetine doğru bu perişanlık, yalnızlık ve sıkıntı hissi o dereceye vardı ki, artık mutaleayı ihmal ve piyanoyu terkederek odamdan çıkmaz oldum.

Katla filân veya falan şeyle meşgul olmaya beni teşvik ettiği vakit, ondan birşey anlamadığımı ve yapamayacağımı söyledim... ve içimden ilâve ederdim: Neye yarar? En güzel zamanım bu

neticesiz varlık içinde geçecek olduktan sonra niçin sununla, bununla uğraşmalı? Neye iyi?.. Ve bu suale gözyaşlarından başka cevap bulmazdım.

O zaman benim çok zayıflamış ve çirkinleşmiş¹ raiş olduğumu söylediler: Buna o vakit tamamen kayıtsız kalıyordum. Niçin ve kimin için bunu düşünmeli idim? Bütün hayatım bu yalnızlık ve mühlik sıkıntı içinde geçecek sanıyordum. Bunlardan kurtulmak için ne kuvvet ve ne de arzu bende yoktu. Kışın sonu yaklaşıyordu. Katia benim halimden endişeye düştü ve ne olursa olsun beni seyahate çıkarmayı tasammüm etti. Lâkin bunun için para lâzımdı; halbuki annemin vefatından sonra bize ne kaldığım henüz bilmiyorduk., ve bugün yarın vasimizin gelmesini bekliyorduk. O işlerimizi tetkik ve tanzim edecekti. Nihayet mart ayında bu vasi geldi.

Ben, kafam boş, kalbim ölü odadan odaya giderken Katia bir kere: — Allaha şükür, dedi! Şükür Allaha! Serj Mihaloviç burada., haber göndermiş, yemeğe bize gelecekmiş. Bir az kendini topla, yavrum Maşa, yoksa seni böyle görürse ne der? Sizin ikinizi de o kadar severki..

Serj Mihaloviç yakın akrabamızdan idi ; bir de babamdan genç olmakla beraber onunla pek dost idi. Onun gelişi yalnız bütün tasavvurlarımızı değiştirmek ve bu yeri terk edebilmemizi temin etmekle kalmıyordu; ben onu her zaman muhabbet ve şafkatle sevmeğe ve ona hürmet etmeğe alışmıştım. Kendimi toplamayı tavsiye

. .1. ılı. u Katia iyice biliyordu ki, bütün tanıdık
I.inim/, içinde görünmek istemediğim yalnız Şerj
Mihaloviç vardı.

Ona karşı muhabbetim, onun vaftiz kızı olan Sonia'dan ve Katina'dan evin en ufak hizmetçisine kadar, herkesin ona gösterdiği muhabbete asla benzemezdi. Bu his annemin benim yanırı.da söylediği bir kelimedenden sonra müstesna bir ehemmiyet almıştı: Sana onun gibi bir koca isterdim demişti. Bu temenni bana garip ve hatta tatsız görünmüştü. Çünkü benim düşündüğüm büsbütün başka idi. Düşüncelerimin kahramanı genç, uzun boylu, zayıf, renksiz ve mağmum idi; Serj Mihaloviç ise aksine artık genç değildi, iri, kuvvetli ve farketdiğime göre daima şen idi. Maamafih annemin bu sözü boş yere söylenmiş değildi. Altı sene evvel Serj benimle oynar, senli benli konuşur ve bana "Küçük menekşem,, derdi ve bazen benimle evlenmek isterse nasıl davranacağımı kendi kendime korku ile sorardım.

Serj Mihaloviç yemekten az evvel geldi. Katia yemeğe fazla olarak bir ıspanak ile kremalı gato ilâve etmişti. Onuun kızakla geldiğini bir pehceredan gördüm. Lâkin evin köşesini döner dönmez bekliyor gibi görünmemek için hemen salona koştum.

Lâkin onun gür sesini, ve Katia ile beraber sofada ayak seslerini işittiğim vakit daha ziyade duramadım ve karşılamaya gittim. Katia'nın eli elinde idi ve onunla tebessüm ederek konuşu

yordu. Beni görünce sustu, bir lahza hareketsiz kaldı ve selâmlamadan dikkatle beni süzdü. Sıkıldım ve kızardığımı hissettim.

Nihayet mutlak muhabbetle:— Hakikaten bu siz olabilir misiniz? dedi ve kendini Katia'dan kurtarup bana geldi.

İnsan bu kadar değişebilir mi? Daha dün siz küçük menekşeden başka birşey değildiniz. Bugün işte açılmış bir gül.

Büyük elile benim elimi tuttu ve o kadar muhabbet ve şiddetle sıktı ki, âdeta canımı acıttı. Ben elimi öpecek zannetmiş ve ona doğru eğilmiştim. Lâkin o gözünü gözüme dikerek gene elimi sıkarak iktifa etti. Altı senedenberi görmemiştim, ben de onu çok değişmiş buldum, ihtiyarlamış, yanmış ve sakal bırakmıştı, bu ona çok yakışmamıştı. Bununla beraber daima aynı sade tavırları, aynı sert çizgili halis ve doğru çehreyi, aynı zeki parlak gözleri ve zerafetle mali aynı tebessümü — bir çocuk tebessümünü — muhafaza etmişti.

Beş dakika sonra artık âdî bir misafir değildi; bizim hepimizle, hizmetçiler de dahil olduğu halde, aile dostu gibi davranıyordu. Hizmetçiler onun evde bulunuşundan hissettikleri memnuniyeti açık bir tehalükle izhar ediyorlardı. Tarzı hareketi taziyet ifasına kendini mecbur sanan bir komşunun hareketi değildi. Konuşuyordu, cerbezelerini gösteriyordu. Anneme taallûku olan bir kelime ağzından kaçırmadı, o derecedeki

iptida bu kayıtsızlık bana garip göründü ve canımı sıktı. Az sonra bu suretle hareketi kayıtsızlıktan değil kastî olduğunu anladım, bundan dolayı ona müteşekkir oldum.

Akşam Katia cayı salonda verdi. Annemin hayatında bu âdet olmuştu. Sonia ile ben Katia'nın yanında oturduk, Serj Mihaloviç ise uşağımız ihtiyar Gregor'un bulduğu babamın bir piposu ile tütün içerek dolaşıyordu.

Serj birdenbire durarak:— Bu evde ne müt-hiş değişiklikler olmuş! dedi.

Katia içini çekerek:— Evet, diye cevap verdi.

Ve semaveri kapayarak misafirimize baktı ki, gözleri yaşarmıştı.

Bana hitap ederek tekrar söze başladı: Pederinizi hâlâ hatırlar mısınız?

— Pek az.

— Şimdi yaşamış olsaydı sizin için ne güzel olurdu... Ve Serj'in bulanık nazarı başımın üstünde kayboluyordu. Daha yavaş sesle ilâve etti: Pederinizi çok severdim., ve gözlerine rutubetli bir parlaklık geldi. Mendilini almak ve ağlamak için peçetesini güyümün üzerine atan Sonia:—İşte Allah annsmizi de aldı, dedi.

Serj dönerek tekrarladı:— Evet, evet, bu evde müthiş değişiklikler olmuş! Bir sükutu müte-akip yandaki odaya geçerek: Hadi Sonia bana. oyuncaklarını göster!

Gözlerim dolarak onları nazarımla takip ettim.

— Ne kıymetli dost! dedi Katia.

Ve filvaki yabancı bir adamın bu derin muhabbetinin kalbimi celbettiğini ve bana büyük bir iyilik olduğunu hissettim. Onunla oynayan Sonia'nın gülüşlerini işittik. Ona bir fincan çay gönderdim. Az sonra piyanoya oturdu ve kemik dişlere kızkardeşinin küçük ellerile vurarak eğlendi.

— Maria Aleksandrovna, diye bana haykırdı., geliniz de bize bir az musiki dinletiniz.,.

Onun böyle teklifsiz ve dostane tavrile ben-den piyano çalmamı istemesi hoşuma gitti ve hemen kalkıp yanına gittim.

Betofen'i açarak *Quasi una fantasia* sonatının *adagio'sım* gösterdi ve: — Bunu çalınız, bakalım nasıl çalılırsınız? dedi:

Fincanını aldı ve odanın bir köşesine çekildi. Bilmem nasıl oldu, iyi çalamadığımı behane ederek ondan bu zevki esirgemek veya kendime rica ettirmek bana gayrikabil göründü. Hemen piyanoya oturdum ve onun musikiye büyük istidadı ve vukufu olduğunu bilmekle beraber elimden geldiği kadar çalmaya başladım. Bu *adagio* bana çaydan evvelki muhaveremizi hatırlattı ve neticede oldukça iyi çaldım. Bununla beraber sonatın son *scherzo* kısmını istemedi.

Yaklaşarak:— Hayır, dedi* onu lâıykile çalamazsınız, onu bırakalım. Lâkin *adagio* iyi oldu. Musikiye istidadınız olduğunu görüyorum.

Bu halisane meth beni okadar sevindirdi ki,,

kıpkırmızı oldum. Onu görmekten büsbütün yeni bir haz duyuyordum. O babam yerinde ve onun dostu bir adam, bana eskisi gibi küçük bir kız değil kendine muadil biri gibi muamele ediyordu.

Katia, Sonia'yı yatırmaya gitti ve biz odada yalnız kaldık.

Bana babamdan bahsetti, ben vazifelerimi yaparken ve bebeklerimi giydirirken onunla beraber geçirdikleri mes'ut hayatı anlattı ve bu hikâyeler bana babamın nekadar iyi ve sade bir adam olduğunu öğretti. Ben bunu asla zannetmemiştim. Benim ne sevdiğimi ne okuduğumu da sordu. Birçok nasihatler verdi. Şimdi benim için o yalnız neşeli bir arkadaş değil, muhabbet ve ihlâs ile dolu vekarlı bir adamdı. Ona karşı gayri iradî hürmet ve muhabbet duyuyordum.

Bu, bende pek tatlı ve pek hoş bir duygu uyandırdı. Bununla beraber konuştuğumuz vakit bilmediğim bir sıkılma içinde idim. Kelimelerimin herbiri beni tereddüde düşürüyordu; onun muhabbetine layık olmayı o kadar arzu ediyordum, ve bunu bizzat kendim için değil babamın kızı olduğum için istiyordum.

Katia yanımıza döndüğü vakit misafirimize benim kayıtsızlığımdan ve üşengeçliğimden şikâyet etti. Ben şimdiye kadar buna dair bir imada bulunmamıştım.

Gülümseyerek ve başını sallayarak:

— Öyle ise bana en mühim şeyini bildirmekte ihmal etmiş, dedi.

— Ne diyebilirdim? Size söyleyecek bir şeyim yoktu.. Yalnız canım sıkılıyor.. Lâkin bu da geçecek.. Zaten şimdiden bu cansıkıntısının haki-katen geçeceğine ve bir daha gelmemek üzere geçtiğine kanaatim vardı.

— Yalnızlığa tahammül edememek iyi bir şey değildir. Halbuki siz tahsil görmüş genç bir kızsınız.

Gülmseyerek — zannederim, dedim.

— Lâkin siz sadece küçük bir hanım kızsınız ki söyledikçe ve takdir edildikçe hayatı kabili tahammül buluyor., yalnız kaldığını görünce cesaretini kaybediyor ve artık iyi bir şey yapamıyor., siz kendinizi göstermek istiyorsunuz., başka bir şey değil.

Bir şey söylemiş olmak için Hakkımda ne güzel fikriniz var, dedim.

Biraz sustuktan sonra — Evet, dedi, tevekkeli babanıza benzemiyorsunuz... Sizde bir şey varki..

Dikkatli ve muhabbeti! bakışı hoşuma gitti ve aynı zamanda beni garip bir tereddüt içine soktu. O kadar neşeli bir çehre üzerinde, kendilerine has bir surette parlak bu gözlerde ilk defa mahzunluğa yakın bir karaltı farkettim.

— Siz sıkılmamalısınız. Kitaplarınız, işleriniz var, o kadar istidadınız olan musiki var. Sonunda pişman olmak istemezseniz şimdiden bütün hayatınızı hazırlamalısınız. Bir sene sonra vakit geçmiş olacaktır.

Benimle bir baba veya amca gibi konuşuyor

du ve sözlerine münasip bir tavr vermek için nefesine cebrettiğini hissediyordum. Beni ne kadar kendi dununda tasavvur ettiğini görüşüm biraz hoşuma gitmedi, lâkin benim için ihtiyarına mecbur olduğumu zannettiği bu kadar mezahimden dolayı hoşlanıyordum.

Akşamın mütebaki kısmında Katia ile işlerimiz hakkında görüştü.

Ve nihayet: — Şimdi Allaha ısmarladık sevgili dostlarım, dedi ve yerinden kalkarak geldi elimi aldı.

Katia sordu:— Ne vakit tekrak görüşeceğiz?

Elimi bırakmadan: — İlkbaharda, diye cevap verdi; Danilofka'da (ikinci arazimiz) ne olup bittiğini görmek için oraya gitmeliyim. Lâzım olan tedbirleri aldıktan sonra Moskova'ya gideceğim. Hususî işlerim bunu icap ediyor. Yalnız güzel mevsimde görüşebileceğiz.

Hemen mahzun bir tavır ile dedim ki:—Lâkin niçin bu kadar uzun zaman bizden uzak kalmak istiyorsunuz ?

Onu her gün görmek ümit ediyordum. Sıkıntının tekrar başlayabileceği fikir beni şimdiden zebun ediyordu. Şüphesiz sesimden ve bakışımdan bunu anladı; zira bana dedi ki:

— Evet, kendinizi meşgul etmeğe çalışınız, bu çocukça fikir ve hevesleri defediniz.

Sesi bana çok sakın ve çok soğuk geldi ve bana bakmadan elimi bırakarak devam etti, ilk baharda sizi yakından tetkik edeceğim.

Yandaki ufak odaya kadar ona refakat ettik, orada acele ile kürkünü sırtına koydu. Nazarı daima benden çekiniyor gibi idi.

— Beyhude kendine zahmet veriyor, diye düşündüm. Onun bana bakması benim için bu kadar büyük bir saadet olduğunu nasıl tasavvur edebilir? Saf, çok saf., işte bu kadar..

Mamafih Katia ile ben çok zaman uyuyamadık. Muttasıl konuşuyorduk,— ondan değil, lâkin gelecek yaz nasıl yaşayacağımızdan, kışı geçireceğimiz yerden bahsediyorduk.

Artık kendi kendime bu müthiş suali soruyordum : Neye yarar? Daha şimdiden yalnız bahtiyar olmak için mes'ut bir âtiyi ümit etmeği pek sade ve tabîî buldum. Prokovsk'teki eski evimiz sanki birdenbire nur ile, hayat ile dolmuş idi.

II

İlkbahar geldi; sıkıntım gelmemişti. Onun yerine müphem ümitlerden ve henüz tasavvur halinde arzulardan yapılmış düşünceli bir hüznün kaim olmuştu. Fakat eski yaşayışımın tamamen vaz geçmiştin : Sonia ile meşgul oluyordum, piyano çalıyor veya okuyordum. Sık sık bahçeye iniyor, saatlerce ağaçlı yollarda dolaşıyor, sonra bir peyke üzerinde oturup kalıyordum. Ne düşündüğümü, ne hülya ettiğimi, ne ümit beslediğimi Allah bilir.

Bazen mehtap olduğu vakit geceleri sabaha kadar odamın penceresinde oturuyordum; bazan da Katia'nın duymaması için yavaşça ve sade gecelikle dışarı sızıyıyor, bütün jalelerle ıslak otlar üzerinden havuza kadar gidiyordum, hattâ bir gece tarlalara kadar çıktım ve parkın etrafını dolaştım. Bugün bu halleri hatırlamaktan ve bhusus o zaman kuvve hayaliyemi besleyen bu düşünceleri

anlamaktan müteallim oluyorum. Ve onları yeniden gözlerimin önüne getirmeğe muvaffak oluyorsam bunlara kendimi kaptırmış olduğuma güçlkle inanıyorum, çünkü o kadar gariptirler,

Serj Mihaloviç evvelce haber verdiği gibi Mayıs nihayetinde avdet etti.

Bizi ilk ziyaret ettiği vakit akşamdı; onu artık beklemediğimiz bir saat idi.Teraçada çay içmek üzere idik. Bahçe bütün güzelliğini yeniden bulmuştu. Ağaçlıklarda bülbüller yerleşmiş, ilk baharı tes'it ediyorlardı. Şurada burada leylâk topları beyazımsı veya sarımsı salkımlarla donaıyor, zarif çiçeklerini açmaya hazırlanıyor ve yolun iki tarafındaki ağaçların yaprakları gurup eden güneşin ışıklarının nüfuzu ile şeffaf gibi görünüyordlardı. Teraça gölgede, serin bir gölgede, kalıyor ve çimenler üzerine kuvvetli bir jale düşüyordu. Arkamızda, avluda, günün ölmek üzere olan gürültüleri ahıra giren hayvanların büğürmeleri içinde büsbütün kayboluyordu. Yarı, budala, biçare Nikon elinde bir sulak muttasıl gelip geçiyor ve yeni çapalarınışı topraklarda çizilmiş siyah daireler, yıldız çiçekleri fidanlarının etrafında süzgeçten düşen soğuk su altında çukurlanıyordu. Önümüzde semaver parıldıyor ve bir tepsi üzerinde süt çanağı, pasta ve gatolar arasında fıkır fıkır kaynayordu. Katia, fincanları doldurdu.

Ben bir banyonun verdiği iştihâ ile bir dilim ekmek üzerine taze kaymak sürerek yiyordum.

konuşuyorduk.

Kalktım ve tuvalet yapmaya gitmek için savuşmak istedim fakat kapıdan çıktığım sırada beni yakaladı. Basımdaki mendile bakarak tebesümle :

— Köyde bu kadar tekellüfe ne hacet? dedi; Gregor'datı sıkılmayorsunuz; sizin için ben Greğor kadar da değil miyim?

Ben çekilerek: — Şimdi gelirim, dedim.

Yine bağırdı:—Ne yapacaksınız! Bu mendilinizle bir köylü kadına benziyorsunuz.

Odama gidip esvabımı değiştirirken düşün-
düm : Ne garip tarzda bana bakıyordu., hele Al-
laha şükür, işte avdet etmişti. Sayesinde evde
biraz daha hayat, daha neşe olacaktır.

Aynama bir göz attıktan sonra sevine sevine
merdiveni indim, acelemi gizlemeği düşündüm.
Nefes nefese teraçaya yetiştim. Sofraya oturmuş

teklif ettim.

— Ya annem ?Ve erazim ? Bunu bırakal-
şimdi bana bütün bu zamanı nasıl geçirdiği-
anlatınız. Gene kara hülyalarınıza düştünüz m-

O yokken bile kendimi meşgul ettiğimi,
bir sıkıntı hissetmediğimi söylediğim vakit b-
bir çok tebrik etti. Sanki ben bir çocukmuş-
ve onun da böyle bir hakkı varmış gibi b-
nasihat etti. Yaptığım bütün iyi şeyler hakkı-
ona uzun, uzadıya ve inceden inceye izahat v-
meyi borç addettim ve ona itirafları dinle-
papas gibi ihîâsla her şeyi söyledim, ihtimal-
kendisinin pek hoşuna gitmemiştir. Aksam va-
o kadar güzeldi ki, çaydan sonra teraçada k-
dık, muhavere beni o kadar alâkadar ediyor-
ki bizi kuşatan büyük sükutun farkına v-
madım. Her taraftan güzel kokular yayıl-
ve çayırılar jaîe altında parlıyordu. T-

Geri çekildim ve bağırmak üzere iken hayvan yol bulup uçtu ve parkın nim zulmeti içine daldı.

Serj Mihaloviç birdenbire ve hiç bir intikale hacet gömleksizin: — Evinizi çok seviyorum, dedi; bana öyle geliyor ki ömrümün sonuna kadar bu teraçada kalabilirim.

Katia cevap verdi : — Peki, öyle ise orada kalalım.

— Evet, kalalım, fakat rnaetteessüf hayat hareketten kalmıyor.

— Niçin evlenmiyorsunuz ? Siz iyi bir koca olurdunuz.

Gülerek cevap verdi : — Beni sakın bir halde gördüğünüz için böyle zannediyorsunuz ! Hayır, Katerin Karlovna, evlenme zamanı sizin gibi benim için de geçmiştir. Çoktanberi benî artık bir evlenecek adam gibi telakki etmiyorler, ben de çoktanberi bunu düşünmüyorum ve rahat ediyorum.

Bana bu son sözler tabî bir sada ile söylenmemiş gibi geldi.

— Nasıl,siz henüzjohız altı yaşında,her şeyden bıkip usanmış mısınız?

— Şüphesiz, o kadar usanmışım ki şimdi yalnız bir şey arzu ediyorum : dinlenmek; ve görüyorsunuz ki bir koca için lâzım olan evsafı haiz değilim. Başı ile beni işaret ederek ilâve etti : Lâkin Maşa için böyle değildir : onun yaşındaki-ler evlenirler. Sizin ve benim gibiler artık ancak başkalarının saadetile mes'ut olabilirler.

Sesinde bir mahzunluk ve kendini zorlama vardı ki gözümden kaçmadı, Serj bir an sükûtu muhafaza etti, ne Katia ve ne ben bunu ihlâl etmeği düşünmedik.

Sofraya doğru dönerek devam etti — Bakınız Maşa, benim on yedi yaşında bir genç kızla, faraza; Marya Aleksandrovna ile, evlenmek fikri meş'umunda bulunduğumu tasavvur ediniz.. Misal pek güzeldir, pek iyi intihap edilmiştir. Daha güzelini bulamazdım.

Tebessüm eder gibi oldum. Fakat misalin için çok güzel intihap edilmiş olduğunu bir türlü anlıyamadım.

— Haydi bakalım, bana açıkça ve elinizi vicdanınızın üzerine koyarak söyleyiniz, hayatınızı yaşlı ve şimdiden yorgun ve dinlenmeden başka bir şey arzu etmiyen bir adamın hayatına bağlamak sizin için büyük bir felâket olmayacak mıdır ? Halî bu ki sizin bin türlü arzularınız vardır, ve Allah bilir bunlardan başka bir şey düşünmezsiniz..

Çok mahcup oldum ve ne cevap vereceğimi bilmediğimden bir şey söylemedim.

O gülerek devam etti :

— Dikkat ediniz ki bu bir izdivaç talebi değildir. Lâkin doğru söyleyiniz, akşamları bahçenin ağaçlı yollarında dolaşırken bu cins bir koca mı tahayyül ediyorsunuz. Bu sizin için büyük bir felâket olmaz mı ?

— Büyük bir felâket mi?.. Tamamile değil...

— Fakat büyük bir saadet te değil, diyecektiniz.. Değil mi ?

— Evet, lâkin aldanabilirim.

— Görüyorsunuz ya Katia ! Onun tamamen hakkı var ve düşündüğünü açıkça söylediğinden dolayı ona çok müteşekkirim... Bundan sarfınazar felâket benim için daha büyük olurdu.

Katia, akşam yemeği ile meşgul olmak için kalktı ve :

— Ne garip hiikattassmız î Asla değişmiyecek siniz. Dedi.

O gittikten sonra ikimiz de sakin kaldık.. Etrafımızda en büyük sükûnet hükümferma idi. Yalnız bülbül ötmeğe başlamıştı. Fakat evvelki gibi kesik ve kuru cümlelerle değil, bu sefer sürekli notlarla ahenktar sesi bütün bahçeyi kaplıyordu, ve birinci defa, uzakta, başka bir bülbül, dere tarafından ona cevap veriyordu. O vakit bizim yanımızdaki, ötekini dinliyormuş! gibi sustu. Sonra sesini kabartarak, ahengi tesri ederek ve bizim yabancı kaldığımız bu gece âleminde hâkimiyetini bir tavrı amiriyetle teyit ederek tekrar ötmeğe başladı. Bahçıvan kış bahçesine gitmek için geçti. Geceleri orada yatıyordu. Ve uzaklaştıkça adımlarının sesi yavaş yavaş kayboldu. Dağdan iki keskin ıslık sesi bize kadar geldi. Sonra herşey tekrar sükûnete garkoldu. Daha sonra yapraklara hiss olunmaz bir titreme âriz oldu. Başımızın üstünde tente şişti ve dalgalandı, birdenbire etrafa münteşir koku mevceleri bize kadar yükseldi. Bütün bu sessizlik sonunda bana tahammülfersa oldu, lâkin onu

ihlâl için ne diyeceğimi bilmiyordum. Ona baktım. Ve karanlık içinde parlıyan gözlerinin bana dikilmiş olduğunu gördüm.

— Yaşamak ne iyi şey ! diye mırıldandı.

Sebebini bilmeden içimi çektim.

— Neniz var ? diye sordu.

— Yaşamak ne iyi şey diye tekrarladım.

Gene sessiz kaldık. Ve ben eski rahatsızlığıma tekrar duçar oldum. Beynimin içinde lâyenî kat'i bir düşünce dolaşıyordu. Onu ihtiyar bulduğumu anlatarak sebep olduğum kedere mukabil sevimli bir kaç söz söylemeği çok isterdim, lâkin nasıl başlayacağımı kesdiremiyordum.

Birdenbire kalkarak — Haydi, Alîaha ısmarladık ! dedi; annem] beni yemeğe bekler, bugün onu hemen görmedim gibi.

— Size yeni bir sonat çalmak isterdim.

— Başka bir sefer çalarsınız, diye oldukça soğuk cevap verdi, yahut bana öyle geldi.

— Uğurlar olsun!

Şimdi artık onu gücendirmiş olduğum hakkındaki kanaatim arttı ve beni hakikî surette mahzun etti. Katia ve ben onunla beraber kapının önündeki taş merdivenleri indik ve avluda onu gözden kayboîuncaya kadar takip ettik.

Atının nallarının sesi artık kulağımıza gelmediği vakit tekrar teraçaya çıktım ve orada gözüm bahçenin derinlikleri ve gece sisinin dalgaları içinde kaybolduğu halde görmek ve işitmek istediğimi dinliyerek veya görerek hareketsiz

kaldım. O bir ikinci defa, sonra bir üçüncü kere gene geldi ve bizim' garip muhaveremiz üzerine duymuş olduğum elim his bir daha gelmemek üzere tamamilе mündefi oldu.

Yazın bize haftada iki ve bazen üç kere geliyordu. Ona o kadar alışmıştım ki mutattan ziyade bir zaman gözükmese yalnız yaşamak benim için müşkül oluyordu. O vakit içimden ona kızıyor ve beni böyle terk edişinin kendi tarafından haksızlık olduğunu soyuyordum. Bana karşı pek muhabbetli bir arkadaş vaziyetinde bulunuyordu. Bana imalı değil açıktan açığa sualler sorardı ve cevapların da dolambaçlı olmamasını isterdi. Bassa nasihat eder, cesaret verir, ve bazen azarlardı; bazen de oldukça ihtiyat teklif ettiği olurdu.

Benimle müsavi ve aynı iktidarda görünmek için sarfettiği bütün gayretlere rağmen onda büsbütün ayrı bir âlem bulunduğunu ve onun içine beni sokmak istemediğini hissediyor ve bu da her şeyden ziyade ona hürmetimi taz'if ve beni ona doğru cezbediyordu. Katia'dan ve komşulardan işiterek biliyordum ki yalnızca birlikte yaşadığı annesine mecbur olduğu dikkat ve itina-dan maada, bizzat idare ettiği serveti ve bize vasiliği yüzünden bir takım ihtilâfata maruz kalıyor ve bu da kendisi için bir çok müşkülâtı mucip oluyordu. Lâkin onun sıkıntılarına, tasavvurlarına ve ümitlerine dair kendinden bir şey öğrenemedim. Mükâlemeyi bu şeyler üzerine gö-

türmek isteyince kendine mahsus surette kaşlarını çatar ve sanki rica ederim, bunları bırakalım, bundan size ne ! demek isterdi ve hemen sözü değiştirirdi. İptida bu hareketi beni gücendirmişti, lâkin gitgide onunla yalnız kendimden ve bana teaîlûk eden şeylerden bahsetmeğe alıştım; sonunda bunu pek tabîî gördüm.

Zahirî meziyetlerime karşı tamamilе kayıtsızlık ve hatta oldukça istihfaf gösteriyordu ve onun bu hareketi iptida beni dilgir etmiş ise de sonraları bana hoş görünmeğe başladı. Hiç bir vakit ne bir sözle ve ne bir bakışla benim güzel olduğumu anlatmıyordu. Bilâkis, onun yanında benim güzelliğimi methedecek olsalar alnı buruşurdu. Benim hatalarımı göstermeği ve bununla beni kızdırmayı severdi. Yortu günleri Katia'nın beni süslemek istediği moda esvaplar, saçlarımın meâharetle düzeltilmesi onun istihzasını tahrik eder ve Katia bundan çok müteessir olurdu. Ben de iptida haksız olmıyarak buna hiddetle gücendim. Katia mutlak surette emin idi ki ben Serj Mihaîloviç'in hoşuna gidiyordum ve hoşlandığı bu genç kızın daha güzel görünmesini istememesini bir türlü anhyamayordu. Çok geçmeden kalbinde ne olduğunu anladım : Kendimi beğendirmek ve süslenmek merakı olmadığını görünce mes'ut oluyordu. Bundan iyice emin olduğum vakit tuvaletimde, saçlarımda ve tarzı hareketimde zerre kadar şuh meşreblığe delâlet edecek bir şey bırakmadım, Kendimi pek sade yaptım. —

Bu da başka bir türlü süslenmek idi, çünkü o yaşta sadelik zevki bende bulunamazdı.

Beni sevdiğini biliyordum. Bir çocuğu sevdikleri gibi mi veya bir kadını sevdikleri gibi mi, bunu düşünmedim. Bu muhabbet bana kıymetli idi ve onun indinde bütün genç kızların fevkmı da olduğumu bildiğim için bu fikri daima muhafaza etmesini bittabi arzu etmeliydim. Ve ben onu bilmiyerek aldatıyordum. Lâkin onu aldatacak daha iyileşiyordum. Vücudumdan ziyade ruhumun evsafını ona tanıtmak benim için daha müreccah ve daha lâıyk olduğunu hissediyordum. Saçlarım, çehrem, ellerim, tavırlarım nasıl olursa olsun, bir bakışta onları takdir edebilirdi ve bu cihette onu aldatmak istesem bile buna bir şey ilâve etmek benim için kabil değildi. Ruhuma gelince, onu tanımayordu, çünkü onu seviyordu, çünkü o neşvünema buluyordu, çünkü bu hususta onu hataya düşürmek kabildi. Ve ben de bunu yapıyordum. Bu hali açıkça gördüğüm vakit ne kadar müsterih oldum. O kadar sık duçar olduğum zihnî karışıklıklar, beni boğmakta olan bu hareket ihtiyacı tamamile zail oldu. Bildim ki, onun önünde ayakta durduğum veya yanında oturduğum saçlarım örgülü veya başıma kaldırılmış olduğu vakit daima onun gözü altında idim ve benim kendimden memnun olduğum kadar onun da benden memnun olacağını düşünüyordum. Zannediyorum ki herkes gibi o da bana güzelsiniz! demeği aklına getirseydi, bundan hiddetlenirdim.

Lâkin benim tarafımdan söylenen bir söz üzerine bana uzun uzadıya bakıp ta şaka tarzında göstermeğe cebri nefs ettiği heyecanlı bir sesle:

— Evet, evet sizde bir şey var... Siz fevkalâde bir kızsınız, bunu itiraf etmeliyim, dediği vakit kalbime ne sevinç ve ne tatlı bir his olduğunu duyardım.

Beni saadet ve gurur ile dolduran bu meth ve sitayiş neden ileri geliyordu ? Gâh torunu küçük kız hakkında Gregor'un muhabbetine iştirak ettiğimi anlatmış olduğumdan, gâh bir şiir ve bir roman okurken ağhyacak kadar müteheyş görüldüğümünden veyahut Mozar'ı Şulhof'a tercih ettiğimden idi. Ne iyi ve ne güzel hakkında hiç bir kat'î fikrim olmadığı halde bana iyiliği yaptıran ve söyleten fevkalâde dirayete hayran kalıyordum. Eski âdetlerimden, eski zevklerimden ekserisi ona hoş görünmüyordu. Kaşlarının tek bir hareketi, bir bakışı söyleyeceğim şeyin hoşuna gitmiyeceğini anlatmaya kifayet ederdi. Bir merhamet veya istihfaf tavrı aldı mı benim için çoktan beri kıymetli olan bir şeyi artık sevmiyorum zannederdim.

Bana bir nasihat verse ne söylemek istediğini biliyorum sanırdım. Göz bebeklerimin umkuna kadar nüfuz eden bir bakışle benden bir şey sorardı ve bu bakış öğrenmek istediği fikri ortaya çıkarmaya kifayet ederdi. Artık fikirlerime ve hislerime hâkim değildim; Çünkü onun fikirleri ve hisleri bana geçiyor, benim oluyor ve haya

timi güzelleştiriyorlardı. Bu tahavvülün farkına varmaksızın her şeyi, gerek Katia'yı ve adamlarımızı ve gerek Şonia'yı ve kendimi ve meşguliyetlerimi bir başka şekilde görüyordum.

Evvelce can sıkıntısını def için okuduğum kitaplar; mahza birlikte onlardan bahsettiğimiz, birlikte okuduğumuz, ve bana onları getirdiği için en saf bir sürür kaynağı oldular. Evvelce Şonia'ya verdiğim dersler ağır bir vazife idi. Bunu baştan savına yapardım; lâkin şimdi oda hazır bulunduğu Şonia'nın telakkilerini takip etmek benim en şiddetli sevinçlerimden biri oldu.

Bir musiki parçasını tamamen öğrenmek evvelce benim için mümkünsüz bir şeydi; şimdi onun tarafından dinleneceğimden ercin olduğumdan onun bir takdirine nailiyet ümidile hiç bir şeyden fütur getirmiyordum. Aynı notları kırk defa tekrarlıyordum, o deerce ki zavallı Katia kulaklarını pamukla tıkamaya mecbur oldu, ben bilâkis sabırsızlanmayı asla hatırıma getirmiyordum. Eski sonatlarım bana yeni hisler ifade ediyor göründüler. Benim tanıdığım ve kendim kadar sevdiğim o halim Katia gözümde değişmişti. Şimdi anlıyordum ki onun bize karşı, aynı zamanda bir valde, bir dost ve bir esir olmaya asla mecburiyeti yoktu; ondaki sadakat ve feragati hissediyor ve onu bunun için daha ziyade seviyordum.

Bana köylülerimizi ve hizmetçi kadınlarımızı da takdir etmeyi öğretti; bu bapta benim eski

noktai nazarım onunkine tamamen muhalifti. Ne kadar gülünç görünebilirse görünsün ben on yedi yaşına geldiğim halde onların arasında asla görmemiş olduğum müteaddit eşhas ile şimdiye kadar yabancı kalarak yaşadım. Asla düşünmemiştim ki bu adamlar da benim gibi sevmek, ıstırap çekmek, ümit etmek kabiliyetindedirler. Çoktanberi tanıdığım bahçemiz, ormanlarımız ve tarlalarımız yeni bir manzara aldılar ve gözlerime bilmediğim güzellikler arz ettiler. Bu dünyada yegâne sadetin diğerleri için yaşamak olduğu hakkındaki iddiası haksız değildi. İptida bu prensipi anlamamıştım, lâkin yavaş yavaş bana nüfuz etti. Velhasıl beni her günkü hayatımı tadil veya ona bir şey ilâve etmeksizin bir çok tatlı meselelerle dolu yeni bir hayata alıştırdı: beni sadece en ufak ihtisasatı duyacak kadar hassas yaptı. İçimde de ima bir aksi sada uyumuştı. Serj Mihaloviç'in vücudu bu sadayı uyandırmaya, konuşturmaya ve kalbimi saadetle doldurmaya kifayet etti.

Bu yaz, ekseriya odama çıkar, yatağımın üstüne kendimi atardım ve eski düşgünlüğümün yerine bir endişe kaim olurdu. Şimdiki bahtiyarlığımın endişesi. Bazen hiç uyuyamazdım. O vakit kalkar, Katia'nın yatağına oturur ve saade timden ona bahsederdim, bu saadet gözden kaçmayacak kadar aşikâr olduğundan bundan bahisten kolayca sarfınazar edebilirdim. O da kendini mes'ut hissettiğini itiraf eder ve beni kucaklardı. Buna kolayca inanırdım, hepimizin bahtı

yarlığından daha tabîî, daha mantıkî ne olabilirdi? Lâkin Katia'nın bahtiyarlığı uykusunu kaçırmazdı. O vakit kızıyor gibi görünür, beni kaldırırdı ve uyurdu. Ben bilâkis saadetimi mucip olan her şeyi düşünürdüm. Bazen yatağımdan iner yeniden dua ederdim ve benim duam Cenabıhakkı bana verdiği bütün saadete teşekkür için kendi ilhamıma göre yapılmıştı. O vakit odamda her şey sükûnete müstağrak olurdu. Artık uyuyan Katia'nın muntazam va sakin nefes alışından başka bir şey işitmezdim, bir kaç kelime mırıldanarak ve haç çıkararak boynumda asılı ufak salibi öperdim. Kapılar kapalı idi, kepenkler çekilmemiş idi. Yalnız bir köşede çırpman bir sinek vızıltısı kulağıma kadar geliyordu. Bu odayı hiç terketmemek, bu hisleri dağıtacak ve ruhumun bu halini ifna edecek olan günün geldiğini asla görmemek isterdim. Bana öyle geliyordu ki hülyalarım, düşüncelerim ve dualarım benimle beraber bu karanlıkta yaşayan ve yatağımın etrafını kuşatan canlı mahlûklar idi ki başımın üstünde, kanatlarını açmış duruyorlardı. Lâkin benim fikirlerimin her biri onun fikri idi, nasıl ki duyduklarımın her biri ondan geliyordu. Ben o vakit bunun sadece aşk olduğunu bilmiyordum,, zannediyordum ki bu hal daima devam edecek ve ben alacağıma mukabil kendimden bir parça terketmiye mecbur olmayacağım.

IIL

Bir gün yemekten sonra Katia ile ben bahçeye indik ve bir ıhlamur ağacı altına konmuş bir peyke üzerine oturmaya gittik, Burasını severdik, çünkü oradan bakılınca nazar vâsi bir sahayı i  hata ederdi. Serj Mihaloviç üç gündenberi gelmemişti. Onu bekliyorduk ve geleceğinden emin idik çünkü k hyaya haber vermiş ve biçilmiş ekinleri kaldırmadan evvel muayene edeceğini bildirmişti. Saat ikiye doğru onları bir  avdar tarlasını ölçerken gördük; Katia gülümsiyerek bana baktı ve ona çok sevdiği kiraz ve şeftali gönderdi. Sonra peykeye tekrar yerleşti ve uyuk lamaya başladı. Ben yaprakları özle parhyan bir dalı kırdım ve okumaya devam ederek yavaşça Katia'yı yelpazeledim. Bununla beraber onun geleceği keçi yolunu da gözden kaybetmiyordum. Sonia iki ıhlamur kökü arasında bebeğine bir yeşil çadır kurmakla uğraşıyordu. Havada

ağır bir sıcaklık vardı, hiç rüzgâr yoktu ve sabah-
tan beri ufku sıkıştıran bulutlar yaklaşmış
birbiri üzerine yığılmış ve bizi bir fırtına ile teh-
dit ediyorlardı. Daima böyle zamanlarda olduğu
gibi sinirli idim. Fakat akşama doğru bulutlar
dağılmış, gök yüzü açılmış, güneş tekrar görün-
müştü; yalnız uzakta siyah bir nokta kalmıştı ve
ara sıra mavimtrak ziya ile bir şimşek parıltısı
ve bir gök gürültüsü dikkati celbediyordu. O
gün için fırtınadan korkmaya mahal yoktu. Ye-
şillikler arkasından yer yer görülen yol üzerinde
bir çok araba gürültüsü işitiliyordu, yüklü ara-
baların ağır ve derin gürültüsü rüzgârda göm-
lekleri dalgalanan hasatçıların bindiği boş ara-
baların ser'i takırtısı. Kasırga şeklinde kalkan
toz ne yere düşüyor, ne uçuyordu. Çalıların üst-
tünde ağaçların şeffaf yaprakları arasında hava-
da muallâk gibi kalıyordu. Daha uzakta saman-
lık istikametinde sesler karışıyordu, başka teker-
lek sesleri de duyuluyor; ot demetleri elden ele
uçuyor, birbiri üzerine toplanarak büyük yığınlar
teşkil ediyor ve köylüler bunların üzerinden ge-
lip gidiyorlardı.

Önümde, kırdaki yük arabaları ilerliyorlardı. Sarı
otlar kalkıyor, ve tekerlek gıcırıltıları, çağırımlar,
şarkılar bana kadar geliyordu. Bir taraftan tar-
la gittikçe tenhalaşırken sağda demetleri bağla-
yıp istif eden kadınların açık renk elbiselerini
farkediyor ve yaz mevsiminin sonbahara tahav-
vülüne şahit oluyorum sanıyordum. Toz ve sıcak

bizim sevgili köşemizden maada her tarafı kaplamıştı ve ateş gibi bir güneşin altında bu sıcakta ve bu tozda bütün rençber âlemi konuşuyor, gülüyor ve çabalıyordu. Patiska mendilinin altında uyukhyan Katia'ya, bir tabakta parlıyan kirazlere, güneşin aksettiği sürahinin berrak suyu, yuna bakıyor ve garip bir saadet his ediyordum.

Kendi kendime: ne yapmak? dedim, mes'ut isem kabahat bende mi? Lâkin bu bahtıyarlığımı nasıl bildirmeli? Kime itimat, kima itiraf etmeli?

Güneş artık yoldaki ağaçların tepelerine doğru dokunnuya başlamıştı, toz düşüyordu ve etrafındaki menazır gurub eden güneşin mail ziya-sı altında şenleniyordu; bulutlar tamamen kaybolmuştu. Samanlığın yakınında, başka üç ot yığını tepeler teşkil ediyor ve üzerinden adamlar ini-yordu. Kadınlar tarakları omuzlarında, bağları kemerlerinde işden dönerek şarkı söylüyorlardı! Ve Serj Mihaloviç gelmiyordu. Halbuki çok zaman evvel onun tepeden aşağı indiğini görmüştüm. Birdenbire yolun ucunda hiç beklemediğim taraf tan göründü. Şüphesiz dereden dolanmıştı. Bana doğru koştu başı açık, çehresi sevinç içinde idi. Lâkin arkadaşımın uyumakta olduğunu görünce dudaklarım sıktı, gözlerini kıptı, ve ayaklarının ucu ile yaklaştı. Derhal anladım ki o namütenahi bir sevinç ihsas eden mes'ut bir haleti zihniye içinde idi. Bizler buna meserretin ifratı deriz. O şimdi hocanın değneğinden kaçmış bir mektep

çocuğunu hatırlatıyordu ve baştan aşağı tamamen çocuk gamsızlığında ve bahtıyarlığında idi.

— Bonsuvar, küçük menekşe. Nasılsınız ? İyi mi ? Dedi ve elimi sıktı. Ben pek çok iyiyim. Zannediyorum ki on beş yaşındayım, seve seve at oyunu oynıyabileceğim ve pek ziyade lezzet alarak bir ağaca çıkacağım.

— Nihayetsiz bir sevinçle mi ? dedim, bu sevincin beni de kapladığını hissediyordum.

Bir gözünü kıparak ve kakhaha ile gülmemek için ciddî surette cebrinefes ederek : — Evet, dedi, lâkin Kati a Karlovna'nın burnunu niçin rahat bırakmıyorsunuz ?

Vakıa dikkat etmeksizin Kati'ayı yelpazelemeye devam etmiş idim lâkin mendili düşürmüştüm ve şimdi çehresine dokunuyordum, gülmeye başladım.

Katia'yı uyandırmaktan korkuyormuş gibi göründüğüm, hakikatte ise onunla yavaş sesle konuşmaktan mütelezziz olduğum cihetle mırıldanarak : — Katia uyumadığını iddia edecektir dedim. O da beni taklit etti. Sanki ben ihtiatı ses çıkarmamak derecesine vardırırmışım gibi o da yalnız dudaklarını kımıldatmakla iktifa etti. Sonra kirazları görerek onları kapdı ve gizlice almış gibi hareketle Sonya'ya koştu. Maatteessüf bebeğin üstüne oturdu ve Sonya kızdı. Ona bir oyun oynamayı teklif ederek barışmaya muvaffak oldu; bu oyun sadece kirazları kimin daha çabuk yiyeceğini görmektir.

— Size daha kiraz getireyim mi ister misiniz dedim, yahut beraber toplamaya gidelim mi ?

Tabağı aldı üzerine bebeği koydu biz de sobalı bahçelere doğru yürüdük. Sonya gülerek arkasından koştu ve bebeğini vermesi için eteğinden çekti. Onun dediğini yaptı ve benim tarafıma dönerek etrafımızda uyandırmaktan korktığımız kimse bulunmamakla beraber yavaş sesle dedi :

— Niçin küçük bir menekşe olduğunuzu itiraf etmiyorsunuz ? Bütün bu sıcağı, bu tozu ve bu yorgunluğu çektikten sonra size yaklaştığım vakit bir nefis menekşe kokusu teneffüs ettiim. Ama başa vuran sert kokulu menekşe değil gölgede yetişen ve karlar eriyince ilk çayırıları kokutan menekşe.

Bu son kelimelerin bende uyandırdığı tatlı teşevvüşü gizlemek için dedim ki : — Lâkin bana işlerimizin nasıl gittiğinden bahsetsenize..

— Fevkalâde. Bu adamların hiçbir kusuru yok. Onları tanıdıkça insan daha ziyade seviyor..

— Evet, evet, biraz evvel onların nasıl çalıştıklarını gördüğüm vakit bukadar zahmet çektiklerini görmek bence bir vicdan azabı oldu. Ben ki okadar bahtiyarım, okadar..

Sözümü keserek ve bana muhabbetle bakarak ciddî bir sesle : — Bu hissiyatla oynamayınız. Aziz dostum dedi. Bunlar mukaddes şeylerdir.. Bunlarla tefahurdan Allah sizi hıfzetsin.

— Sade size söylüyorum.

— Evet, biliyorum. Peki kirazlar ne oldu ?

Sobalar kapalı idi ; bundan başka bahçıvanların hepsini tarlalara yollamış olduklarından kimse yoktu. Sonia anahtarı aramaya koştu. Lâkin Serj daha ziyade beklemek istemedi ve bir ağaca asılarak içeri atladı, ve bana :

— Tabağı verir misiniz ? Diye haykırdı.

— Hayır ben kendim toplamak isterim. Anahtarı aramağa gidiyorum. Sonia bulamamış olacak...

Lâkin aynı zamanda onun halini ve orada ne yaptığını görmek, hulâsa kendini tamamilе yalnız zannettiğı vakit onu tetkik etmek fikrinde bulundum. Belki de onu bir lâhza gözümden kaybetmek istemiyordum. Duvarın daha az yüksek olduğu bir yere kadar ayaklarımın ucu ile dolaştım, boş bir fıçı üzerine çıktını, eğildim ve içeriye bir göz gezdirdim, kiraz ağaçları eski yuî* mı gövdelerini yükseltiyor, kaba yapraklarını yayıyor ve bunların üzerinde kiraz demetleri ayrılıyordu. Sobanın üzerine konmuş hasırın altına başımı sokarak Serj Mihaloviçi bir kiraz ağacının altında oturmuş gördüm. Şüphesiz beni gitmiş ve kendini yapayalnız zannediyordu. Başı açık, gözleri kapalı idi ve parmakları arasında gayri ihtiyari, nebati bir zamk yuvarlıyordu. Birdenbire omuzlarını kaldırdı gözlerini açtı, ve gülümsiye rek yavaşça ağzından bir kelime kaçırdı. Bu kelime ve bu tebessüm onun haline okadar az mutabık idi ki onu gözetlediğimden dolayı utandım, onun Maşa dediğini işittim sanmıştım. Bunun İh

timali olamayacağını düşündüm,. O daha hafif daha muhabbetti bir sesle tekrar etti : Sevgili Maşa. Lâkin bu defa bu iki kelimeyi iyi işittim. Yüreğim okadar şiddetle çarptı ve ben öyle bir heyecan ve birdenbire öyle bir sevinç duydum ki düşmemek için duvara sarılmışım. Gürültüyü işittim ve korku ile etrafına baktı ve bir çocuk gibi kızardı. Lakırdı söylemek istedi muvaffak olamadı. Kırmızılığı gittikçe artıyordu, Bununla beraber beni görünce gülümsedi, ben de gülümse dim. Yüzü neş'eli idi o artık bana nasihatler veren beni himaye eden yaşlı bir amca değildi benim gibi genç ve benim onu sevdiğim ve ondan korktuğum kadar beni seven ve benden korkan adam idi. Bir şey söylemeksizin birbirimize bakıyorduk. Birdenbire kaşlarını çattı, gözlerinin parlaklığı ve tebessûmündeki şefkat kayboldu. Bir kabahat işlemişiz gibi sakın ve pederane bir tavır aldı kendine sahip oldu ve benim de öyle olmamı istiyor gibi idi.

— İniniz, bir yerinizi acıtacaksınız, dedi. Saçlarınızı düzeltiniz., Kendinizi görseniz..

Niçin böyle fikrini gizliyor ? Beni niçin üzüyor? düşünüyordum. Onun sıkıntısını büsbütün ziyadeleştirmek ve üzerindeki hükmümün nereye kadar gittiğini öğrenmek arzu ettim.

— Hayır ben kiraz koparacağım diye cevap verdim. Ve yanımdaki bir dalı tutarak duvarın üstüne atladım.

Bana yardıma gelinceye kadar yere sıçramıştım onun yanında bulunuyordum.

Heyecanını saklamaya çalışarak dargın bir tavırla : — Ne delilik ! Diye haykırdı. Bir yerinizi incidebilirdiniz. Ya şimdi buradan nasıl çıkacaksınız.

Mahcubiyeti artmıştı fakat şimdi beni eğlendirecek yere müteazzi ediyordu. Biraz sonra ben de bu mahcubiyete iştirak ettim. Ondan uzaklaştım ve artık ne diyeceğimi bilmiyerek kiraz toplamaya başladım sonra ne yapacağımı bilmiyordum. Kendime itap ediyordum. Yaptığıma teessüf ettim, çünkü bu hareketimle onun hürmetini kaybetmekten korkuyordum, ikimizde susuyorduk ve ikimizin ruhu bir tazyik altında eziliyordu. Hele Sonia anahtarla geldi ve bizi bu nahoş vaziyetten kurtardı lâkin gene çok zaman birbirimizle konuşmaktan çekindik. Sonia ile konuşmayı tercih ediyorduk.

Katia'nın yanında biraz sükûnet buldum. O bize bir dakika uyumamış ve herşeyî işitmiş olduğunu te'min etti; Serj bile bana karşı tekrar pedrane vaziyet almayı ve hami tavrını takınmayı tecrübe etti; bu tecrübeden bir netice çıkmadı. Bana gelince ancak birkaç gün evelki şu garip mükâlemenin sözleri daha hatırımda idi. Katia, erkekler için aşkı hissetmek ve onu meydana çıkarmak kadınlardan daha kolay olduğunu iddia etmişti. Katia şu neticeyi çıkarmıştı :

— Bir erkek sevdiğini söyleyebilir bir kadın bunu yapamaz"

Serj Mihaloviç cevap vermişti : — Benim fikr

rime göre bir erkek sevdiğini ne söyleyebilir ve ne de söylemelidir.

— Bu niçin ? Diye sordum.

— Çünkü bu halde daima bir yalan söyler. Bir erkek için sevdiğini anlamak güzel bir keşiftir sanki yalnız seviyorum dese hemen iş olup bitiverir: bir, iki, seviyorum, sanki derhal fevkalâde bir şey, bir mucize husule gelmesi için yalnız bunu teleffuz etmesi yetiştir. Bana öyle geliyor ki bir "sizi seviyorum,, cümlesile aşklarını alenen itiraf eden adamlar ya aldanıyor veya diğerlerini aldatıyorlar, bu ise daha fenadır.

Kati a mukabele etti — Lâkin bir kadına sevdiğini söylenmezse onu nasıl bilir ?

— Onu bilmem, herkesin bir ifade tarzı vardır lâkin hisler vardır ki derhal anlaşılır. Ben bir roman okuduğum vakit, mülâzım Shelski veya Alfred'in: Eleonore seni seviyorum dediği zamanki müşkül vaziyetini düşünmekten kendimi alamam, ihtimal o, fevkalâde bir hâdise vukubulabileceğini tehayyül eder; lâkin ne kendi ve ne de sevgilisi için böyle bir şey yoktur. Gözleri, ağızları, burunları, hülâsa onlarda her şey eskisi gibi kalır.

Ben o vakit bu şakaya ciddi bir mana vermiş idim, Katia bizim roman kahramanlarile meşgul olmamıza asla müsaade etmezdi.

Katia — Her vakit garip sözler! diye haykırdı. Bakalım açık söyleyiniz : Siz hiç bir kadına sizi seviyorum demediniz mi ?

Gülerek cevap verdi..

— Asla demedim, asla bir kadime önünde diz çökmedim ve bunu asla yapmayacağım.

Ben düşündüm — Onun sevilmeğe ihtiyacı yok. Beni seviyor ve ben bunu biliyorum. Kayıtsız görünmek için gayretleri bu kanaatimi izale edemezler.

Mahut günün akşamı benimle az konuştu; Sonia ve Katia'ya hitap ettiği sözlerin her birinde, her bakışında aşkı anlaşıyordu ve ben bundan şüphe edemezdim. Yalnız beni mükedder eden ve kızdıran, onun meramını gizlemek ve kayıtsız görünmek istemesi idi. Her şey o kadar sade, o kadar açık idi ve bize her tazyikten azade olarak mes'ut olmak, o kadar mes'ut olmak ne kadar kolay idi.

Bununla beraber bugün kış bahçesinde ki hareketimi bir cinayet gibi talakki ederek bu hatıra ile muazzep oluyordum, onun hürmetini kaybetmiş olmaktan onun azarından korkuyordum. Yemekten sonra piyanoya doğru yürüdüm. O da beni takip etti.

Salonda bana yetiştigi vakit : — Bana bir şey çalınız., çoktan beri sizi dinlemedim, dedi.

Onun yüzüne dikkatle bakarak: — Memnuniyetle... Serj Mihaloviç bana güvenmediniz ya!

— Size niçin güceneceğim ?

Kızarak cevap verdim.

— Bugün sizi dinlemediğim için..

Beni anladı ve başını kaldırarak gülümsedi. Ve bu tebessüm bana öğretti ki eğer biraz güvenmiş

bile olsa şimdi artık kendinde bu içbirar kuvvetini hissetmiyordu.

Piyanoya oturarak — Artık bitti değil mi? Daima iyi dost kalacağız., dedim.

— Şüphesiz.

İki mum beni aydınlatıyordu. Pek yüksek ve pek büyük olan odanın sair tarafları hafif bir karanlık içinde idi. Açık pencereler nefis bir gecenin parlak tıklarını gösteriyor ve etrafımızı kuşatan ağır sü-kûnet yalnız arasına salonu geçen Katia'nın muhteris adımları veya Serj Mahalovic'in avluya bağlı olan ve sabırsızlıkla toprağı bir ayağıle kazan beygirinin kişnemesi ile muhtel oluyordu. Arkamda bir yere oturdu, onu göremiyordun fakat her yerde odanın karanlığında, odayı dolduran seslerde hatta kendi içimde onun vücudunu hissediyordum. Her bir hareketi ve her bakışı kalbime onu görüyormuşum gibi nüfuz ediyor.

Mozarın bir sonatını çaldım buna o yokken çalışmıştım; musikiyi düşünmüyordum, fakat zannediyordum ki iyi çaldım ve o beğendi. Onun his ettiği telezzüzden bende bir şey duydum ve benim üzerime dikdiği nazarını hissediyordum. Parmaklarımı gayri iradı surette kemikler üzerinde kaydırdım ve istemiyerek onun tarafına döndüm. Eline dayamış olduğu başı gecenin açık zemini üzerinde teressüm ediyordu ve parlayan gözleri beni gözden gaip etmiyorlardı. Gözlerim gözlerine tesadüf edince tebessüm ettim ve çalmayı bıraktım. O da gülümsedi ve bir baş işaretiyle sanki devam etmeliğimi istiyor gibi bana

defteri gösterdi. Bitirdiğim vakit ay, bütün revnakile parlıyor ve halıyı nurani bir beyazlığa gark ediyordu.

Katia benim büsbütün zevkiselime; muhalif hareket ettiğim fikrinde idi, çünkü en güzel yerinde durmuş idim. Çok fena çaldığımı iddia etti. Serj Mihalic şimdiye kadar bu derece maharet göstermemiş olduğumu söyledi ve yerinden kalkıp salondan odaya ve odadan salona gezindi. Her defa bana bakıyor ve gülümsüyordu. Bende tebessüm ediyordum, beni bugün gündüz ve akşam hayran etmiş olan şeylerden o kadar mes'ut idim ki hatta kahkalarla gülmeğe amade idim. Bir aralık kapı, onu gözlerimden gizlediği için Katia'nın kucağına atıldım ve onu acele ile yüzünden öpdüm, sonra heman yerime geldim ve sevincimin eserlerini göstermemek için nefsimi cebrettim.

Katia ona sordu — Bu akşam nesi var?

Lâkin o cevap vermedi, gülümsemekle iktifa etti : Benim nem olduğunu o pek iyi biliyordu.

Bahçeye nazir balkonun penceresi önünde durarak: — Bakınız ne güzel gece! dedi.

Bizde yanma gittik, vakıa sonra bir daha asla görmediğim gecelerden biri idi, seyrine devam eden ay şimdi evin arkasına geçmiş, gözlerimizden saklanmış idi, çatının gölgesi yolların kumu ve çimenzarın otları üzerine uzanıyordu, mütebaki her taraf nura gark olmuş, ve mehtabın parlattığı jale damlalarile bezenmiş idi. kenarı çiçekli ve bir taraftan yıldız çiçeklerinin gölgesiie

yivlenmiş geniş bir yol uzakta başka bir kehkeşan gibi kayboluyordu. Kış bahçesinin çatısı ağaçların arkasından görünüyor ve dereden dalgalı bir sis yükselerek gittikçe daha ziyade ke-safet peyda ediyordu. Yaprakîarm altında öyle bir ziya ve gölge cümbüşü vardı ki zarif ve hankî kubbei asımanın havada yavaşça sallandığı gör-ülüyor gibi idi Sağda evin önünde her şey karanlık, belirsiz ve korkunç idi ve bütün bu karanlığın içinden ucu bir sorgucla biten ha-yal gibi beyaz bir kavak ağacı fışkırıyordu ki ilk rüzgâr nefhesile uçacak saniliyordu.

— Haydi biraz gezinelim dedi.

Katia muvafakat etti ve çıkmadan evvel lâs-tiklerimi giymemi ihtar etti.

— Buna lüzum yok, dedim, Serj Mihalovic bana kolunu verecek.

Sanki ayaklarımı ıslatmaktan menetmeğe bu kifayet edecekti. Fakat bu itirazım kimseyi mü-teaccip ettmedi ve bunu tabiî bulduk. Şimdiye kadar o bana kolunu vermemişti; koluna girdim buna hiç şaşmadı. Taraçayı geçtik ve his ettim ki bu hava, bu bahçe, bugün benim için artık eski hava, eski bahçe, eski gök değildi. Yürüye-ceğimiz yolu önümde gördüğüm vakit daha zi-yade ilerilemiyeceğimizi, hakikat ülkesinin ora-da bittiğini ve bundan sonra herşeyin böyle kalaca-ğını, güzelliğinin değişmiyeceğini sandım. Lâ-kin biz yürüdükçe göze görünmeyen duvar geri çekiliyordu ve bana çoktanberi alıştığım şeyleri

tekrar görüyorum gibi geldi. Ayaklarımızın altında yürüdüğümüz hakiki bir yol vardı, karanlık ve ziya mmtakalarını geçiyorduk, kuru yapraklar biz yürürken ezildikçe çıtırdıyordu, ağaçların dalları yüzümüze dokunuyordu. Yanımda yavaş yavaş yürüyen, kolumu dikkatle tutan o idi. Kulağıma gelen kundura sesleride Katlanın idi ve kımıldanmıyan ağaç dalları içinde üzerimize bu beyaz nuru döken ay olacaktı. Lâkin ziya daima bizi kuşatıyordu ve hakikati düşünmek bana müşkül idi.

Bir ses: — Ay, bir kurbağa diye haykırdı.

— Bunu kim söylüyor? Niçin söylüyor diye düşündüm. Sonra hatırladım ki ses Katiamn sesi idi ve Katla daima kurbağalardan korkardı. Ayaklarıma baktım minimini bir kurbağa sıçradı ve yine önüme düştü ve hafif gölgesini yolun aydınlığı üzerinde bıraktı.

Serj Mihaniloviç bana sordu :    Siz kurbağadan korkmaz mısınız?

Ona baktım : Açık bir yerde durmuştuk, onun yüzü bütün aydınlık içinde bana göründü. Oka  dar güzel, okadar bahtiyar bir yüz !.. Siz korkmaz mısınız diye sormn tu. Lâkin bu sözleri sanki seni seviyorum, sevgili çocuk seni seviyorum, seviyorum diye itirafta bulunurmuş gibi telâffuz etmişti! Ve bakışı ve eli zannımda da hata etmediğimi tastik ediyor ve hava ile ziya ve gölge de bunu te'yit ediyorlardı.

Böylece bütün bahçeyi dolaştık : Katia yor 

gunluktan nefes alamıyor ufak adımlarla yürüyordu. Nihayet dönmek zamanı geldiğini bize iletmişti; Ben ona acıdım ve düşündüm ki o niçin bizim duyduklarımızı duymuyordu? Niçin bütün insanlar bizim gibi ve böyle bir gecede hep genç ve mes'ut değildiler? Eve döndük. O, bir zaman daha bizimle beraber kaldı, Evde herkes uyumuş, horozlar ötmeğe başlamıştı; onun atı sabırsızlıkla kişniyor ve ayaklarıyla toprağı eşiyordu. Katia vaktin geç olduğunu bize söylemediği unuttu. Ve biz böylece en ehemmiyetsiz şeylerden konuşarak saat üçe kadar kaldık. Horozlar şimdiye kadar müteaddit defa ötmüşlerdi ve o gittiği vakit gün doğmağa başlıyordu. Mu'tat veçhile bizden müsaade aldı, buna hususî bir söz ilâve etmedi. Lâkin onun bundan böyle benim olduğunu ve onu kaybetmekten korkum olmadığını biliyordum. Onu sevdiğimi kendi kendime söyler söylemez herşeyi Katiaya itiraf ettim. Bu itimat eseri onu mes'ut ve müteessir etti ve bütün gece gözlerini kapayamadı. Ben teraçada kaldım yahut bahçeye indim, beraber yürüdüğümüz aynı yollarda yürüdüm. Söylediklerinin her sözünü tekrarladım, her hareketini gözümün önüne getirdim.

Uyuyamadım ve hayatımda birinci defa şafakın ağarmasına ve güneşin doğmasına şahit oldum. Daha sonra hiç bir vakit böyle bir gecem olmadı. Lâkin beni sevdiğini niçin söylemedi? Niçin müşkülât çıkarmaktan hoşlanıyor? Ben onu

o kadar sade ve o kadar güzel bulurken o niçin ihtiyar olduğunu söylüyor ? Niçin bir daha kazanacağımız kıymetli bir vakti kaybediyor? Öyle ise, öyle ise elimi eline alsın ve başını eğerek ve kızarak: Seni seviyorum! desin, ve o vakit ben de ona her şeyi söyleyeceğim., yahut., hayır hiç bir şey söylemeyeceğim, onu kollarımda sıkacağım, göğsüne yapışıp ağlayacağım...

Sonra birden bire bana bir fikir geldi: Ya aldaniyorsam.. Ya beni sevmiyorsa?

Benim kendi hissiyatım beni korkuttu : Allah bilir beni nereye kadar götürebilirlerdi., kış bahçesinde buluştuğumuz vakit ikimizin de karışık halini hatırladım. Kalbim sıkıldı, gözlerim yaşardı: Dua etmeğe başladım.O vakit garip bir fikir zihnimden geçti bana biraz sükûnet ve ümit verdi: Doğduğum günün dönüm yılma kadar oruç tutmağa karar verdim. O gün kurban tenavülü ayınım icara edeceğim aynı günde de onun nişanlısı olmak için ne lazımsa yapacağım...

Niçin ? Bu nasıl olacak ? Bilmeyordum fakat emin idim ki bu olacaktı.

Bu arada gün bütün revnakını almıştı, ve ev uşakların uyanmasile canlanıyordu: odama girdim.

Meryemin orucuna müsadif yevmi mahsus idi, benim dinî vazifelerimi yapmak istediğime kimse şaşmadı. Bütün hafta Serj Mihaloviç bir kere gelmemişti. Buna hayret etmek, endişe etmek ve gücenmek şöyle dursun, memnun oldum: Onu doğduğum gün bekliyordum. Bu hafta

zarfında erken kalkmışım ve atları koşarlarken ben bahçede dolaşıyor, dün ne yapmış olduğumu ve günümü hoş geçirmek ve hiç bir günah işlemek için ne yapacağımı düşünüyordum. Bu bana pek kolay görünüyordu. Biraz kendime dikkat etmekliğim kâfi idi. Araba hazır olunca Katia ile veya bir hizmetçi kızile biner, üç fersah uzakta bulunan kiliseye giderdik. Oraya varınca Allah korkusu ile orada bulunanların dua ettiklerini hatırlar ve otlar kapatmış iki ayak dış merdiveni çıkarken bende bu hisse yükselmeğe gayret ederdim.

Günün bu saatinde orada alelade on kişi kadar köylü veya esir çiftçi vardı ve hepsi günah çıkarmaya hazırlanıyorlardı. Onların selâmına elimden geldiği kadar mütevazîâne mukabele ettim ve mumların bulunduğu çekmeceye yaklaştım. Bu benim tarafımdan bir cür'et idi. İhtiyar bir askerin elinden bir kaç mum aldım ve mukaddes tasvirlerin önüne dikmeye gittim. Ma'bedin büyük methalinde mihrabın örtüsünü — onu annem işlemişti — ve azizlerin resimlerle müzeyyen üç kanatlı büyük çerçivenin üstünde yıldızlarla donanmış iki meleği — ki küçük kız iken bunlar bana pek büyük görünmüşlerdi — sonra daha yüksekte yaldızlı hâlesi içinde benim gençlik muhayyelemi o kadar işgal etmiş olan güvercini görüyordum, ilâhi okuyanların yerlerini ayıran parmaklığın arkasında vaftiz mahallerini görüyordum ki onların üzerinde

kendim vaftiz olduktan sonra bir çok çiftçileri-mizin çocuklarını da tutmuştum.

Ondan sonra ihtiyar papaz geliyordu. Üstün-de babamın ölüm çuhasından biçilmiş bir atkı vardı. Ayinini icraya başladı. Onun sesini bizim evde gerek Sonia'nın doğduğu ve gerek babamın ve annemin öldükleri vakit yapılan dinî mera-simde işitmîştim. Sonra mezamir okuyan biri, başka bir sesle teganniye başladı. Onun sesi de bence tanınmıştı ve orada daima aynı yerde, duvara dayanmış ve yaşlı gözleri azizlerin resim-lerinden birine dikilmiş ve dişsiz çenesi yavaş sesle mırıldandığı bir dua ile kımıldanan aynı iktiyar kadına tesadüf ettim. Bu şeylere, bu in-sanlara beni yaklaştıran artık âdî bir merak veya hatıra değildi; şimdi benim için bunların hepsinin ehemmiyeti vardı, sanki onlara birdenbire esrar anı iz bir kıymet verilmişti.

Tilâvet olunan duaları dikkatle takip edi-yordum ve hazır bulunanların söyliyecekleri söz-leri büyük bir aşk ile tekrarlıyordum. Anlama-dığım yerlerde Allahtan istiane ederek beni tenvir etmesini niyaz ediyordum veyahut bunları kendi ilhamımla tamamlıyordum. Tövbe ve istiğfar bahislerine geçtikleri vakit benim geçmiş günlerimi düşünüyor ve çocukluğun bu masum mazisi şimdi bulunduğum hale nisbetle bana pek karanlık görünüyordu : ağlıyordum ve kendi ken-dimden korkuyordum. Af ve mefheretin her şeyi silmiş olduğunu hissediyordum ve günahların

daha büyük olsa nedamet te daha tatlı olacaktı. Ayinin hitamında papaz : Allahın lütuf ve merhameti hakkınızda daim olsun! dedi. Derhal kendimde bu lütuf ve merhametin tesirini duydum. Leziz bir saadeti hal beni kaplıyordu: San-ki ziya ile hararet kalbime dalgalar ile nüfuz ediyordu.

Bunu müteakip papaz yanıma yaklaştı ve bana öğle ile ikinci arasındaki duanın evimizde yapılmasını arzu edip etmediğimi ve hangi saatin muvafık olacağını sordu. Benim için gösterdiği bu lütuflârlıktan dolayı hürmetle teşekkür ettim ve kiliseye bizzat geleceğimi söyledim.

— Bu zahmeti ihtiyar edebilir misiniz, dedi.

Ne cevap vereceğimi bilmiyordum. Kibirile günaha girmekten korkuyordum.

Katia benimle beraber değilken daima arabayı gönderir ve yayan dönerdim.? Yolda herkesi muhabbetle selâmlar, ebnai cinsimize muavenet etmek, onlara nasihat vermek, onlara fedakârlıkta bulunmak için vesile arardım ve asıl yolu onlara bırakıp araba izlerine geçerdim.

Bir akşam kehyanın Katia'ya Semen isminde bir köylünün gelip kendisinden kızının mezarı için bir tahta ve bir dua okutmak için gümüş bir ruble istediğini anlatırken işittim. İstedliğini vermişti.

— O kadar fakir mi imiş ? diye sordum.

— Çok fakir, matmazel, hatta tuzu bile yok. Yüreğim açıldı; maamafih bu sefaleti öğren

eliğimden dolayı bahtiyar oldum. Katiaya gezmeğe gideceğimi söyledim. Odama çıktım biriktirdiğim bütün paraları (az bir şey fakat bütün tasarruflarım) aldım ve haç çıkardıktan sonra teraileyi ve bahileyi geçtim, Semen'in kulübesine doğru yollandım. Burası köyün ta ucunda idi; kimseye görünmeden pencereye yaklaştım, parayı oraya bıraktım, pencereyi vurdum. Biri çıktı: Kapının gıcırdadığını ve bir sesin beni çağırdığını işittim. Fakat ben hemen bir mücrim gibi titriyerek kaçmış ve bir nefesde eve koşmuştum. Katia nereye gittiğimi sordu ve nen var ? dedi. Söylediğini anlamıyor ve hiç cevap vermiyordum. Bütün bu şeyler bana ehemmiyetsiz görünüyordu. Odama kapandım ve aşağı yukarı yürümeğe başladım; benim için bir şey yapmak veya bir şeyi düşünmek veya duyduğumu anlamak imkânsızdı. Ben bu bedbaht ailenin sevincini, veli nimetlerine karşı duydukları hissi şükranın inkişafını düşündüm ve parayı bizzat onlara vermediğime teessüf eder gibi oldum. Bu vakayı öğrenince Serj Mihaloviç'in ne diyeceğini düşündüm, fakat hiç bir vakit haber alamıyacağından dolayı kendi tebrik ettim. Beni öyle bir neşe kapladı, kendi mükemmeliyetim ve diğer insanların mükemmeliyetile öyle meşbû oldum, ve bütün dünyayı öyle müsait bir şekilde gördüm ki ölüm fikri bende bir saadet hayali gibi zuhur etti. Gülüyordum. Dua ediyordum, ağlıyordum ve bu esnada büyük bir şevkle bütün hemcin

simi ve kendimi seviyordum. İncili aldım ve okumağa başladım: Ben okudukça kitap benim için manidar oluyordu, o ulvî hayatın hikâyesini, sade ve müessir ve halaskarın tenbihatında efkâr ve hissiyatın derinliğini namütenahi buluyordum. Sonra içinde hareket ettiğimiz muhiti tetkik için kitabı elimden bıraksam her şeyi sadeleşiyor ve anlaşılıyordu. Benim için iyi olmamak müşkül göründü, bilâkis herkesi sevmek ve herkesin muhabbetini celbetmek kolaydı. Herkes benim için o kadar iyi ve muhabbetli idiki daima ders verdiğim Sonia bile benimle büsbütün başka olmuştu; ciddi surette anlamaya ve beni hoşnut etmeye ve bana zahmet ve külfet vermemeğe gayret ediyordu. Ben başkaları için ne isem, başkalarıda benim için aynı idiler. Sonra itirafı zünup etmeden evvel afivlerini istihsal etmek arzusunda olduğum düşmanlarıma geçerek bir sene evvel bir çok kimsenin yanında kendisile eğlenmişim ve o gündeberi evimize gelmiyen genç bir kızı hatırladım. Ona haksızlığımı itiraf ettim ve beni affetmesi için mektup yazdım. Oda bana cevap vererek beni affettiğini ve benden de af dilediğini bildirdi. Bu pek sade satırları okurken sevincimden ağladım. Onların içinde büyük bir ruhun vasfını görüyorum zannettim. Hizmetçi kadın da kendinden af dilediğim zaman ağladı. Niçin bunlar benimle böyle yapıyorlardı? Bu kadar muhabbete lâayık olmak için ne yapmıştım? Gayri ihtiyarî olarak Serj Mihaloviç'i düşündüm

ve istemiyerek fikrim onun yanında durdu, Birde ben bunu bir kabahat: addetmedim. Şüphesiz şimdi onunla beni sevdiğini öğrendiğim gece kadar meşgul olmayordum. Şimdi o benim bir başka şahsımdı. Ve benim istikbalime taallûk eden her şey önada taallûk ederdi. Onun yanında duyduğum üzüntü müphem bir hatıra olmuştu. Şimdi ben onun akranı idim. Ve bu sırada içinde bulunduğum yükseklikleri mükemmelen anlıyordum. O vakte kadar bana nüfuz edilemez gibi görünen her şeyi açık görüyordum. Sahih saadetin ancak başkaları için yaşamak olduğunu bana niçin kat'î surette temin ettiğini anlıyor ve fikrine iştirak ediyordum.

Bana öyle geliyordu ki ikimiz de gayet büyük ve tatlı bir saadeti hâlden müstefit oluyor-duk. Artık seyahatleri kibar mehafilini, sefaheti düşünmiyordum, ancak köyde daimî bir feragati nefis içinde pek sakin ve büsbütün aile hayatını, Allahın lütufları için ifade edilmeyecek şükra- niyet, sarsılmaz bir aşk arzu ediyordum.

Arzum veçhile ikrarı din ve itirafı zünup ibadetlerimi doğduğum günün senei devriyesinde yaptım. Kiliseden çıktığım vakit kalbim öyle bir sevinçten mütehassıl hayretle dolu idi ki mütemadi korkular, hayatım için, ihtisasatım için bu hayreti ihlâl edebilecek her şey için, korkular beni istilâ ediyordu. Lâkin merdivenin önünde ayağımızı toprağa basar basmaz köprüden geçen pek tanınmış iki tekerlekli arabanın gürültüsü

işidildi; hemen Şerj Mihaloviç i gördüm.

Beni tebrik etti ve birlikte salona girdik. Onu tanıdığımdanberi yanında bugünkü kadar kendimden emin olmamıştım. Nefsimde öyle meçhul bir âlem taşıdığımı hissediyordum ki ona yabancı gelmeli idi; en ufak bir karışıklık duymuyordum. Şüphesiz bunu farketti; fevkalâde hürmetkar göründü, âdeta mahcup oldu. Piyanoya oturmak istedim, lâkin onu kapadı ve anahtarı cebine soktu.

— Ruhî halinizi bozmayınız, dedi. Sizde şimdi bir musiki var ki onunla bütün arzû ahenkler mukayese edilemez.

Ben bu sözlerinden müteşekkire oldum, bununla beraber herkes için meçhul kalması lâzım gelen bir şeye bu kadar kolayca nüfuz ettiğini gördüğümden zannımda aldandığımı anladım.

Yemekte bana hem tebrikâtı takdim ve aynı zamanda veda için geldiğini söyledi, çünkü bir gün sonra Moskova'ya gidiyordu. Katia'ya baktı, sonra bana gizli bir nazar attı, sanki yüzümde şiddetli bir heyecan görmekten korkuyordu. Ben bu haberden ne bozuldum, ne şaşırdım; ona bu gaybubeti çok sürecektir mi diye sormadım bile: biliyordum, emin idim ki gitmiyecekti. Bana bu emniyet nereden geliyordu? Bugün bunu anlamak bana mümkün değil; lâkin o vakit her şeyi, hâli ve istikbâli biliyor gibi idim. Öyle bir vecdû hâlde bulunuyordum ki ne olmuş ve ne olacaksa ve hâtta bu ne suretle vâki olacaksa

ona mal  m olur. Derhal çekileceğini   mit ediyordu; lâkin Katia yemekten sonra, uykusunu uyumak için bizi yalnız bıraktığından ona da veda' etmek için avdetini beklemeye mecbur oldu. Salonda oturmamıza güneş m  ni olduğundan tra  eye çıktık.

Daha henüz oturmuştuk ki a  kımanın   kibetini tayin edecek olan muhavereyi ces  rane açtım, binaenaleyh bir kere yerlerimize oturunca, hemen vakit geçirmeden s  ze başladım. Söylemek istediğim şeyi ifadeye m  ni olacak aramızda bir söz geçmemişti. Bu soğukkanlılığı, bu açık ifadeyi nereden bulduğumu anlamıyordum; sanki konuşan ben değildim ve irademe t  bi olmıyan bir kuvvete itaat ediyordum.   erj Mihaloviç kar  ırada oturmuş ve parmaklığa dayanmıştı. Elinde bir leylâk dalı ile oynuyordu. L  kırđıya başladığım vakit dalı bıraktı ve başını bir elinin    zerine koydu. Bu hem pek müteheyyiç ve hem pek kayıtsız bir adamın tavrı idi.

Metanetle:— Niçin gitmek istiyorsunuz? diye sordum ve gözlerimi dikerek ona baktım,

Bir az sukuttan sonra, gözlerini içerek cevap verdi:— İ  lerim var!

Bu kadar açıktan sorulan bir suale bir yalan uydurmak onca pek m       olduğunu anladım.

— Dinleyiniz, dedim, bu günün benim için nekadarm  him olduğunu biliyorsunuz; bu her hususta mes'ut ve y  m  nl   bir g  n  md  . Size bunu soruyorsam yalnız size nekadarm  l  kadar

olduğumu göstermek için değildir. Size nekadar alıştığımı ve sizi sevdiğimi bilmiyor değilsiniz. Lâkin niçin gittiğinizi bilmekliğim lâzım.

— Hakikati size söylemek ve azimetimin hakikî sebebinin sizden gizlememek bana ağır geliyor. Bu hafta sizi ve kendimi çok düşündüm, neticede bunu buldum: ben gitmeliyim... Niçin olduğunu biliyorsunuz ve beni seviyorsanız daha ziyade sormazsınız.

Eliie alnını sildi ve gözlerini örttü.

— Benim için ağırdır...  Bunu siz de biliyorsunuz...

Kalbim şiddetle çarpmıya başladı.

— Ben bir şey bilmiyorum, dedim, bir şey bilmiyorum. Lâkin Allah aşkına size rica ederim söyleyiniz! Her şeyi işitebilirim., sükûnetimi muhafaza edeceğim.

Bana baktı ve vaziyetini değiştirerek leylâk dalını eline aldı.

Yeni bir sukutten sonra sesini kuvvetlendirmeğe çalışarak tekrar söze başladı: — Bir de bu şeyleri sözle bildirmek imkânsız olmakla beraber bana her nekadar güç geliyorsa da ben size anlatmaya çalışacağım...

Ve bu esnada bir yeri şiddetle ağrıyormuş gibi alnı buruştu.

— Peki, anlatınız, dedim.

— Yaşlı ve hayal ile uğraşmıyan bir adam tasavvur ediniz, ismi A... dır. Bir de genç kız var ki, genç, mes'ut, dünya nedir, hayat nedir

bilmiyor, o da B... dir. Muhtelif sebeplerle A..., kendi kızı imiş gibi B... yi seviyor, lâkin onu başka türlü sevebileceğini asla hatırından geçirmemiş.

Sustu; ben birşey söylemiyordum.

Bana bakmaksızın birdenbire serbest bir sada ile devam etti: — Lâkin, A... B...nin genç ve hayatın onun indinde bir eğlence, bir oyun olduğunu ve belki onu başka türlü sevebileceğini ve onun da kendisile eğlenebileceğini unutmuştu... Bir gün kendinde yeni bir his, vicdan azabı gibi bir şey hasıl olduğunu gördü ve korktu.. Eski dostluk rabıtalарının kırıldığını görmekten korktu ve bu münasebetin değişmesine meydan bırakmadan uzaklaşmaya karar verdi. Ve yeniden ihtiyarı haricinde gibi gözlerini örttü.

Heyecanını defederek: — Niçin başka bir aşk ile sevmekten korkuyordu? diye sordum. Sesim hafif fakat metindi. Şüphesiz buna bir istihza kokusu karışmış zannetti ve gücenmiş bir tarzda cevap verdi:

— Siz gençsiniz, ben değilim. Eğlenmek sizin hakkınızdır, fakat ben başka şey düşünmeliyim. Benimle eğlenmeyiniz, muztarip oluyorum, siz de bir gün buna nedamet edersiniz: — İşte A... böyle söyledi. Lâkin bunların hepsi çocukça şeyler. Şimdi niçin gitmek istediğimi anladınıza, rica ederim, artık bundan bahsetmiyelim.

— Lâkin evet, evet bundan konuşalım! diye ağlar gibi bir sesle haykırdım. Onu seviyor

muydu? Sevmiyor muydu? Sevmiyorsa niçin onunla çocuk gibi oynıyordu?

— Evet, evet A... kabahatli idi, diye sert bir cevap verdi. Lâkin her şeyin sonu vardır: Onlar ayrıldılar... iyi dost gibi..

□□ Fakat bu dehşetli bir şey!. Başka bir son olmaz mıydı? dedim, ve bu söylediğimden ben de korktum. Elini indirerek ve gözlerini bana dikerek;—Evet, başka bir hal yolu vardı. Bunun iki türlü âkibeti kabildi, lâkin Allah aşkına sözümlü kesmeyiniz ve beni sükûtle dinleyiniz... Bazıları diyorlar ki □ burada acı ve mağmum bir tebessüm etti □ bazıları diyorlar ki A... aklını kaybetti. B... yi çılgınca sevdi, ona bunu itiraf etti.. Genç kız buna güldü.. Onun için bu bir sade eğlenceden başka bir şey değildi. Haibuki A... için bütün hayatının en mühim vakası idi.

Titredim ve beni böyle hareket ettiimeğe müsaade etmeyeceğimi bildirmek istedim. Fakat muvafakat etmedi ve elini elimin üzerine koyarak, titrek bir sesle:— Başkaları da iddia ederler ki bedbaht çocuk ona acımış ve tecrübesizliği hañ sebile onu sevebileceğini tahayyül etmiş ve onun karısı olmuştur. Akılsız A... zannetmiş, evet zannetmiş ki onun için yeni bir hayat kabil olacaktır, lâkin çok geçmeden onun kendini ve kendinin de onu aldatmış olduklarını görmüş,, orada kalalım.

Görünürde daha ziyade söyliyemedi: tekrar karşıma oturdu. Orada kalalım demişti. Fakat bir cevap beklediğini iyice görüyordum. Söylemek istedim, muvaffak olamadım. Boğazım o kadar sıkılmıştı.

Ona baktım, rengi uçmuştu, dudağı titriyordu. Onun için hadsiz bir merhamet hissettim; yeniden kendimi zorladım ve beni boğan bir sü-kûtu bozmaya muvaffak oldum. Sakin ve bir lahze kırılacak sanılan tutkun bir sesle:—Üçüncü bir hal sureti var, dedim — durdum lâkin o sustu ben devam etmeğe mecbur oldum — Bu üçüncü suret şu ki A... genç kızı sevmiyordu, o bedbaht, pek bedbaht oldu, onu terketmek için kendinde bir hak buldu. Ve fazla olarak bununla müftehir oldu. Eğer diğerile eğlenmeği düşünmüş ise o sizsiniz, ben değilim. İlk gündenberi ben sizi sevdim, evet sevdim. Ve bu son sözü öyle haykırarak söyledim ki ben bile korktum.

Serj birden bire kalkmıştı. Rengi daha atmıştı, dudakları daha kuvvetli titriyordu.

İlk büyük gözyaşı yanakları üzerine yuvarlandı.

Şiddetle: — Bu iyi bir şey değildi! dedim. Çünkü hiddet ve gözyaşları beni boğuyordu, ve çıkmak için ben de ayağa kalkarak ilâve ettim: — Ve niçin?

Lâkin heni bırakmadı ve başını dizlerimin üstüne koydu, ellerimi buselerle örttü.

— Bilseydim, Yarabbi! diye mırıldandı.

— Buna liyakat kazandım mı? dedim.

Ruhumun öyle bir mest olduğunu hissettim ki bir daha avdet etmemek üzere kayboldu.

Beş dakika geçmemişti ki Sonia koşarak Katia'ya ve bütün ev halkına Maşa'nın Serj Mi haloviç'e varacağını ilân ediyordu.

V

Evlenmemizi geciktirmeye hiç bir sebep yoktu; ve biz bunun gecikmesini arzu etmekten çok uzak idik. Şüphesiz Katia, cihaz ısmarlamak ve birçok şeyler satın almak için moskova'ya gitmekte ısrar etti. Serj'in annesi de oğlunun yeni bir araba yeni bir mobilye tedarik etmesini ve evin bütün divar kâğıtlarını değiştirmesini muşurrane arzu etti; lâkin o da bende bunların hepsinin sonradan yapılmasını ve doğduğum günden on beş gün sonra gürültüsüz, çiçeksiz, davetsiz, ziyafetsiz, şampanyasız velhasıl bir izdivaçta alelade yapılan şeylerden hiç biri yapılmaksızın düğünümüzün icrasında dayandık.

Serj Mihalovic annesinin memnun olmadığını söyledi. Muzıka olmayacak, sandık yığınları bulunmayacak, ev altüst olmayacak! Annesi bunu anlamayordu, o istiyordu ki oğlunun düğünü de otuz bin rubleye mal olmuş olan kendi düğünü

nüne benzesin., bir çok sandıkları boşaltıyor, ve güya bahtiyarlığımız için mutlaka lâzım olan halılar, perdeler, gümüş takımları için hizmetçi kadın Mariuşka ile uzun uzadıye meşveretler akdediyorlardı. Katia'da benim hizmetçim Kumişna ile bundan az çalışmıyor ve bu hususta asla lâtife dinleliyordu. İstikbalden bahsetmek bahane ile Serj ve ben birbirimeze hal ve zaman icabatı muhabbetti sözler söylediğimizden atideki saadetimizin çamaşırımın iyi dikilmiş ve sofraya bezile havluların muntazam işlenmiş olmalarına bağlı olduğuna kani idi. Hazırlıklar üzerine Prokovsk ile Nikolask arasında her gün gizli muhabbereler başladı ve her nekadar Serj'in annesile Katta samimi surette bir birine merbut görünüyorsa da onların münasebetinden sıkı ve hafifçe hasmane bi diplomatlık zahir oluyordu.

Semonova Tatania eski zaman görüş tarzlarını muhafaza etmişti. Bu bir nizam ve prensip kadını idi. Serj onu yalnız oğlu olmak sıfatile vazife ten değil dünyanın en sevimli, en muhabbetti, en akıllı ve en iyi kadını diye severdi.

O daima bize ve bhusus bana karşı sevimli görünmüştü, binaenaleyh oğlunun benimle tevhümlünden dolayı bahtiyar oldu. Lâkin evlenmeden evvel onu ziyaret ettiğim vakit bana oğlunun daha iyi bir izdivaç yapabileceğini ve ona bunun için müteşekkirmaklığım lüzumunu anlattı veya bana öyle geldi. Ben onu çok iyi anladım ve ben de aynı fikir de bulundum.

Bu son iki hafta zarfında her gün görüştük. Akşam yemeğine geliyor ve gece yarısına kadar kalıyordu. Fakat benden uzak yaşamayacağına emin ve ben de buna kani olmakla beraber hiç bir vakit bütün günü benimle beraber geçirmez ve işlerini ihmal etmek istemezdi. Zahiri münasebetlerimiz daima eskisi gibi idi. Birbirimize siz diye hitap etmekte devam ettik. Elimi bile öpmüyor ve benimle yalnız bulunmaktan çekiniyordu. Sanki ona mahsus şiddetli bir şefkat buhranına kendini kaptırmaktan korkuyordu. İkimizden hangimizin değiştiğini bilmiyordum fakat şimdi ben kendimi onun akranı hissediyorum. Onda hoşuma gitmiyen o zoraki sadelikten eser kalmamıştı ve bana bu kadar hörmet ve korku telkin eden bu adamı bahtiyarlık değiştirmiş hakiki bir çocuk olmuştu. Kendi kendime onun herkes gibi bir adam olduğunu söylerdim. Onu olduğu gibi görüyor, tamamen biliyor ve tabiatında her şeyi benimkine mutabık buluyordum. İstikbalimiz için tertip ettiği puanlar tamamen benimkilere tevafuk ediyordu, yalnız şu farkla ki o daha iyi bunları anlıyor ve daha iyi tabirlerle ifade ediyordu. Bütün bu on beş gün hava fena gitti. Ve bir yere çıkamadık; istediğimiz gibi konuşmak için pencere ile piyano arasındaki köşeyi intihap etmiştik. Gecenin karanlığında camlar mumların zıyasını aksediyor ve bazan camlara vuran yağmurun gürültüsü işitiliyordu» Dışarıda oluklardan su boşanıyor ve su birikintileri içine dö-

külüyordu. Kemiklere işleyen bir rutubet bize doğru yükseliyor, çekildiğimiz köşeyi daha aydınlık, daha sıcak daha hoş gösteriyordu.

Bir akşam köşemizde mütatdan daha geç vakit yalnız kalmıştık bana dedi ki: — Biliyormusunuz içimde bir şey varki size söylemek istiyorum; siz piyano çalarken ben hep onu düşündüm.

— Bir şey söylemeyiniz hepsini biliyorum.

— Hakkınız var bundan konuşmayalım..

— Bununla beraber nedir o?

— Öyle ise dinleyiniz., size anlattığım A... ve B... hikayesini hatırlıyor musunuz ?

— Bu hikâyeyi nasıl hatırlamam. Daha yakında bitti.

— Az kaldı kendi ellerimle kendi saadetime kırıyordum. Beni siz kurtardınız. Lâkin en vahimi o vakit daima yalan söyledim. İşte yüreğime dertolan budur. Şimdi size bütün hakikati itiraf edeceğim.

— Ah! rica ederim bunu yapmayın.

Gülerek — Korkmaymız dedi, ben kendimi haklı çıkaracağım. Başlarken bir mübahese karpısı açmak fikrinde idim.

Niçin? Münakaşaya hiç lüzum yok.

—Münakaşalardan daima zararlı çıkarım! Bütün tasavvurlarımı kaybettikten ve bütün aldanmalardan sonra köye geldiğim vakit kendi kendime: Bundan böyle benim için aşk bitmiş bana ancak vazifelerimle uğraşmak kalmıştır dedim. Çok zaman sizin için duyduğum hislerin ve bundan

çıkabilecek neticenin künhüne varmadım. Ne betle ümitlenir ve ümidi gaybederdim; bazen sizi işve ediyor, kendinizi beğendirmeye çalışıyorsunuz sanırdım, içime bir şüphe girerdi; hülâsa ne yapacağımı bilmezdim. Lâkin o akşamdan sonra — hatırlayormısınız? — bahçede gezmeğe çıktığımız o akşamdan sonra bahtiyarlığım bana o kadar büyük o kadar payansız görünüşteki beni korkuttu. Ümit için kendime müsade etseydim ne olacaktı? Tabî ben yalnız kendi şahsımı düşünüyordum o kadar mükemmel hoddin idim.

Bir lâhze sustu ve devam etmeden evvel bana baktı.

— Lâkin size söylediğim o kadar beyhude değildi. Vakayı böyle çevrilebilirdi ve ben o vakit kendim için korkardım. Sizden okadar çok alıyorum., size pek az veriyordum! Siz henüz çocuksunuz, bir gül koncası ki açılmasını bekliyor. Bu sizin ilk aşkınızdır, halbuki ben..

— Evet, bana hakikati söyleyiniz! diye haykırdım. Lakin vereceği cevaptan korktum ve ilâve ettim: Hayır, hayır bir şey söylemeyiniz.

— Siz benim daha evvel başkalarını sevmiş olup olmadığımı bilmek istediniz değil mi? Peki sizi temin edebilirim ki ben şimdiki gibi asla sevmedim ve bu dakika hissettiğime benzer bir şey duymadım.

Lâkin birdenbire bir hatıra onu ta'zip ediyor gibi göründü.

— Burada bile sizi sevmeğe hak kazanmak için bana sizin kalbiniz lâzımdı. Ve sizi sevdiğimi itiraf etmeden evvel bir çok düşünmek iktiza ediyordu. Size ne getiriyorum ? Aşk... Şüphesiz..

Ona bakarak sordum — Bu okadar az şey midir ?

— Evet sevgili dostum az şey, sizin için pek az şeydir. Siz gençsiniz, güzelsiniz.. Ekseriya mes'udiyetin ifratı beni uyumaktan menediyor, bizi bekliyen müşterek hayatı düşünüyorum. Ben çok yaşadım, gördüm, bununla beraber bahtiyarlığa lâzım olan şeyi şimdi keşfettim sanıyorum.. Etrafımızda iyilikten mütehassıs olanlara ve az iyilik görenlere çok iyilik yapmak imkânı ile beraber تنها kırlarda pek sakin ve münzevi bir hayat yaşamak.. Sonra çalışma.. Faideli çalışma, eğlenceler, tabiat, kitaplar, musiki hemcinsinin muhabbeti : İşte benim saadetim... şimdiye kadar asla daha mükemmelini tasavvur etmediğim bir saadet.. Ve sonra bunların hepsinin üstünde sizin gibi bir arkadaş, bir aile.. İnsanın bütün arzu edebileceği..

— Evet.

— Gençliği mazi olan benim için evet, fakat sizin için hayır. Siz daha hayatı tanımıyorsunuz, siz saadeti başka şerait içinde arayabilirsiniz ve belki de bulurdunuz.. Bugün bunların hepsi size bahtiyarlık görünüyor çünkü beni seviyorsunuz.

— Hayır ben bu samimî ve asude saadetten başka ne sevdim ve ne arzu ettim, siz benim fikr

rimi ifadeden başka bir şey yapmadınız.

— Siz öyle tasavvur ediyorsunuz,sevgilim;fakat emin olunuz ki hakikatte sizin için bu az bir şeydir., (musırrane tekrar ederek) siz gençsiniz,güzelsiniz.

Bana inanmak istemediğini görerek kızmaya ve bir dereceye kadar güzel ve genç oldığımдан dolayı kendime itap etmeğe başlıyorđum.

Sıkıntı ile : — Öyle ise niçin beni seviyorsunuz, dedim, gençliğim için mi yoksa benim için mi ?

Ateşli ve sehhar gözlerini bana dikerek cevap verdi: — Bilmiyorum fakat sizi seviyorum.

Sükûtu muhafaza ettim ve bunu gayri ihtiyari olarak muhafaza ettim. Birdenbire garip bir şey oldu: Etrafımdakileri görmez oldum, onun çehresi bile silindi yalnız bana doğru çevrilmiş büyük gözlerinden başka bir şey fark etmedim, sonra onların nazarı varlığımın en derin noktasına kadar iniyordu; zihnim karıştı her şey kayboldu ve gözlerinin bende hasıl ettiği dehşet ve hayret hissini dağıtmak için gözlerimi kapamaya mecbur oldum.

Evleneceğimiz günün arifesinde hava akşama doğru açdı ve son baharın ilk ve son açık gecesini gördük. Hava tekrar berrak oldu ve bahçe gözlerimize pak ve temiz göründü. Ağaçların yaprakları dökülmüştü, bu mevsimin paslı renkleri her yerde görünüyordu; gök, saf, sakın ve sert idi. Evlenmem için havayı bukadar müsait görđ

düğümünden dolayı sevinerek dinleneceğim; çok erken uyandığım vakit "bugün düğün,, fikri bana oldukça bir korku ve bir az şaşkınlık vermekten geri kalmadı.

Bahçeye indim. Güneş doğmuştu ve ilk şua-ları İhlamurun çıplak dalları içinden geçiyordu, kuru yapraklar yollara dökülmüştü. Üvez ağaç-larının yemişleri kızarmış idi halbuki yıldız çi-çekleri souktan buruşmuş ve kararmıştı. Beyaz bir jale çimen üzerine gümüş bir örtü gibi seril-mişti ve şeffaf gökte bir tek bulut bile yoktu.

Henüz saadetime inanamıyarak — Bugün mü olacak? dedim! O halde yarın burada bulunma-yacak mıyım ? Nikolsk'deki güzel evdemi uyana-cağım? Artık onu beklemeyecek miyim ve Katia ile her akşam yatmadan evvel ondan bahsedemi-yecek miyim? Salonumuzda artık onun yanında piyonaya oturamıyacak mıyım? Karanlık gece-lerde onun yanında korku içinde yürümiyecek miyim?

Ve onun bir gün evvel akşam üstü son defa gelmiş olduğunu hatırladım. Hatta Katia "yarın için,,diyerek beni gelinlik esvabımı tecrübe etmeğe bile zorlamıştı. O hale geldim ki bazen inanı-yor bazen şüphe" ediyordum. Bundan böyle Na-dejda'sız, Gregor'suz, Katia'sız bir kayın valde yanında yaşamak mı lâzım olacaktı? Yatağa ya-tarken ihtiyar dadımı artık öpmiyeceğim ve o da bana âdeti veçhile "Rahat uyuyunuz, matmazel!, demeyecek. Sonia'ya artık ders vermeyeceğim, onunla oynamıyacağım, onu çağırmaq için artık

duvarı vurmayacağım, onun çocukça gülüşünü işitmiyeceğim. Ümitlerimin ve arzularımın vücut bulup benim için yeni bir hayat başlıyacağı gün hakikaten bugün müdür? Ve bu yeni hayat daima devam edecek midir? Serj Mihaloviç'in gelmesini sabırsızlıkla bekliyordum.

Erken geldi ve gelir gelmez bugünden bile onun karısı olduğuma itminan geldi ve o vakit bu fikir artık bana korkunç görünmedi. Yemekten evvel kiliseye gittik, babamın ruhuna dua ettik. Eve döndüğümüz vakit kendi kendime niçin hâlâ yaşıyor! diyor ve onun en iyi dostunun koluna dayanıyordum. Donmuş kaldırımlara doğru başım eğili kaldığım esnada babamın hayalini gözümün önüne getirmeğe o kadar çalıştım ki hakikaten ruhunun tepemizde durarak benim intihabımı tes'it ettiğini zannettim. Bu hatıra, bu ümitler, bu saadet ve bu hüznün birbirine karışıyor ve bir nev'i kuvvetli rikkat ve teessüre kalboluyordu. Ve bu his göğün sükûnetine, tarlaların tenhaliğine ve birdenbire yanaklarımızı renkleştirmeğe uğraşan bu zayıf güneşin uçukluğuna tamamilе uygundu. Sanki yanımda yürüyen bütün, içimden geçenleri anlıyor ve ona iştirak ediyordu. Sükûnetle ve yavaşça ilerliyordu; ara sıra gizlice tetkik ettiğim çehresi vekarlı idi. Ne şen, ne mahzun ve tam kalbimin hissettiği ve bu manzaraların ifade ettiği şeye muvafıkdı. Birdenbire bana doğru döndü ve bana birşey söylemek istediğini gördüm.

— Babanız bir gün lâtife tarzında bana "Sen Maşa ile evlenmeliydin,, dedi.

— Şimdi burada bulunsaydı ne bahtiyar olacaktı, dedim ve kolumun dayandığı kolunu sıktım.

— Evet, o vakit siz henüz bir çocuktunuz; ve ben semaya benzediği için gözlerinizi öperdim. O vakit hiç şüphelenmezdim ki bu gözler sonradan bana gene benim yüzümden bu kadar kıymetli olacaklardı. Sizi sadece Maşa diye çağırırdım.

— Benimle senli benli konuşunuz.

— Sanki yalnız bu dakikadan itibaren tamamı ile benim olmuşun gibi ber.de öyle konuşacaktım: Ve sakın ve mes'ut nazarı muhabbetle benim gözlerime inıtaf etti.

Bir taraftan önümüzde bir buğday tarlası uzanıyordu ki dereden ormana kadar çıkıyordu. Bir köylü, sapanının arkasından yürüyor ve git-tikçe genişlenerek giden daha koyu bir çizgi çiziyordu; bir at sürüsü tarlanın kenarından çıkarak bize geliyordu. Öte tarafta kış tohumları çimlenmeye başlıyor, bizim bahçeye kadar yayılan eraziye yeşile boyuyordu. Daha arkada evimiz görünüyordu. Güneşin soluk ziyalarına uzun şua telleri karışıyordu, bunlar havada dalgalanıyor tarlayı kaplıyor, esvaplarımıza ve saçlarımıza ilişiyorlardı. Konuştuğumuz vakit sanki sesler başımızın üstünde muallakta duruyor, sanki bu vâsi dünyada, bu değişmez gök altında, bu hararetsiz ziya içinde yalnız biz mevcut imişiz

gibi, seslerimizde bir tannaniyet duyuluyordu. Bende memnuniyetle ona sen demek istiyor, lâkin muvaffak olmuyordum.

Yavaş sesle:— Niçin bu kadar hızlı yürüyor-sun? dedim ve istemiyerek kızardım.

Adımlarını yavaşlattı ve bana daha muhabbetle baktı.

Eve döndüğümüz vakit Serj'in annesi ve davet etmemek kabil olmıyan bir kaç kişi gelmişti. Evlenme merasimi bitip arabaya bindiğim zamana kadar onunla yalnız kalmıya fırsat düşmedi. Kilise boş gibi idi. Oraya sade bir göz atmak, bir halı üzerinde oturmuş ilâhi okuyanlara yakın bir yerde Tatiana Semenovna'yı, mor şeritli şapkasile Katia'yı ve beni tetkik eden bir kaç davetliyi görmek için kifayet ediyordu. Onu, Serj'i görmedim fakat yanımda olduğunu hissediyordum. Ayini takip ediyor ve duanın sözlerini tekrar ediyordum. Lâkin bunlar ruhuma aksetmiyorlardı. Dua etmek benim için mümkün değildi. Resimlere, mumlara, âyini yapan papasın giydiği libasın arkasındaki büyük haça, sonra bir pencereye bakıyor lâkin bir şey anlamıyordum. Yalnız bu esnada fevkalâde bir şey cereyan ettiğini farkediyordum. Papas bana dönüpte bah-tiyar olmamı temenni ettiği, ve beni vaftiz eden kendisi olduğunu hatırlattığı, Tatiyana ile Katia'nın gelip beni öptükleri ve Gregor'un sesi beni arabaya binmek için çağırdığı vakit her şeyin bitmiş ve maamafih fevkalâde bir şey olmamış olduğunu ve bu takdis resminin kudsiiyetinden

bir şey duymadığımı görünce hayret ve korku içinde kaldım. Biz öpüştük ve bu öpüş bana o kadar garip ve hissiyatıma o kadar yabancı göründü ki, bilâ ihtiyar kendi kendime "Hepsi bu mu?," dedim. Çıktık.

Arabanın sesi kilisenin kubbelerinin nihayetine kadar aksetti. Serin bir hava yüzüme çarptı. O şapkasını başına koyuyor ve beni arabanın sedirine oturtuyordu. Sisli bir hâle içinde ayın geçtiğini camdan gördüm. Yanıma oturdu ve kapıyı tekrar kapadı. Sanki bu kadar kuvvetle hareket etmesi beni dilgir etmiş gibi kalbim sıkıldı. Katia seslenerek başımı örtmemi tavsiye etti. Tekerlekler çakıl taşları üzerinde sallandılar, sonra yavaşça düz bir yol üzerinde döndüler ve hızlı gitmeğe başladık.

Bir köşeye büzülmüş, ay aydınlığında beyaz görünen tarlaları ve uzaklara kaçıyor sanılan yolu seyrediyor ve kendi kendime tekrarlıyorum. İşte bu lahzanın bana hazırladığı..halbuki ben, ondan çok büyük şeyler bekliyordum. Onun yanında ve onunla yalnız bulduğumdan dolayı kendimi ne kadar ufalmış ve kırılmış buluyordum. Lâkırdı söylemek için, ona döndüm, lâkin dudaklarımdan bir kelime çıkmadı. Sanki bütün muhabbetim mahvolmuş, onun yerine hakaret görmüş ve dehşet içinde kalmış olmak hissi geçmişti.

Benim bakışıma cevap olarak: Son dakikaya kadar bu saadetimden şüphelenmiştim.

— Ben korkuyorum., bilmem neden?

— Nasıl sevgili Maşa'm, benden mi korkuyorsun? dedi, ve iğilerek elimi tuttu.

Elim elinde hareketsiz kaldı ve soğuk bir acı yüreğimi sızlattı.

— Evet, diye mırıldandım.

Sonra kalbim daha şiddetle çarpmıya başladı. Elim isindi ve onunkini sıktı, gözlerim karanlıkta gözlerini aradı ve artık ondan hiç korkmadığımı hissettim. Daha ateşli, daha kuvvetli yeni bir aşk bende uyanıyordu; ben tamamen onundum ve ona kendimi vermekten bahtiyardım.

VI

Günler, haftalar, tamam iki ay, haberimiz olmadan, asude bir yaşayış içinde geçti ve bununla beraber bu iki ayın heyecanları sermestlikleri bir hayata kifayet edebilirdi. Köyde geçirdiğimiz hayat, yapmış olduğumuz hülyanın tamâmı tahakkuku değildi fakat tehayyül ettiğimizden daha güzel idi. Bu, evlenmeden evvel kendime tanzim ettiğim gibi sade işe, dosluğa ve feragete hasredilmiş dar bir hayat değildi : Daha ziyade münhasıran sevdamıza ait hodkâmane bir sevinç, daima seivlmek arzusu, sebepsiz ve nihavetsiz meserretler, bu aleme müteaallik şeylerin kat'ıyyen unutulması idi. Şüphesiz o bazen odasında şu veya bu sebep için kalır, şehre gider, emlâkinin işleriyle meşgul olurdu, lâkin benden ayrılmak için ona ne gayret sarf etmek lâzım geldiğini iyice görüyordum. Daha sonra bana, o bizzat bana itiraf ettiki benim bulunmadığım yer

de ona her şey boş, mağmum ve hiç bir faydesiz görünüyordu.

Benim içinde öyle idi, okuyordum, muzika çalışıyordum, Tatiana Semenovna ile meşgul oluyordum, lâkin mahza bunlar az çok ona taalluk ettiği veyahut az çok onun hoşuna gittiği için idi. Onun fikrine uymayan bir şeyden bahsolundumu ellerim düşer ve onun haricinde bir şeyin mevcut olabilmesi fikri bana gülünç görünürdü. Belki bu, hodbinane ve hatalı bir his idi lâkîn beni mes'ut ediyor ve hayatın adilikleri üstüne çıkarıyordu. Benim için yalnız o mevcut idi ve ben onu yeryüzündeki mahlâkatın en güzeli ve en iyisi talâkki ediyordum. Binaenaleyh yalnız onun için yaşayabilirdim ve onun için olduğum gibi kalmak isterdim. O beni kadınların en güzeli en mükemmeli tanıyordu bende insanların en iyisi için bu kadın olmaya çalışıyordum.

Bir gün ben ibadet ederken odama girdi, ibadete fasıla vermeksizin ona baktım; oturdu ve bir kitap açtı lâkin his ettim ki gözlerini bana dikmiş idi.Döndüm, gülümsedi ve bende onun gibi gülümsedim, daha ziyade ibadet etmek imkânı kalmadı.

— Sen dua ettin mi? diye sordum.

— Evet, devam et, tekrar gelirim.

— Lâkin hakikaten ibadet ediyor musun?

Cevap vermeden savuşmak istedi. Fakat onu tuttum.

— Sevgilim, gel hatırım için benimle birlikte dua et.

Yanımda oturdu, kollarını acemice biraktı ve anlaşılmas bir surette okumaya başladı. Arasına sanki kendine muavenet etmekliğim için bana bakıyordu, bitirdiği vakit kakhaha ile güldüm ve onu öptüm.

— Yavrum, kendimi on yaşımda sanıyorum! dedi. Elimi öperken kıpkırmızı olmuştu.

ikamet ettiğimiz mahal .aynı ırktan bir çok zürriyetleri çatısı altında barındıran eski meskenlerden biri idi. Her şeyden bir takım iyi ve temiz hâtıralar intişar ediyordu ki eşikten içeri adım ettiğimden beri bunlar benim hâtıralarım olmuşlardı. Tatania Semenovna orada eski usule göre şiddetli bir nizam vazi etmişti; her şeyin güzel ve zarif olduğu tasdik edilemezdi. Lâkin ev halkından yemeğe varıncaya kadar mobilyeler de dahil olduğu halde her şey bol, sade temiz idi. Her şey dikkat ve itinaya delâlet ediyordu. Salondaki eşya mütenazıran konmuş idi; dıvarlar tablolarla müzeyyen idi ve döşeme parekeleri resimli bir hah altında kayboluyordu. Eski bir piyano, muhtelif üslupte iki çekme, sedirler, ince marangoz işi masalar, bu mobilyayı ikmal ediyorlardı. Tatania'nın bütün dikkat ve ehemmiyetle tefriş etmiş olduğu odam bütün devirlere ait eşya ile dolu idi. Onların içinde bahusus ince uzun bir ayna vardı ki iptida beni hayli ürkütmüşsede çok geçmeden onu bir dost gibi sevmiştim.

Tatania Semenovna'nın sesi hiç işidilmezdi. Bununla beraber lüzumsuz bir çok kimselerin

bulunmasına rağmen her şey iyi ayar edilmiş bir saat gibi muntazaman işleyordu. Lâkin bu sayısız hizmetkârlar ökçesiz kundura giydiklerinden hiç gürültü etmezlerdi. — Tatania'nın kavâlince dünyada kundura tabanının gıcırdısı ve ökçelerin çarpması kadar tatsız bir şey yoktur — ve bu hizmetçilerin kafesi hizmetlerinden müftehir görünüyordı.

İhtiyar kadının önünde hepsi titriyor ve benimle kocama karşı himayekâr tavırlar alıyorlardı. Vazifelerini dikkate şayan bir gayretle ifa ediyorlardı. Cumartesi akşamı bütün döşemeleri yıkıyor, halıları dövüyorlardı ve her ayın birinci günü dinî bir âyin yapılarak su takdis edilirdi. Tatiyava'nın ve oğlunun yortularında — bundan böyle benimkinde de — komşulara bir ziyafet veriliyor ve bu hal çoktanberi, Tatianiya Semenovna'nın hatırladığı zamandan beri, böyle olmuş ve böyle devam edip gidiyordu.

Kocam ev idaresine karışmazdı, yalnız dışardaki işlerle fakat pek faalâne surette meşgul olurdu. Kışın bile sabahleyin erkenden kalkardı, ben uyandığım vakit ekseriya onu gitmiş bulurdum. Umumiyetle çay vakti gelirdi ve yalnızca çayımızı içerdik. Büyük bir çalışmanın verdiği yorgunluklara ve eziyetlere rağmen daima fikren öyle mes'ut bir halde bulunurdu ki biz buna ferti tehey yüç derdik. İkide bir, sabahları ne yaptığını anlatmasını isterdim. O vakit öyle inanılmıyacak şeyler naklederdi ki gülmekten bayılırdım. Ciddî bir malûmat isteyecek olursam, onu güç sakla-

yabildiği tebessüm ile verirdi. O vakit gözlerine bakar, dudaklarının hareketlerini takip ederdim, fakat bir şey anlayamazdım: Onu görmekten ve sesini duymaktan bahtiyar idim.

— Haydi bakalım, ne dedim ? Bana tekrarla, derdi.

Fakat ben bir şey tekrarlayamazdım. Garip şey o ne benden, ne kendinden bahsetmezdi yalnız üçüncü bir şahıstan konuşurdu. Çok sonra onun işlerine vâkıf ve alâkadar olmaya başladım.

Tatania Semenovna öğle yemeğine kadar görünmezdi. Çayını yalnız içer ve birile bize sabahlar hayrolsun dedirirdi, bizim okadar genç okadar bahtiyar hayatımızda onun büsbütün ayrı bir yeri vardı. Onun için ne vakit onun oda hizmetçisi gelipte ellerini göğsüne kavuşdurarak ciddi tavurla, dünkü gezintimizden sonra iyice dinlenip dinlenmediğinizi madamın sorduğunu ve madamın ağrılarile rahatsız olduğunu ve gece bir köpeğin havlamasile uyuyamadığını bildirince kahkahalarla gülmemek için kendimi zorlardım. Bundan başka aşçı Nikolanın tecrübe için pişirdiği çöreği nasıl bulduğumuzu madam tarafın sorardı. Nikola pastalar yapmakta oldukça becerikli imiş fakat bisküvitlerde...

Yemekten evvel nadiren buluşurduk. Ben ya piyono çalar veya okurdum; kocam yazılarını yazar veya çıkardı; lâkin saat dörde doğru salonda toplanırdık. Ninem (kayın valdem) odasından çıkar-ken onunla beraber fakir asilzadeler veya hacı

larda beraber çıkardı. Çünkü evde daima bunlardan en az iki üç tane bulunurdu. Eski bir adete göre yemek odasına girdiğimiz vakit kocam annesine kolunu verir, lâkin öteki kolunada benim girmeme ısrar ederdi. Bunun için kapıdan intizam ile geçmek için çok zahmet çekerdik.

Tatiana Semenovna sofranın başına otururdu. Muhavere ağır, ciddî ve resmîye yakın bir surette ceryan ederdi. Yalnız kocam ile teatî ettiği rriz daha sade bîr kaç söz bu yemek sahnelerine biraz değişiklik verir idi. Bâzan ana oğul arasında fikir ihilâfı yüzünden mükâleme kızışırdı. Ben bu ufak münakaşalardan pek ziyade haz duyardan. Bunlarda iki muhasım tarafın birbirine karşı besledikleri derin şefkat ve muhabbet açıkça zahir olurdu. Yemekten sonra ninem büyük bir koltuğa oturur, ya tütününü ufalar veya son gelen kitapların sahifelerini keserdi. Biz yüksek sesle okur veya piyano çalmak için büyük salona girdik.

O esnada beraber çok okuduk. Fakat bizim en esvgili eğlenceli meşguliyetimiz daima musiki olduki her defasında kalbimizde yeni sesler uyardırır ve ikimizi birbirimize yeni bir şekilde gösterirdi. Sevdığımız parçaları çaldığım vakit o biraz uzakta bir sedirin üzerine otururdu. Onu orada pek az görürdüm. Bir nezaket eseri olarak çalışımın kendi üzerinde hasıl ettiği tesiri gizlemeğe çalışırdı. Ekseriya onun pek az beklediği zamanda kalkar ve benden beyhude yere sakla

mak istediği yüzündeki heyecan nişanelerini ve gözlerindeki hemen fevk ıttabiî parlaklığı görmek için ona koşardım.

Ninem kaç defa bizim büyük salonda rahat edip etmediğimizi görmek için gelmek istemişse de şüphesiz bizi rahatsız etmek korkusu buna mani olmuştur. Bununla beraber onu bir kaç kere bize dikkat etmiyormuş gibi salondan serbest bir tavırla geçerken gördüm. Odasına gitmek ve çabucak oradan çıkmak için elbette sebepleri olacaktı, bunu biliyordum.

Akşam büyük salonda çay dağıtma işini ben görürdüm. O vakit herkes orada bulunurdu. Parlak semaver önünde bu mühim toplanmalar ve benim için çay dağıtmak ve Piyer Ivanoviç ve Mari Miniçena için diyerek kadehleri hizmetçinin tepsisi üzerine koymak çok zaman en şiddetli bir heyecanı mucip oldu. Böyle kocaman bir semaverin musluğunu çevirmek ve şekerin kâfi olup olmadığını sorarak, kâfi değilse şeker göndermek için fazla genç ve dalgın olduğumu sanıyordum.

Kocam bazan: — Mükemmel, mükemmel ! Tam bir büyük hanım gibi! diye bağırır ve he lecanım büsbütün artardı.

Çaydan sonra ninem bir iskambil falı açar ve Mari Miniçena'ya kâğıtları çekmesini söylerdi; sonra bizi öper ve takdis ederdi: Onu müteakip bizde dairemize çekilirdik. Umumî kaide, başbaşa kaldık mı gece yarısından sonraya kadar yat

mazdık. Bu bizim en tatlı ve en iyi saatlarımız idi.

Bana geçmiş hayatını anlatırdı. Bir çok tasanın vurlarda bulunurduk, beyhude şeyler görüşürdük ve konuştuğumuz, erken yattığımızı isteyen Tatania Semenovna'nın katından işidihnemek için sesimizi kısmağa dikkat ederdik. Üazan karnimiz acıkırdı ve o vakit kileri ziyaret ederdik ve yahut soğuk bir yemek ister ve Nikita'nın himayesi altında odamıza götürürdük.

Bu büyük evde kocam ile yabancı gibi yaşıyorduk, orada her şeyin üstünde Tatania Semenovna'nın eski âdetlere uygun fikri ve aile ananeleri hâkim idi. Kayın valdem gibi hizmetçiler, mobilyeler ve taplolarda bana bir hürmet hissi ve hatta oldukça bir korku telkin ediyordu. His ediyordum ki ne ben ve ne kocam kendi yerimizde değildik ve daima mütekayyiz ve ihtiyatlı bulunmıya mecbur idik. Şimdi hatırlıyorum ki bu şiddetli ve bozulmaz intizam, işsiz güçsüz ve mütecessis adamların bu kesreti, bize ağırca yükleniyor ve fakat buna karşı muhabbetimizi kuvvetle tahkim ediyordu. O da, bende hoşlanmadığımız bir şeyin mevcut olduğunu anlatmaktan sakınıyorduk.

Beiki kocam için fenalığı görmemeğe cebri nefis ediyor denilirdi. Nasıki ninemin Dimihi Sidera ismindeki bir biz metçisi vardı ki dehşetli bir tütün müptelâsı idi; Biz yemekten sonra büyük salonda oturur iken o koca

mın yazı odasına girerek oradan tütün almayı âdet edinmişti ve cürüm halinde görüldüğünün hiç farkında değildi. Kocamın onu gözüle ve ev zaile işaret ederek ayaklarının ucuna basıp bana gelirken aldığı sevinçli korkak tavırdan daha garip bir şey olamazdı. Dimitri bizi görmeden çekilirdi. Kocam her şeyin görülsüzce geçdiğine ve benim pek lâtif bir mahlûk olduğuma yemin eder ve beni öperdi.

Ben : — O bir çocuk mudur, istemekten niçin korkuyor ? derdim.

Bir gün bu hale taaccüp ettiğimi ona söylediğim vakit cevap olarak dediki: Sevgili Maşacığını, insan, benim kadar bahtiyar iken nasıl olupta bu veya şu işten hoşnutsuzluk gösterebilir ? Başkalarına hak vermek onları hakkından vaz geçirmekten çok daha kolaydır; ben buna çokdanberi kaniim. Hiç bir hal ve vaziyet yoktur kî onda bir şen mei saadet bulunmasın, biz o kadar iyiyiz ki artık kızmak elimden gelmiyor? Benim için artık fenalık yoktur, ben yalnız keder veya eğlenceden başka bir şey görmüyorum. Artık kızmak elimden gelmiyor benim için artık fenalık Lâkin herşeyden evvel düşünüyorumki daha iyiyi arayan iyiyi elinden kaçırrır, daha iyi iynin düşmanıdır. İnanır mısın ki saatin çaldığını işittiğim, bir mektubu açtığım, hatta uyandığım vakit korkuyorum, yaşamaktan korkuyorum. Bizim varlığımızda tahavvüller husulünden korkuyorum; çünkü hiç bir vakit şimdikinden daha mes'ut olamayacağız.

Bu noktada onunla bir fikirde idim. Lâkin tamamilen anlamıyordum. Ben kamilen bahtiyar idim. Zannediyordumki bizim için hep böyle olacaktı ve başka türlü olamazdı; başka insanlarda bahtiyar idi. Fakat onlarınki başka bir saadetti ve daha az mükemmeldi.

İki ay geçti. Kış bize tekrar soğuk ve kar fırtınaları getirdi. Serj Mihaloviç yanımda kalmakla beraber tenhalık hissini, hayatımızın aynı suretle muttasıl tekerrür ettiğini, ne onun ve ne benim için yeni hiç bir şey zuhur etmediğini, bilakis geriye dönerek eski maksatlara avdet ettiğimizi duymağa başladım. İşlerüe her vakitkinden ziyade meşgul oldu ve bana öyle geldiki ruhunun derinliğinde benim için girmesi memnu olan bir âlem saklıyordu. Değişmeyen sükûneti beni hiddetlendiriyordu. Onu evvelkinden daha az sevmiyordum ve onun muhabbetine nailiyetten daha az mes'ut değilim; lâkin benim aşkım aynı noktada kalıyordu büyümiyordu ve kalbime yeni ve endişe verici bir hissin hululüne müsait oluyordu. İlk defa sevmek sevincini tatdıktan sonra benim için sevmeğe devam etmek azdı. Bana heyecan, hareket, tehlike, ve sevgimi isbat için fedakârlık lâzımdı; bendi o kadar kuvvet toplanmıştıki sükûnetti ve muntazam hayatımız onları sarfa vesile vermiyordu.

Bana mahzunluk nöbetleri geliyordu ki bunları kabahat gibi ondan saklamaya gayret ediyordum, nasılkı neş'e galeyanları ve çılgınca mu

habbette onu korkutuyordu. Eskiden olduğu gibi muttasıl beni tetkik ediyordu ve bir gün bana şehire gitmemizi teklif etti; ben böyle bir şey yapmamasını ve hayatımızı değiştirmemesini ve bahtiyarlığımıza dokunmamasını rica ettim. Bende eziyet çekmek ve fddakârhk ihtiyacı mutlak surette bir faaliyet sahası aradığı halde bu bahtiyarlığın bence hiç bir meşakkat ve fedakârlığı istilzam etmemesi ıstırabımı mucip olmakla beraber gene bahtiyar idim. Onu seviyordum ve iyice görüyordumki onun için ben her şey idim. Lâkin her şeye rağmen onu sevdiğimi göstermek için aramızda manialar zuhur ettiğini görmek isterdim. Beynim ve kalbim yalnız bununla meşguldü. Mamafih birde gençlik vardı ki hareket arzu ediyordu. Bir hareketki bana reddedilmişti.

Niçin istediğim vakit şehire gideceğimizi bana söylemişti ? Bu boğucu temayüllerin bir hayal hatta bir tasavvur olduğunu, o kadar arzu ettiğim fedakârlığın elimin altında bulunduğunu ve bu temayüllerin, bu arzuların geri püskürtülmesinden ibaret olduğunuda söylememiş miydi, yahut söylediklerinden ben öyle anlamamış mı idim? Bu gam ve melalimden şehirde oturmakla kurtulabileceğim fikri istemiyerek zihnimden geçiyordu. Lâkin şehire gitmekle onu sevdiği her şeyden ayıracaktım ve bu kederin benim yüzümden olmasını görmek bence bir vicdan rahatsızlığı idi.

Günler geçiyordu ve kar Nikolsk'ın duvarına

yıgılıyordu. Biz daima yalnızdık ve başbaşa idik. Halbuki ötede âlemin gürültüleri ve şöhretleri içinde insanlar hareket ediyor, ıztırap çekiyor; bizim vücudümüzden ve metrukiyetimizden haberdar olmıyarak yaşıyorlardı. Vaziyet benim için daha müşküldü. Çünkü hayatımızın içinde yavaş yavaş öğütülen âdetlerin kuvveti her gün artmakta idi ve bunu hissediyordum. Hislerimizin serbestisi hayatımızın usul dairesinde ve muttarit hürriyetine gittikçe daha ziyade intibak ederek kayboluyordu. Sabahleyin neş'eli, yemekte resmî, akşam muhabbetti görünmek : Artık bunun haricine çıkamıyorduk.

Kendi kendime diyordum : — İyi hareket etmek ve namuskârane yaşamak çok güzeldir, lâkin bunun için vaktimiz dar bize daha başka şeyde yapmaya keudimde kuvvet ve arzu hissediyorum. Bana mücadele lâzımdı: Hayatta benim hissiyatımın bize rehberlik etmesini görmekte isticil ediyordum. Hayatın hissiyatımıza rehberlik etmesini beklemek değil. Serj ile beraber bir uçurumun kenarına gitmek ve ona bir adım daha atınca düşüyorum ve mahvolacağım demek, onun sarardığını ve kuvvetli kollariyê beni kapıp şikârını götürür gibi arzu ettiği yere götürmesini görmek istiyordum.

Bu hal sıhhatim üzerine tesir etmekte gecikmedi. Ve asabım hastalandı.

Bir sabah kendimde mutattan fazla fenalık hissettim. Kocam eve neşesiz geldi bu ona pek

nadir vaki olurdu. Derhal bunu anladım ve neye canı sıkılmış olduğunu sordum ; şüphesiz bana söylemek istemiyordu ki işin bahse değeri olmadığını temin ederek baştan savma cevap verdi. Daha sonra öğrendim ki köy muhtarı köylülerimizden bir çoğunu celbetmiş ve kocama düşmanlığından, tehdit ederek onlara kanuna muhalif bir şey yaptırmış. Kocam bu muameleyi hazım edememiş velhasıl bütün bunlar miskin ve gülünç şeyler olduğundan bana anlatmayı lüzumsuz görmüş. Ben zannettim ki bana bundan bahsetmek istemeyişi beni kendini alâkadar eden şeyi anlamak kabiliyetinde olmayan bir çocuk gibi telakki etmesinden ileri geliyordu. Bir lakırdı söylemeden ayrıldım ve evimizde misafir bulunan Maria Miniçna'yı çay içmeğe çağırdım.

Çayı çabucak içtikten sonra Maria Miniçna'yı büyük salona götürdüm ve onunla bir muharereye giriştim. Şüphesiz onun için bunun büyük bir ehemmiyeti ve cazibesi yoktu : Kocam odasına geçti ve geçerken de bize bakmak için birkaç kere arkasına döndü. Bilmem niçin bu bakışlar benim konuşmak ve gülmek merakımı tahrik ediyordu. Söylediklerimi ve arkadaşımın cevaplarını nihayet derece gülünç buluyordum. Nihayet kocam odasına çekildi ve kapandı. Onu işitmez olduğum dakikada bütün cerbezem kayboldu o suretteki Maria Miniçna hayretle bana baktı ve nem olduğunu sordu. Cevap verecek

yerde hemati ağlamaya hazır bir halde sedirin üzerine oturdum.

— Bunun ehemmiyetsiz bir şey olduğunu bana duyurtmak ne garip bir fikir, diye düşündüm ; demek ki anlamıyacağıma zahip olmuş. Sakin azametile beni küçük düşürmeğe bana karşı daima kendini haklı göstermeğe ne ihtiyacı var ? Benim de sıkılmağa, etrafımda yalnız boşluk görmeğe, nihayet yaşamak ve zamanın geçdiğine bakmak için yerimde hareketsiz kalmamak istemeğe hakkım yok mudur ? Ben hergün sebat ile önde yürümek isliyorum, o burada kökleşmek ve beni de yanında tutmak istediği sırada ben daima yenilik arıyorum. Bununla beraber beni memnun etmek onun için nekadarkolay olurdu. Benimle beraber gelsin onun için ben ne isem o da benim için öyle olsun. Artık kendini saklamasın, benden gizlenmesin, hakikatte ne ise öyle görünsün. İşte benden istediği ve kendinden istemediği şey budur.

Göz kapaklarımın yaşla şiştiğini duydum kalbimi ağır bir yük eziyordu. Kendime karşı kendimde bir acılık hissettim. Korktum ve onun yanına koştum. Oturmuş yazı yazıyordu. Beni işittiği vakit nezaketle ve soğuk bir tavurla başını kaldırdı, işine devam etti. Bu hareketi beni sıktı ve ona yaklaşıp yerde masanın yanında ayakta durdum ve kitap açıp sahifelerini çevirmeğe başladım. Benden yana döndü ve ikinci defa bana baktı.

— Maşa, senin bir şeyin var, dedi.

— Güzel sual ! Bukadar sevimlilik sana nereden geliyor ? diye cevap verdim ve ona baktım.

O vakit başını salladı ve hem muhabbetli ve hem muhteriz bir tavırla bana tebessüm etti lâkin ilk defa onun tebessümü benim tebessümümü mucip olmadı.

Ben yine: — Ya senin nen var ? Bana niçin söylemek istemiyorsun ?

— Budalaca bir vak'a, ufak bir gaile. Eğer istiyorsan anlatayım. Köylülerimizden ikisi...

— Çaydan evvel sana sorduğum vakit bunu niçin anlatmadın ?

— Hiddetli idim belki münasebetsiz bir şey Büyüyebilirdim.

Fakat ben sorduğum vakit sen bana her şeyi söylemeli idin !

— Niçin ?

— Niçin benim sana hiç bir işte faydam dokunamayacağını zannediyorsun ?

— Bunu nasıl zannedebilirim ? dedi ve kalemini attı. Ben sade şunu zannediyorum ki sensiz yaşamak benim için mümkün değildir. Ve sana tekrar ediyorum ki sen benim yalnız çalışma arkadaşım değilsin burada her şey senin sayende yapılıyor ve — gülerek ilâve etti — ne garip fikrin var ? Ben yalnız senin için yaşıyorum gözlerim yalnız seni görüyor ve iyi ve güzel bir şey buluyorsam senin burada bulunduğun içindir.

— Evet bunların hepsini biliyorum, ben bir mert çocuğum, bana emniyet göstermek lâzımdır. Bunu öyle bir sesle söyledim ki şaşırmış gibi bana baktı ve beni hiç görmemiş gibi süzdü, lâkin ben bu sût gibi sükûnetten artık usandım, usanmaktan fazla bile oldu.

Sanki sözümü bitirmeğe meydan bırakmak için şiddetle : Öyle ise işin ne olduğunu dinle de düşündüğünü bana söyle. Dedi.

— Hayır, şimdi artık bir şey dinlemek istemiyorum.

Her ne kadar hepsini zevkle dinlemek istiyorsam da onu alışmış olduğu sükûnetten çıkarmayı tercsh ettim.

— Ben hayat oyunu oynamıyorum, yaşamak istiyorum ve senin kadar yaşamak istiyorum.

En hafif heyecanın akis bıraktığı çehresinin okadar oynak hatları üzerinde iztirap ve fevkalâde gergin bir dikkat okudum.

— Senin gibi yaşamak istiyorum, senin gibi aynı şerait içinde...

Lâkin iztirabı okadar keskin idi ki bitirmeğe muktedir olmadım bir lâhza sükûtu muhafaza etti.

Sordu : — Hangi şeyde benimle beraber aynı şerait içinde bulunmayorsun ? Muhtarın ve sağı hyş köylülerin işi sana değil bana taallûk ediyordu.

— Evet, fakat yalnız bu iş değil.

— Ruhum, Allah aşkına beni iyice anla ! Biliyorum ki hiddet ve heyecan saadetimiz için

meş'um olabilir bunu tecrübemle biliyorum : Seni seviyorum ve senin hiddetlenmene meydan vermek istemem; benim vazifem budur bunu yapmama mani olma.

Ona bakmadan : — Her vakit sen haklısın, dedim.

Onda hâkim olan sükûnet ve rahat karşısında beni tekrar hiddet aldı, halbuki ben de bir vicdan rahatsızlığı duyuyor gibi idim.

— Maşa ne oluyorsun ? Şimdi benim haklı olup olmadığım mevzubahs değildir. Ortada büsbütün başka bir Ş'iy var. Senin bana karşı infialin, şimdi söyleme ; düşün ve o zaman fikrîni bana bildir. Benden memnun değilsin, bu sebepsiz olamaz lâkin hangi şeyde sana karşı haksız davrandığımı bana göster.

Ruhumda henüz taayyün etmemiş karışıklığı ona nasıl anlatabilirdim. Lâkin onun beni anlamış olması ve onun önünde çocuk gibi bulunduğum ve onun anlamıyacağı ve evvelden bile miyeceği hiç bir şeyi yapamıyacağım fikri beni hiddetlendirdi.

— Sana karşı bir şeyim yok, dedim. Fakat sıkılıyorum ve artık sıkılmak istemezdim. Lâkin sen her şeyin iyi olduğunu iddia ediyorsun... Hakkın var bunda da hakkın var...

Hem söylüyor hem ona bakıyordum. Bu defa maksadıma erdiğimi gördüm. Onun güzel sükûnetinden eser kalmadı yüzünde yalnız korku ve iztirap hisleri okunuyordu.

Titrek ve heyecanlı bir sesle : — Maşa, dedi bütün bu şeyler lâfife değildir. Bizim saadeti-miz mevzubahistir. Rica ederim bunu bitirmeden evvel beni dinle., niçin beni böyle tazip etii yorsun ?

Sözünü keserek : — Biliyorum ki sen haklı çıkacaksın. Fazla bir şey söyleme : Sen haklısın.

Bunu öyle buz gibi bir ses ile söyledim ki sanki konuşan ben değildim içimde oturmuş bir şeytan idi. Ağlamaya başladım ve biraz açıldım. O, yanımda sakın duruyor, şüphesiz bana acı-yordu bense yaptığımı kızıyor ve utanıyordum. Bana ancak sert ve sıkıntılı bir nazarla baka-bilirdi. Döndüm, gördüm ki üzerimdeki nazarı şefkat ve tatlılıkla dolu idi ve benden af di-
ieyordu.

O vakit elini tuttum ve ona dedim ki :

— Beni affet, ne söylediğimi bilmiyordum.

— Lâkin ben biliyorum ve sen haklı idin.

— Öyle ise ne idi ?

□□ Biz Petersburg'a gideceğiz. Burada artık yapacağımız bir şey yok.

— Nasıl istersen.

Beni kolları arasında sıkarak ve öpere < :

— Beni affet, dedi, ben haksızdım.

Bu akşam ben mutattan ziyade piyanonun başında kaldım ; o salonda aşağı yukarı dolaşı-yor ve yavaş sesle konuşuyordu : Bu ekseriya ona vaki olurdu. Ona ne dediğini sorduğum vakit düşünür ve bana onları tekrarlardı. Ek□

ssriya bunlar beyitler ve bazan eğlenceli bir kelime idi. Lâkin bu kelimededen onun ruhî halini anlardım.

Ona sordum : — Şimdi ne diyordun ?

Durdu ve bir lâhza düşündükten sonra gülmeğe başladı ve Termontof'un şu iki mısraını inşat etti :

"Fırtınayı çağırmak mı ? Bu mecnun

Onda sükûnet bulacağını mı düşünmüştü ?,,

Kendi kendime : Hayır, dedim bu sade bir adam değildir. Her şeyi görüyor, her şeyi biliyor. Onu nasıl sevemezdim ?

Kalktım, onun koluna girerek yanında yürüdüm ve adımlarımı onunkine uydurmaya çalıştım.

Gülümseyerek bana bakarken : — Ey, ne olacak ? Dedi.

Yavaş sesle tekrarladım : — Ey ne olacak ?

Bana öyle geldi ki gayet büyük bir sevinç bizi kapladı. Gözlerimiz parladı. Hareketimiz daha hafif leşti ve Gregorun büyük şaşkınlığı ve kâğıt falına dalmış ninemin hayreti önünde bütün odaları geçerek yemek salonuna girdik. Oraya varınca durduk ve birbirimize bakarak bir kakhaha salıverdik.

Onbeş gün sonra yortulardan çok evvel Petersburg'da yerleşmiştik.

VH

Seyahat, Moskovada bir hafta ikamet, ailelerimizin akrabalarını ziyaret, apartımanımızın tanzimi, yeni bir şehir, yeni simalar, bütün bunlar benim önümden bir rüya gibi geçtiler. Bunlar o kadar mütenevvi, neş'eli, parlak idi ve beni o kadar aydınlık, hararet ve muhabbetle kuşattı ki köyümüzün sakit hayatı bana çok uzak ve çok ehemmiyetsiz göründü.

İntizar ettiğim soğuk muamele ve azametle kancık nezaket yerine her yerde ve değil yalnız tanıdıklarımız içinde, yabancı eşhas arasında da tesadüf ettim ve doğrusu buna çok taaccüp ettim. Sanki herkes yalnız beni düşünmüş ve büyük bir sabırsızlıkla benim gelmemi beklemişti. Bundan maa-da en mümtaz kibar mahfillerinde kocamın bana asla söylememiş olduğu bir çok dostlarına tesadüf ettim. Bana fevkalâde tabiatte görünen bu dostlardan bazıları hakkında onun şiddetli hü

kümlerile garip nahoş surette müteessir olurdum. Onlara soğuk muamelesini ve benim noktainazarımdan bize faydaları dokunabilecek eşhas ile ülfetten kaçınmasını anlamıyordum. İyi adamlarla ne kadar çok tanışılırsa o kadar menfaat elde edileceği zannında idim ve ben bu adamların hepsini iyi buluyordum.

Azimet esnasında bana şöyle demişti:— Şunu unutmamalıyız ki burada biz Krezoslarız. Lâkin Petersburgta zengin bile sayılmayız. Binaenaleyh eğer muzayıkaya girmek istemezsek orada yalnız paskalyaya kadar kalalım ve büyük yortularda hazır bulunmalıyını ve hatta senin için istemem ki...

— Yortulardan bize ne? Bizim akrabalarımız var, tiyatrolar var, bahusus operada güzel musiki dinleriz.

Lâkin oraya varır varmaz bütün bu güzel sözler bitti. Birdenbire tanımadığım o kadar güzel bir muhit içine düşmüştüm, o kadar eğlenceler beni çekiyor, o kadar mühim şeyler beni zaptediyor du ki bir hamlede bilmiyerek mazimi ve memduh niyetlerimi inkâr ettim. Bu ana kadar önümde hayatın sönük bir suretinden başka bir şey yoktu, bu ana kadar yaşamamıştım. Halbuki şimdi hakikî hayat bana açılıyordu. Benim için ne saklıyordu ?

Nikolsk'te duçar olduğum sıkıntı ve endişeler sanki sihir tesirile tamamen kayboldular. Kocam için muhabbetim daha az ihtiraslı oldu. Hiç bir vakit onlar beni daha az sevebileceğini dü

şünmedim. Vakıa onun muhabbetinden şüphe etmek benim için mümkün değildi. Çünkü Serj Mihaloviç düşündüklerimin hepsini anlıyor hislerime iştirak ile beraber her arzumu is'af ediyordu. Onun mülayim sükûneti artık kalmamıştı veya hiç olmazsa bence eskisi gibi hiddeti mucip olmuyordu; ve hissediyordum ki onun eski aşkına daha bir şey ilâve olmuş idi; buda beni o kadar cezbediyordu. Birini ziyaret ettiğimiz, yeni birkaç ahbap edindiğimiz veya bir budalalık yapmış olmak korkusile titriyerek bütün akşam ev sahibesi vazifelerini yaptığım vakit ekseriya bana derdi:

— Mükemmel! Çocuğum gayret! Bravo pek güzel!...

Bu takdir sözleri kalbimi sevinçle doldururdu. Buraya geldiğimizden az sonra annesine mektup yazdı ve buna benimde birkaç satır ilâve etmekliğini teklif etti ; fakat kendi yazdiklarını okumamı istemedi. Tabiî ısrar ettim ve işte şunları okudum:

"Maşayı tanımayacaksın, ben de tanımıyorum. O bu cazip serbestiyi, bu canlılığı, bu kibar tavır, bu sevimliliği nereden almış ? O kadar tabiî, o kadar zarif ki herkes ona hayran oluyor. Ben yalnız lüzumu kadar hayraniyet gösteremiyorum ve zannediyorum ki eğer bu kabilse onu daha ziyade seviyorum.,,

Kendi kendime düşündüm — Demek ben böyle imişim !

Bu mektup bana o kadar iyi tesir etti ve öyle hoşuma gitti ki kocam için muhabbetimin iki kat olduğunu sandım. Muvaffakiyetlerim benim için umulmadık bazı şeyler arz ediyordu. Her yer de her perdeden bana tekrar ediyordularki burada bir amca beni pek ziyade seviyormuş, orada bir hala benim için bayıhyormuş, beyhude yere benim bir eşimi Petresborg'ta arayorlarmış ve ben en ziyade modaya muvafık kadın olmak için bir işaretim kâfi imiş.

Hele bir amca zadem prenses D... vardığı en büyük kibar âlemine mensup idi. O kadar genç olmamakla beraber bana hakikaten meftun olmuş idi. , Her görüşte bin türlü temellükler eder ve aklımı çelmek isterdi. İlk defa bir baloya davet için geldiği ve kocamdan izin istediği vakit Serj bana baktı ve hemen fark edilmeyecek kadar hafif ve şeytanî bir tebessümle oraya gitmeğ i arzu edip etmediğimi sordu. Bir baş işaretile arzu ettiğimi bildirdim ve kızardığımı hissettim. Kahkaha ile gülerek: — işte itirafta bulunan suçluya benziyorsun...

— Lâkin sen büyük yortularda bizim burada bulunmıyacağımızı ve senin bunları sevmediğini söylemiştin diye cevap verdim ve ona müsterhi mane bir nazarla baktım.

— Sen istersen kalırız.

— Hakikat oraya gitmemek daha iyi olacak.

— Sözüñ kısası, gitmek istiyor musun ?

Kolayca tefsir edilecek bir sükût ile cevap verdim.

— Ziyafetler, davetler haddi zatinde pek fena değildirler, diye devam etti. Fena ve meş'um olan tatmini gayri kabil eğlence meyilleridir. — Metin bir sesle ilâve etti — Fakat bunları görmeli ve biz de göreceğiz.

— Doğrusunu istersen, bu baloya gitmek kadar arzu ettiğim bir şey yoktur.

Binaenaleyh oraya gittik ve orada aldığım zevk bütün intizarımı geçti. Sanki her vakitten ziyade merkezi sıklet olmuş idim ve etrafımda herkes bana meyil ediyordu. Sanki bu salonlar yalnız benim için böyle şa'saa ile aydınlanmış, bu orkestra, bu halk hep benim için toplanmış idi. Beni seyreden oda hizmetçisi kadından benimle dans edenlere, hatta ihtiyarlara varıncaya kadar herkes bana meftun olduğunu söylüyor veya böyle duyuyor sanıyordum. Amcazademden öğrendiğime göre hasıl ettiğim umumî tesir benim başka kadınlara benzemediğim, bende kendime mahsus sade ve tesir ve teshir edici bir şey bulunduğu merkezinde imiş. Bu muvaffakiyet beni okadar sevindirdi ki başka iki üç baloya da gitmek arzumu kocama itiraf ettim. Ve ilâve ettim :

— Bu benim samimî kanaatime muhalif olmakla beraber fırsat düşmüşken bir defa bunlara iyice doymak içindir.

Kocam buna memnuniyetle muvafakat etti. İlk zamanları bana seve seve refakat etti, muḫ zafferiyetlerimden hissedar oldu, evvelce söyleḫ

diklerini unutmuş göründü veya hatırlamak istemedi. Sonraları, aşikâr surette bu hayatımızın tarzından sıkılmaya ve usanmaya başladı. Lâkin ben bunu müphem surette görüyor ve benim üzerime dikilmiş gizli ve isticvap edici nazarını gördüğüm vakit bu bakışın bütün manasını anlamıyordum. Etrafımdakilerin kalplerinde uyardırılmış olduğum bu aşktan, bu ince kokulardan, bu eğlencelerden, ilk defa içine daldığım bu zevk ve sefadan mest olmuş idim ; şimdiye kadar kocamın ahlâkî tesiri altında bulunurken şimdi bu tesir bu heyecanlı muhit içinde kaybolmuş idi. Ben yalnız onun akranı gibi muamele görmek değil, onun fevkinde tutulduğum bir âlemde kendimi müsterih buluyordum. Onun hakkında daha emin ve daha münevver bir aşk duyuyordum ve bu eğlence hayatında beni bu kadar bahtiyar görerek onun sıkılacağını kabul edemiyordum.

Salona girdiğim vakit bütün gözler bana çevrildiğinden yeni bir gurur ve memnuniyet hissediyordum. O benim üzerimdeki hukukunu bu kalabalık önünde tasdik ettirmekte utanıyor gibi benim, yanımdan ayrılıp siyah libaslar arasında kayboluyordu.

Bazan onu bir tarafa çekilmiş, herkesten ayrı ve sıkıntılı bir halde görerek şöyle düşünüyordum : Bekle, bekle ki evimize döndüğümüz vakit kimin için bukadar güzel olmaya çalıştığımı ve etrafımdakiler içinde kimi en ziyade

sevdiğimi göreceksin. Hakikaten muvaffakiyetlerime bukadar ehemmiyet yerdiğim ancak bunları ona feda etmek sevincini duymak içindi. Bu yeni yolda beni tehdit edebilecek yalnız bir tehlike olabilirdi. Benimle dans edenlerden biri veya diğeri hakkında kocamın duyacağı kıskançlık. Lâkin benim hakkımda tam ve mükemmel itimadı vardı ; okadar sakın ve kayıtsız görüyordu.

Bütün adamlar ona nispetle bana okadar ehemmiyetsiz görünüyorlardı ki bu yegâne tehlike hiç telâşımı mucip olmuyordu. Bununla beraber bukadar adamın bana dikkat edişi hoşuma gidiyor ve izzetinefsimi okşayordu. Bu hal kocama karşı muhabbetimde bir değerim olduğunu bana gösterdi ve onunla münasebatımda biraz daha emniyet ve hatta bir parça umursamamız. İlk tevhit etti.

Bir akşam balo dönüşü, Petersburg'un en maruf kadınlarından bîrinin ismini zikrederek ona : — Sen N. N. ile sıkı fıkı görüşüyordun ben farkına vardım dedim, ve parmağımla tehdit ettim vakıa bu kadınla akşam üstü bir lâhza konuşmuştu.

Onu yalnız biraz keyflendirmek için böyle söylüyordum. Çünkü müstesna bir durgunluğu vardı ve her vakitten ziyade sıkılmış görünüyordu. Bir yeri açıyormuş gibi kaşlarını çatarak: — Ah ! Niçin böyle soyuyorsun ? Diye mırıldandı. Sen ne diyorsun Maşa? Böyle sözler ne

sana ve ne bana yakışmaz ? Bunları başkalarına bırak, aramızda hâkim olan veya ümit ederim ki yerine tekrar gelecek olan uygunluğu bunlar ihlâl edebilirler.

Utandım ve sükût ettim.

— Maşa bu vifak tekrar gelecek mi ? Ne dersin !

— Lâkin o değişmemiştir ve değişmiyecektir. Dedim ; söylediğimden tamamen emin idim.

— İnşallah ! Zaten köye gitmemiz için vakit gelmiştir.

Bana ilk defa böyle soyuyordu ; bu vakte kadar bizim yeni hayatımızı benim gibi onun da kolayca kabul edeceğini sanmıştım ve bunun için gamsız ve neşeli idim. Bazan canı sıkılrsa bile ben de onun için Nikolsk te çok sıkılmıştım diye müteselli oluyor ve aramızda hafif bir anlaşamamazlık hadis olsa dahi Tatania Seme-
novna'nın evine döndüğümüz vakit her şeyin yoluna gireceğini düşünüyordum.

Bu şerait ile kış benim için sür'atle geçti ve biz paskalyadan sonra da hâlâ Petersburg'da idik. Bununla beraber paskalyadan sonra gelen pazar günü azimet hazırlıklarımızı yaptık. Sandıklarımız hazır idi. Kocam satın alacağı şeyleri almıştı. — Çiçekler ve köyde ikametimiz için lâzım olan bazı eşya — ve fikren pek mülayim ve pek bahtiyar bir halde bulunuyordu. Hiç beklemediğimiz bir zamanda amcazadem gelip kontes M... in vereceği büyük süvarede bulun-

mak için azimetimizin cumartesi gününe talikini ısrar edişı bizi şaşırttı. Kontes bana çok güvenivormuş, prens D... bana takdim olunmayı çok arzu ediyor ve suvareye sırf bu maksatla gidiyormuş. Prens benim bütün Rusyanın en güzel kadını olduğumu ilân ediyormuş., bütün şehir orada bulunacakmış. Hulâsa ben gitmezsem suvarenin de tadı olmayacakmış.

Kocam salonun öteki ucunda birile konuşuyordu.

Prenses : — Gelecek misiniz Mari ? Diye sordu.

Kocamın tarafına bakarak mütereddidaae :

— Öbürüsü günü gidiyoruz. Diye cevap verdim.

Gözlerimiz birbirine ilişti ve şiddetle döndüm.

— Ben onu kalmaya razı edeceğim. Ve cumartesi günü hepsinin başını döndüreceğiz. Anlaşıldı mı?

Artık zayıf surette mukavemet ederek cevap verdim — Bu bizim puanlarımızı altüst edecek.

Bu sırada kocam bize yaklaşmaksızın ve şimdiye kadar işitmediğim surette sesi titriyerek dedi ki:

— Bu akşam prensi görmeğe ve arzı tazimat etmeğe gidemez mi?

— O şimdi kıskanç olmuş!. Ben farkında değildim: Lâkin Serj Mihaloviç onu prens için değil kontes M.... dahi dahil olduğu halde hepimiz için davet ediyorum.

Kocam souk bir tarzda cevap verdi : — Bu Maşanın keyfine tabi..

Her vakitkinden ziyade heyecanlı olduğunu pek iyi görüyordum. Buna canım sıkıldı ve hiç bir kat'î cevap vermedim. Prenses gittiği vakit kocamın yanına yaklaştım. O dalgın bir halde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Ayaklarımın ucuna basarak yürüdüğünden beni görmedi ve işitmedi.

Ona bakarak kendi kendime: — Şüphesiz Nikolsk'deki sevgili evini düşünüyor, dedim. Kendini salonda çay masasının önüne oturmuş sanıyor, tarlalarını, köylülerini, akşam üstü samimiyet zamanlarını, geceliyin gizlice yediğimiz yemekleri görüyor. Hayır, bütün dünyanın baloları ve yer yüzündeki bütün prenslerin müdaheleleri onnn rahatına ve tatlı okşamalarına muadil olamaz. Ve ona bu suvareye gitmiyeceğimi söylemek üzere idim ki birdenbire döndü ve beni görünce kaşlarını çattı, derhal çehresi düzeldi. Kuvvetli ve daima sakın akıl ve ferasetle müttesaf himayekâr tavurlu adam oldu, benim önümde her vakit adi fanilerin fevkinde bulunmak ve bu mevkii muhafaza etmek isterdi.

Kayıtsız ve halim bir sesle sordu — Nen var sevgili Maşa ?

Bu tecahülüne ve benim onu sevdiğim gibi görünmek istememesine kızarak cevap vermedim.

— Cumartesi suvaresine gideck misin ?

— Memnuniyetle gitmek ismek isterdim. Lâ

kin sen istemiyorsun; hem yolculuk için hazırlandık.

Bana asla bu kadar souk bakmamış ve hitap etmemişti..*

— Köye salı günü gideriz ben eşyalarımızı açdırırım.Rica ederim suvareye gitmemezlik etme.

Büyük bir heyecan his eitiği vakit adeti olduğu üzere bana bakmadan ve gayri muntazam adımlarla yürümekte devam ediyordu.

Yerimden kıınıldamadım ve cevap verdim: — Sahiden seni anlamıyorum sen ki okadar sakın olduğunu söylerdin(bunu bana hiç söylememişti) bu tarzda konuşmana mana veremiyorum ! Ben sana bu fedakârlığı yapmaya hazırım sen bana bir şey yapmamamı söyleyorsun, hem de sana yakıştıramadığım bir istihza ile.

— Ya, sen mi fedakârlık ediyorsun? dedi ve bu fedakârlık kelimesini uzatarak söyledi. Pek âlâ, ben; de aynı fedakârlığı yapıyorum. Daha ne istiyebiliriz? Bir cömertlik kavgası ediyoruz. Bu rikkatli anlaşmaya başka ne denir.

Ben şimdiye kadar onun bu kadar merhamet-sizce müstehzi lâkırdılar söylediğini iştirme- miştim; istihza bana dokundu, sertlik beni isyan ettirdi ve hemen aynı sözleri dudaklarıma çıkardı. Aramızda gücendirici sözlerden daima kaçınan ve daima sade ve açık sözlü olan o nasıl böyle olabilirdi;ve bu tahavvüle sebep ne idi;çün- kü mahza benim masumane telakki ettiğim bir zevki ona feda etmek istediğim için, ve bu ni-

yetimi ona açtığım için idi. Roller tersine dönmüştü; o bütün bu açık yürekliliği, bütün sadeliği inkâr ediyordu. Ben onlara malik olmaya gayret ediyordum.

İçimi çektim — Sen çok değişmişsin dedim; sana karşı ne kabahatte bulundum ? Bu yaptığın balo için değil hatırasını kalbimde dikkatle sakladığımı bilmediğim bir kabahat içindir. Niçin açıkça söylememeli; eskiden samimi olmaktan bukadar korkmazdın. Söyle benden ne şikâyetin var ?

Ve içimden memnuniyetle diyordum ki onun Petesburgda ikametimiz esnasında her hangi bir hadiseden dolayı bana bir tek itap tevcih etmeğe hakkı yoktur. Odanın ortasında öyle bir surette durdum ki benim yanımdan geçmeğe mecbur idi. Ona baktım. Şimdi yaklaşıp beni kollarına alacak ve her şey unutulacaktı : Bu fikir zihnimden geçti ve akebinde ona nekadar haksız olduğunu gösteremediğime teessüf ettim. Lâkin o, odanın ucunda kaldı ve bana bakarak dedi ki:

— Demek anlamıyorsun ?

— Hayır

— Öyle ise sana anlatayım. Duyduğumu duymaktan nefret ediyorum bununla beraber kendimi kurtaramıyorum. Sesinin boğukluğundan aşikâr surette korkarak tevekkuf etti.

Hiddet ve infial yaşları gözlerimi yakarken ona sordum: — Ne demek istiyorsun ?

— Seni güzel bulduğu için, kocanı, kendini ve kadınlık şerefini unutarak bu prensin arkasından

sından koştüğünü görmekten nefret ediyorum. Haysiyet kırıcı bu hareketinden dolayı kocanın ne hissettiğini anlamak istemeyorsun; sonra da bu kocana gelip fedakârlığından bahsediyorsun! Başka tabirle: Esaletli prens hazretlerine kendimi göstermek benim için tarif olunamıyacak bir saadet olacaksada ben bu saadeti sana feda ediyorum.

Söyledikçe heyecanı artıyor ve sesi sert, müstehzi ve zalimane oluyordu: Onu hiç böyle görmemiş, böyle göreceğimi hiç zannetmemiştim. Bütün kan yüzüme çıktı, ondan korktum bununla beraber, haksız yere hakarete duçar olmak hissi, yaralanan izzeti nefsim bende intikam almak arzusunu uyandırdı.

Cevap verdim: — Devam et, ben çoktan beri her şeyi iştmeğe hazırım.

— Sen nasıl anlamak istiyorsun bilmem, lâkin ben bu çamurun, bu işsizliğin, bu sefahetin, bu budaîa halkın içine dalmış görerek seni daha fena olacak sanıyordum. Ben bugün şimdiye kadar hissetmediğim hicabı ve acıyı duyuran her şeyi bekliyordum. O senin dostunun kirli elleriyle kalbimi araştırıp beni kıskançlıkla itham ettiği vakit sana karşı duyduğum hicabı ihsas eden her şeye muntazırdım. Kıskanç mı? Kimden? Ne senin ve ne benim görmediğimiz bir adamdan mı? Lâkin anlamak istemiyorsun., ve kendini feda ediyorsun! Kimin için? Ve ne feda ediyorsun? Ayıp sana, ayıp senin zilletine! Bir fedakârlık !..

Düşündüm — İşte erkeklik kuvveti vicdanına karşı hiç bir kabahati olmayan kadını nasıl tabir ediyor ve yaralıyor. İşte erkeğin hukuku fakat ben bu hukuka itaat etmiyeceğim : Yüksek sesle :

— Hayır, hiç bir şey feda etmiyeceğim. Dedim ve burun deliklerimin kabardığını ve yanaklarımın kızardığını hissettim. Cumartesi günü o baloya gideceğim. Şüphesiz gideceğim.

— Ben senin iyi eğlenmeni temenni ederim ! Lâkin aramızda her şey bitmiştir! Diye bağırdı. Hiddetine sahip olamıyordu. Sen daha ziyade beni tazip etmiyeceksin. ben deli idim ki..

Dudakları şiddetle titriyordu. Ağzından çıkacak olan sözleri kaçırmamak için kendi nefesine cebretti. Bu esnada ondan hem korkuyor, hem istikrah ediyordum ; daha çok zaman söylemek ve bana cezaen ettiği hakarettten intikam almak istiyordum. Lâkin sadece gözyaşlarına gark oldum.

Odayı terketti ve artık ayaklarının sesini işitmediğim vakit geçen şeyden dehşet içinde kaldım. Benim bütün saadetimi teşkil eden bu birliğin büsbütün kırılmış olduğunu söylemek ne müthiş bir şey idi. Aramızda geçen hadiseyi tasbih etmeğe hazırdım lâkin sadece ona bakarak elini sükûnetle tuttuğum vakit beni anlamak için lâzım gelen sükûneti bulmuş olacak mı ? Alicenaplığımı takdir edecek mi ? Ya benim kederimi yapma zannederse ? Yahut hukukuna

istinat ederek beni azametle kabul eder ve kemali merhametinden bir af ihsan ederse ! Niçin, niçin sevdiğim adam beni bukadar merhametsizce tahkir etti? Ben de onu aramıyacağım. Odama çıktım. Orada ağlayarak ve onun söylediği sözleri dehşetle tekrar ederek ve geçen hadiseyi tekrar düşünmek için bu sözlerin yerine daha müşfik ve daha tatlılarını koyarak çok zaman kaldım.

O akşam çay içtiğimiz zaman bizi ziyarete gelmiş olan üçüncü bir şahıs S... nin yanında kocamla beraber bulundum. Aramızda bir uçurum açılmış olduğunu hissettim. S... bana ne vakit köye gideceğimizi sordu. Ona cevap vermeğe muvaffak olamadım.

Kocam bana hitap ederek : — Salı günü, kontes M... bir suvare veriyor, oraya gidiyorsun değil mi ? Dedi.

Bu suali sorduğu vakit halindeki tabiiliğe şaşıtm. Ve korkarak ona baktım. Bana dikilen gözlerinde bir istihza ve gazez ifadesi vardı.

— Evet diye cevap verdim.

Yalnız kaldığımız vakit bana geldi ve elini uzatarak :

☐☐ Rica ederim söylediklerimi affet dedi.

Heman elini yakaladım. Dunaklarımı bir tebessüm açmaya ve gözlerimden yaşlar akmaya hazırды. Lâkin o, elini çekti ve benden biraz uzakta oturdu sanki hissi bir münakaşadan korkuyordu. Haîâ haklı olduğunu tasavvur edece

ğini sanmadım ve bu baloya gitmekten vazgeçtiğimi söyleyecekken lakırdım boğazımda kaldı.

— Anneme haber vermeli dedi; yoksa merak eder.

□□ Ne vakit gideceğiz ?

— Salı günü^.

— Bu tehir, ümit ederim ki benim sebepime değildir, dedim ve yüzüne dikkatle baktım.

Gözleri benim üzerimde durdu ; lâkin birşey söylemedi. Birdenbire çehresini ihtiyarlamış ve çirkinleşmiş buldum..

Kontes R... nın suvaresine gittik. Münasebetimiz aynı muhabbeti! tavırda cerayan ediyor gibi görünüyordu, lâkin hakikatte eski zaman-
kinden nekadark farklı idi.

Ben orada bîr takım kadınlarla beraber bulduğum sırada prens bana doğru ilerledi, o suretle ki ayağa kalkıp onunla konuşmaya mecbur oldum. Gayriihtiyari olarak gözlerimle kocamı aradım onu salonun öbür ucunda gördüm : Bana bakıyordu. Sonra başını çevirdi. Öyle bir acı ve mahcubiyet duydum ki şaşırdım ve prensin nazarı altında omuzlarımdan alnıma kadar kızardım. Lâkin asaletmeabın ben! tetkik etmesi bitinceye kadar ayakta kalmam iktiza etti. Muhaveremiz kısa oldu benim sandalyemin yanında kiç bir oturacak yer yoktu ; zaten şüphesiz benim ne hissettiğimi anladı. Son balodan, ve yazı nerede geçireceğimden ilâh. konuştuk. Yanımdan ayrılırken kocamı tanımak arzu ettiğini bildirdi

ve biraz sonra onları birlikte konuşurken gördüm. Prens ona benden bahsetmiş olmalı idi çünkü birkaç kere bana güümsiyerek baktı.

Birdenbire kocam kızardı ve kemali hürmetle eğildi ve kayboldu. Kendi kendime prensin benim ve bahusus kocamın hakkımızda ne düşündüğünü sorarak kızardım. Onun sıkıldığını ve beceriksizliğini herkes görmüş sanıyordum. Bundan ne netice çıkaracaklarını Allah bilir! Ya kocam ile aramızda geçen hadiseden haberdar olsalar !

Amcazadem beni evime kadar götürdü yolda kocamdan bahsettik. Bu bedbaht suvareden evvelki hadiseyi ona anlatmaktan kendimi alamadım. Bunun her ailede daima görülen ufak ve ehemmiyetsiz münazealardan biri olduğunu ve asla bir netice vermeyeceğini söyleyerek beni teselliye uğraştı. Kocamı kendi görüşüne göre hüküm etti; onun pek kibirli olduğunu ve hissiyatını gizlediğini söyledi; bu iki noktada ona hak vermekten başka bir şey yapamazdım. Ve bana kocamı daha iyi anlıyorum gibi geldi.

Kocam ile beraber yine yalnız kaldığımız zaman, bu zem ve takbih ruhumuz üzerine ağır bir yük gibi düştü ve aramızdaki uçurumun açıldığını hissettim.

VİO

Bu günden itibaren hayatımız ve münasebatımızda tamamen bir değişiklik hasıl oldu.

Biz yalnız ve beraber bulunmaktan eskisi gibi bahtiyar olmuyorduk; içtinap ettiğimiz meseleler vardı ve bizim için üçüncü bir şahıs yanın da konuşmak baş başa konuşmaktan daha kolaydı. Köylü hayatına ve balolara dair en ufak bir telmih bizi dikenler üzerinde yaşıtıyordu, ve o vakit birbirimize bakmak hoşumuza gitmeyordi. Güya ikimiz de bizi ayıran uçurumu görmüştük ve ona yaklaşmaktan korkuyorduk.

Kocamın çok kibirli ve pek şiddetli olduğuna kanaat getirmiştım. Onun için harekâtımda ihtiyatlı davranmam lâzım idi. O benim kibar âleminden uzak yaşayamıyacağıma, köy hayatı benim için tahammülfersa olduğuna ve benim fanî tazilerime boyun eğmiye mecbur olduğuna inanmıştı. Böylece muhaverelerimiz doğrudan doğru-

rüya bu şeylere taallûk ediyorsa onları bertaraf etmiye dikkat ederdik ve ikimizde birbirimiz hakkında fena hüküm verirdik.

Hayli zamandan beri ikimizde doğrusu mükemmel ve kusursuz olmaktan uzak bulunuyorduk. Şimdi birbirimizin yaptıklarını tahlil ve mukayese ediyorduk. Hareketimiz esnasında ^ok hasta olduğumdan doğruca Nikoîsk'a gidecek yerde bir villâ kiraladık, oradan kocam annesini görmiye gitti. Ben ona refakat etmek için kâfi derecede iyileşmiştim. Lâkin o sıhhatimden korktuğunu ileri sürerek beni bundan vaz geçirdi. Halimin ona hiç bir endişe vermediği ve fakat köyde mes'ut olmamak fikri onu işgal ettiğini hissettim. Ben de ısrar etmedim, ve yalnız kaldım. Avdet ettiği vakit gördüm ki o artık hayatımda eski yerini tutmuyordu.

Evvelce ona söylemediğim her fikrim, her hissim bana bir kusur gibi yük olurdu. Onun düşüncelerinden her biri benim için bir emir ve tenbih makamında idi. Bunlardan artık hiç biri kalmamıştı ve tahavvül o suretle vaki olmuştu ki farkına varmamıştık.

Şimdi ikimizin de işlerimiz ve menfaatlerimiz ayrı idi. Artık bunları müşterek yapmak istemiyorduk. Hattâ her birimizin kendine mahsus ve ötekine yabancı bir âleme çekilmiş olması fikrin-den bile artık müteheyyiç oltmyorduk. Bu hayata alıştık ve bir sene nihayetinde artık birbirimize bakmaktan sıkılmıyorduk. Onun keyifli

neş'eleri ve çocuklukları kaybolmuştu. Lâkin her şeye karşı gösterdiği ve beni o kadar hiddetlendiren kayıtsızlığı da kalmamıştı. Eski-den zihnimi karıştıran ve beni aynı zamanda o kadar asabi yapan o derin nazarı da artık yoktu. Artık eskisi gibi müşterek dualarımız ve san'ata ait sevinçlerimiz yoktu. Zaten birbirimizi pek nadir görüyorduk. O hemen daima evde bulunmıyor ve beni yalnız bırakmaktan artık korkmıyordu. Benim yaşadığım muhit ise onun mevcut bulunmasına ehemmiyet vermiyordu.

Artık hiç münakaşa etmiyorduk. Ben elimden geldiği kadar evdeki hayatından memnun olmasına çalışıyordum. O da benim bütün arzularımı yapıyordu. Bizi görenler eskisi gibi sevişiyoruz sanıyorlardı? Yalnız kaldığımız vakit   ki oldukça nadir vâki oluyordu   onun yanında ne sevinç, ne heyecan duymayordum. O bana büsbütün yalnız görünüyordu. Biliyordum ki orada duran adam bir yabancı değil benim hocamdı, hem mükemmel bir adam, hülâsa kocam ki kendimi bildiğim kadar onu da biliyordum; yapacağı ve söyleyeceği şeyden bilmediğim yoktu. Ve sözleri ve yaptıkları tahminime tevafuk etmeseler bile onun sadece aldanmış olduğu neticesine varırdım. Hakikati halda ondan bir şey beklemiyordum: benim kocamdı, başka bir şey değil. Bana vaziyetimiz pek tabîî gibi görünüyordu. Başka türlü olamazdı ve hiç bir vakit başka türlü olmamıştı.

İlk zamanlarda o gittiği vakit kendimi pek yalnız bularak üzerimdeki himayesinin kıymetini daha iyi takdir eder ve avdetinde sevinçle boy-nuna sarılırdım, lâkin bir kaç saat içinde bu tesir silinirdi ve ona ne söyleyeceğimi bile bilmezdim. Kederli sakin zamanlarımızda kalbimi bir gün istilâ etmiş olan şeyin artık mevcut olmadığını hisseder ve onun gözlerinde de bunun aynı-ni okur gibi olurdum. Muhabbetimizin muayyen hududu vardı, bunları aşmayı kocam istemiyor ve ben de buna muktedir olamıyordum. Sazan buna mahzun oluyordum. Fakat bu şeyleri uzun uzadıya düşünmiye artık vaktim yoktu, ve bana lâyenkat'î teklif edilen binlerce eğlenceye kendimi vererek bu kederi unutmayı tecrübe ediyordum.

Parlaklığı ile beni iğfal etmiş olan kibar âlemi hayatı ve izzeti nefsimi okşayışlar beni büsbütün teshir etmekte gecikmediler. Bu hayat benim için bir itiyat halini aldı. beni kendine perçinledi ve ruhumda başka hislerin işgal edeceği yeri zaptetti. Yalnız başıma kalmaktan içtinap ediyordum. Çünkü hal ve vaziyetimi düşünmekten korkuyordum. Bundan başka bütün vaktim, sabah-tan akşama kadar — hatta çıkmadığım günler bile — işgal edilmişti. Ziyaretler beni ne memnun ediyor, ne sıkıyordu; ve her şeyin böyle devam edeceğini düşünüyordum.

Böylece üç sene geçti. Bu zaman zarfında münasebetlerimiz sanki mutlaka ne daha iyi ve

ne daha fena olmak ihtimali yokmuş gibi hiç değişmedi.

Bu üç sene içinde iki mühim hâdise, ciddî değişikliğe sebebiyet vermeksizin hayatımızda bazı karışıklıklar ihdas etti. İlk çocuğumun doğuşu ve kayın valdemin ölüşü. Evvelâ valdelik muhabbeti kalbimi öyle teshir etti ve benim için öyle meserreti mucip oldu ki kendimde yeni bir hayatın doğduğunu zannettim. İki ay sonra çıkmaya başladığım vakit, bu his sükûnet buldu ve sade bir âdet hükmünü alarak nihayet sakinane bir vazife ifası haline girdi. Kocam, bilâkis, oğlu dünyaya geldiğinden itibaren eski günlerin sakin, tatlı ve muhabbetli adamı oldu ve bütün muhabbetini ona verdi. Ekseriya balo kıyafetile evi terketmeñden evvel çocuğumu takdis için odasına girdiğim zaman kocamı orada bulurdum. Nafiz ve tevbih âmiz nazarile bana bakardı. O vakit birdenbire ruhumun üstüne bir ağırlık çökerdi. Kayıtsızlığımñden ürker ve kendi kendimin başka kadınlardan daha fenamı olduğumu sorardım; fakat ne yapmalı? Şüphesiz oğlumu seviyordum, lâkin günlerce onun yanında kalamıyordum, canım sıkılıyordu.

Tatiana Semenovna'nın ölümü kocamı derin bir acıya soktu. Bu kederden sonra artık Niñkolsk'ta oturmayı pek mñşekkatli buldu. Ben de kayınvaldeme cidden acımış ve kocamın elemine iştirak etmiştim.

Bununla beraber o günden itibaren köydeki evimizde hayat bana daha hoş, daha sevimli göründü.

Son üç seneyi şehirde geçirmiş ve yalnız iki ay Nikölsk'ta ikamet etmiştik. Ecnebi memleketlerine, su şehirlerine gittik.

Yirmi bir yaşında idim; malî vaziyetimizi pek parlak sanıyordum. Artık izdivaçtan bir şey beklemiyor ve bütün yanıradakiler tarafından sevildiğimi tahayyül ediyordum. Sıhhatim fevkalâde idi, tuvaletlerim en iyi tabiatile yapılmıştı; güzel olduğumu biliyordum. Mevsim çok lâtif idi, Bir zarafet ve güzellik hevesi beni ihate ediyordu. Binaenaleyh hayattan istifade için en iyi vaziyette bulunuyordum. Bununla beraber saadeti kendimde hissettiğim zamanın ueş'esi artık yoktu. O vakit mes'ut idim, çünkü ona lâayık idim, o vakit bahtiyarlığım pek büyük olmakla beraber daha büyük bir saadete karşı temayüllere yer bırakıyordu.

Evet, o vakit her şey başka idi ! Lâkin ne ehemmiyeti var, artık bir şey arzu ve ümit etmediğimden ve bir şeyden korkum olmadığından memnun idim. Hayatım iyi geçmiş idi, vicdanım müsterih idi.

Mevsim esnasında gördüğüm genç adamlar arasında bir tanesi yoktu ki diğerlerine tercih edebileyim. Hatta sefirimiz ihtiyar prens K... bile bana biraz kur yapıyordu. Biri çok genç, öteki fazla yaşlı idi; bu İngiliz çok sarışın öteki Fransız keçi sakallı idi. Hepsi benim için ehemmiyetsizdi; bununla beraber hepsi bana lâzım idi. Bunlar, içinde çırpındığım âlemin mütemmim cüzleri idi.

Birde İtalyan marki D... vardı ki bana hayra niyetini ilande gösterdiği cesaretle dikkatimi celp etmişti. Bana tesadüf için, balo, gezinti, teferruç ve ilâh. gibi hiç bir vesileyi kaçırmazdı ve buna muvaffak olunca güzelliğimi senaya başlayıp bitiremezdi. Birkaç kere villamızın etrafında dolaştığını pencereden gördüm. Ekseriya ateşli gözlerinin cüretkâr bakışı beni kızartmış ve onu kendimden uzak tutmaya mecbur etmiş idi.

Marki D... genç idi, güzel ve zarif idi. Hele gülüşü ve alnı kocama çok benziyordu. Mamafih kocam onun kadar güzel değildi. Bu benzeyiş benim hayretimi celp etti. Halbuki kocamın fevkalâde sükûnet ve hilim ve mülâyimeti yerine bunun bakışı, ağzı ve uzun çenesi sert ve hemen behimi bir ifadeyi haizdi. Beni ihtirasla ve candan seviyor görünüyordu, onun için müteazzıma ne bir merhametle bazazan onu düşünüyordum. Birkaç kere eve götürmek, onunla nîm mevedet ve nîm i ti m at kâr bir müsahabette bulunmak istedim. Lâkin her defasında bu teşebbüslerimi sertlikle ret etti ve çılgın hevesinin nişanelerini göstererek canımı sıktı. Bana henüz aşkını itiraf etmemişti. Lâkin bu, dakikadan dakikaya patlamak tehdîdini arz ediyordu. Tanımadığım halde bu adamdan korkuyor ve onu düşünmeği sevmiyordum.

Mevsimin nihayetine doğru hastalandım ve on beş gün çıkamadım. Odayı terk etmeme müsaade verildiği vakit bir akşam bir kor.sere gittim. Biliyordum ki ben hasta iken Ledi S., ismin

de güzelliğile meşhur bir İngiliz kadını gelmişti. Sadık dostlarımdan bir takımı etrafımı aldı, diğer bir takım ki daha ehemmiyetli idi yeni arslanın etrafını kuşattı.

^N Yalnız ondan ve onun güzelliğinden bahsoluñ yordu. Onu bana gösterdiler. Vakıa çok güzel idi. Lâkin çehresinin azameti bana fena tesir etti ve bunu saklamadım. Bugünden itibaren bana lâtif görünen her şey beni sıktı. Ertesi günü Ledi S... Şatoya bir tenezzüh tertip etti; ben buna iştirak etmedim. Benim yanımda heman kimse kalmadı; o vakit her şey nazarımda değişti, budalalıklardan ve beğenilmiyecek hallerden başka bir şey görmedim ve ağlıyacak oldum. Tedavimi biran evvel bitirmek ve Rusyaya dönmeğe karar verdim; çirkin bir his beni istilâ etmişti; lâkin bunu henüz itiraf etmek istemiyordum.

Binaenaleyh rahatsız olduğumu söyledim ve eğlentilerde hazır bulunmaktan istinkâf ettim. Artık yalnız sabahları tek başıma membadan su içmeğe gidiyor vey?hut dostlarımdan bir Rus kadını L. M... ile beraber geziniyordum. Bu esnada kocam Haydelberge gitmiş idi. Beni görmek için arasıra Bad'e geliyordu.

Bir gün Ledi S... bütün avenesini bir eğlence partisine sürüklemişti. L. M... ile ben araba ile Şatoya gittik. Araba yavaş yavaş iki tarafı çok güzel kestane ağaçları dikili dolambaç yolu tırmanıyordu. Gurup eden güneşin şuaları altında ağaçların arasından görülen manzara fevkalâde

îdi. Aramızda ciddî bir mübahase açıldı. Şimdiye kadar böyle bir şey asla vaki olmamıştı. Çok zamandanberi tanıdığım halde L. M... ilk defa bana akıllı bir kadın göründü. Onunla konuşulabilir ve böyle bir konuşmadan istifade edilirdi.

Ailelerimizden, çocuklardan burada geçirilen boş hayattan bahsettik. Vatan toprağını tekrar özledik. Birdenbire ikimizi de tatlı bir melal aldı ve böyle bir zihni halde Şatoya vardık, Orada gölge ve serinlik vardı. Halbuki yüksekte güneşin son şuaları harabelere hafifçe dokunuyordu. En hafif adımlar, en gizli ses kemerler altında aksi sada bırakıyorlardı ve bir yarıktan sanki bir çerçive içinde gibi bu lâtif fakat biz Ruslar için pek souk olan Bad manzaralarını seyrettik. Dinlenmek ve güneşin gurubunu sükûnetle temaşa etmek için oturduk.. Biraz sonra fark olunacak surette sesler duyuldu ve bu ara isminin teleffuz olunduğunu işitir gibi oldum.

Dinledim ve en ufak kelimesine kadar anladım. Sesleri tanıyordum/marki D... m ve dostu bir Fransız sesleri idi. Bu Fransızda tanıyordum. Benden ve Ledi S... den konuşuyorlardı. Fransız iki güzelliği mukayese ediyor ve bundan neticeler çıkarıyordu ki benim için kaba ve hakaret amiz olmamakla beraber kanımı tepeme çıkarttı.. Her birimizin letafetini tafsilâtile izah etti; benim bir çocuğum olduğunu, Ledi S... in henüz on dokuz yaşına basmadığını, benim rengim güzel fakat onun biçimi daha zarif valhasıl o büyük bîr

hanım bense her su şehrinde sık tesadüf olunan küçük bir Rus prensesi idiğimi anlattı ve neticede eğer ben akıllıca davranmak istersem Ledi S...ile mücadeleye girmeyi kabul etmenîekliğim lâzım olduğunu yoksa Bad şehri benim mezarım olacağını hükmetti.

— Cidden ona acıyorum.

Fransız neş'e ile zalimane bir kahkaha atarak — Haydi onu teselliye gidiniz, diye mukabele etti. Kuvvetli bir İtalyan şivesile karışık ses :

— Eğer o giderse ben onun peşinden giderim dedi.

— Hâlâ âşka inanan mes'ut fani !

Bir lâhza susmuş olan ses tekrar etti: Aşk mı! Benim için sevmemek gayri kabildir. Sevmeden yaşamak, yaşamak değildir. Hayatından bir roman yapmaktan güzel bir şey var mıdır ?. Ve benim romanlarım asla na tamam kalmazlar. Bunu da ötekiler gibi sonuna erdireceğim.

— Taliin açık olsun !..

Daha ziyade işitmedim. Çünkü bir duvarın köşesini dönüyorlardı ve ayaklarının sesi başka bir istikametten geldi. Bir merdivenden iniyorlardı ve biraz sonra yan tarafta bir kapıdan görünüyorlardı ve bize orada tesadüften oldukça hayrette kalmışlardı. Marki bana yaklaştığı vakit kızardım ve şatoyu terk etmek için kolunu bana verdiği zaman dehşet içinde kaldım. Maatteessüf reddedemedim ve L. M., nin arkasından yürüyerek arabaya doğru ilerledik.

Fransızım benim için söylediği sözlerden sıkılmıştım. O vakıa sadece benim aşk hakkındaki düşüncemi ifade etmişti. Fakat İtalyanın kaba sözleri beni şaşırtmış ve hayret içine düşürmüştü. Onları istemiyerek duyuşum benim için müellim idi. O, hiç bir sıkıntı duymiyordu. Ben onu okadar yakınımnda hissetmekten iğreniyordum ve ona bakmadan, ona cevap vermeden ve bana söylediklerinden hiç bir şey işitmiyecek surette kolumu tutarak şiddetle ötekileri takip ettim.

Marki bana manzaranın güzelliğinden bu tesadüfün umulmadık saadetinden ve buna benzer başka şeylerden bahsetti, lâkin ben onu dinlemiyordum. Bu esnada kocamı düşünüyordum. Rusya'daki çocuğumu düşünüyordum. Hicap ve teessüf duyuyor, ve Bad otelindeki rahat odama girmekte istical ediyordum. Orada içimden neler geçtiğini düşünecektim. L. M... yavaş fyürüyor du ve araba daha uzakta idi. Yanımdaki adamın da beni arkada bırakmak niyetile adımlarını yavaşlattığını fark ediyordum.

Kendi kendime — İmkânı yok, dedim ve daha çabuk yürümek istedim.

Marki kolumdan tuttu. Bu sırada L. M... bir köşeyi dönüyordu. Beni bir korku aldı. Soğukça Affedersiniz dedim. Ben kendimi kurtarmaya uğraştım. Lâkin kolumun dantelâları esvabının bir düğmesine takıldı. Eğildi ve eldivensiz ellerinin koluma dokunduğunu hissettim. Şimdiye kadar tanımadığım bir his ile ne sevinç, ne korku hissi

bütün vücudum üzerinde buz gibi bir titreme geçti, onun hakkında duyduğum bütün hakareti gözlerimden oltuya bilmesi için ona baktım, lâkin gözlerim başka şey ifade ediyordu: Büyük korku ve ruh karışıklığı. Onun gökleri ratip bir parlaklıkta idi ve hararetle hayran hayran bana doğru eğiliyorlar ve boynuma, göğsüme kayıyorlardı; iki efile bileğimi yakaladı, yarı açık dudakları beni sevdiğini, onun için her şey olduğumu, söylüyor ve elleri bileğimi sıkarken dudakları bana doğru uzanıyordu. Damarlarımda ateş akıyordu, gözlerim perdelendi ve onu ret için söylemek istediğim kelimeler ağzımda tıkıldı kaldı.

Birdenbire yanağımda bir puse sesi çınladı ve titreyerek buz gibi souk bir halde ona baktım. Korku beni kötürüm etmişti. Ne söz söylemeğe ne kımıldanmaya mecalim yoktu. Bu hal bir an sürdü. Lâkin bu an müdhiş idi; şimdi çehresinde açıkça okuyordum: Bu alçak alın, ucfarı kalkık bu uzun bıyıklar, itina ile tıraş edilmiş bu yanaklar, güneşten yanmış bu boyun... Ondan nefret ediyordum. Bununla beraber onun ateşli ihtirası ruhumda kuvvetli bir akis buldu.. Bu zarif ağzı puselerine parmakları yüzüklerle dolu bu beyaz ellerin tazyiklerine kendimi bırakmak için dayanılmaz bir arzu duydum. Ayaklarımdın altında açılan memnu sermesti uçurumuna baş aşağı atılmak istedim. O kadar bedbaht idim ki şüphesiz daha büyük hiç bir felâket beni çarpamazdı. Kolunu belimin etrafına geçirdi ve kocamın se-

sine çok benzeyen bir sesle "Sizi seviyorum,, diye mırıldandı ve kocamın ve çocuğumun hatırası tekrar zihnime geldi. Birdenbire L. M., in sesini işittim. Beni çağırıyordu.

Kendimi topladım ve elimi kurtararak L. M., doğru koştum. Arabaya bindim ve o vakit ona baktım. Gülümseyerek şapkasını çıkardı, bir şeyler söyledi. Bu esnada ona karşı hissettiğim tarif edilmez adavetin hiç farkında değildi. Hayatım bana o kadar bedbaht, istikbal ümitsiz ve mazî karanlık görünüyordu.

L. M... benimle konuştu. Fakat söylediğinden bir kelime anlamadım. Bana karşı hakaretini göstermemek için nıerhameten lâkırdı söylüyor gibi geldi ve her kelimesinde veya her bakışında bu hakaret amiz merhamete karışık istihkarı görüyordum. Puse halâ mucibi âr bîr yara gibi yanığımı yakıyordu ve kocamın ve çocuğumun düşüncesi benim için tahammülfersa olmuş idi.

Odamda yalnız kaldığım vakit düşünebilmeği ümit ettim, lâkin yalnızlık beni korkuttu. Getirdikleri çayı içemedim. O akşam Haydelberge gidip kocama mülâki olmağa karar verdim.

Oda hizmetçim kadınla beraber bir kompartımanda yer tuttum ve tren hareket ettiği ve açık pencereden giren hava yüzüme gözüme çarptığı vakit aklımı başıma topladım ve âtimi düşündüm. Peteresburg için sık hareketimizden beri bütün hayatım bana başka bir renk altında göründü ve beni büyük bir vicdan azabı içinde ezdi.

İlk defa olarak köydeki yaşayışımızı açıkça gördüm; ilk defa kendi kendime sordum: Bu son zamanlarda kocama ne meserret tattırdım ? Ona karşı kendimi kabahatli hissettim. Lâkin o da bana niçin yolumu göstermemiş, niçin bana itimat etmemişti; niçin bütün izahat vermekten kaçınıyordu, niçin benim hatırıma kırıyordu ? Niçin muhabbetinin kudretini kulianmıyorduk ? Yahut beni sevmiyor mudu ? Lâkin kabahatli olsun olmasın yanağımda bu yabancının pusesini daha az duymiyor değildim.

Haydelberge yaklaştıkça kocamın yüzünün çizikleri gözlerimin önünde sarahatla beliriyordu ve ilk görüşme anları için korkum artıyordu. Ona herşeyi söylemek, göz yaşlarımla nedametimi göstermek ve affını istihsal etmek isterdim. Bende bu her şey ne demek olduğunu çok bilmiyor ve beni af edeceğini ümit etmiyordum.

Lâkin kocamın odasına girdiğim ve onu sakin ve biraz müteaccip gördüğüm vakit ona bir şey söylememek bir şey itiraf etmsmek ondan hiç bir af talep etmemek lüzumuna kail oldum. Misli olmıyan bir keder ve derin nedametler vicdanımın üzerine çöküyordu.

— Ne fikir ! dedi. Ben yarın sana gelecektim.

Lâkin yüzüme bakınca korktu ve:

— Nen var ? Ne oldu ? diye sordu.

Göz yaşlarımı zaptederek:

— Hiç bir şey, diye cevap verdim. Bad'ı büsbütün terk ettim ve kabilse yarın Rusyaya döneceğiz.

Bir lâhza sükûtu muhafaza ettikten sonra:

— Ne olduğunu bana anlat, dedi.

Istemiyerek kızardım ve gözlerimi indirdim. Onun gözlerinin hiddetle parladığını gördüm. Benden bir şey şüpheleneceğinden korktum ve muktedir olacağımı zannetmediğim yapma bir sükûnetle cevap verdim :

— Bir şey olmadı. Yalnız başıma sıkıldım ve mahzun oldum. İşte bu. Seni ve hayatımızı çok düşündüm. Çoktanberi sana karşı kaksızlıklarımı hissediyorum.. Beni nereye istersen götür. Evet çoktanberi sana karşı kabahatli olduğumu duyuyorum, diye tekrarladım ve gözlerimden yaşlar boşaldı. Köyümüze gidelim ve orayı bir daha terketmiyelim.

Soğukça — sevgili çocuğum, bana böyle heyecanlı şeyler söyleme, dedi. Köye dönmek îste yorsun, mükemmel.. Zaten paralarımız tükenmeye başlıyor. Lâkin büsbütün orada kalmak., bu sade bir hayaldir. Bilirm ki sen orada çok zaman kalamazsın. Şimdilik bir fincan çay iç, bu sana kuvvet verir.

Ve çingirakı çalmak için ayağa kalktı.

Bu esnada onun düşüneceği şeyleri tasavvur ettim ve bana dikilmiş nazarındaki itimatsızlığı ve harkareti görünce ona isnat ettiğim bütün fikirlerden cerihadar olduğumu hissettim. Beni anlamak istemiyor, anlayamıyordu ve çocuğu görmek bahanesile çekildim. Ağlamak için yalnız kalmaya ihtiyacım vardı, ağlamak, ağlamak, ağlamak...

IX

Nikolsk'taki o kadar zamandanberi metruk ve mağmum eski evimizde hayat tekrar canlandı. Lâkin eski hayat tekrar başhyamazdı : Tatania Semenovna ölmüştü ve biz karşı karşıya yalnız kalıyorduk. Fakat şimdi yalnızlığa artık ihtiyacımız yoktu, daha doğrusu bize ağır geliyordu. Ben muztariptim, kışta o kadar meşakkatli oldu. Ancak ikinci oğlum dünyaya geldikten sonra tamamen iyileştim.

Kocamla aramızdaki münasebet Petersburg'ta olduğu gibi souk bir nezaketten ibaretti. Köyde en ufak bir şey eskiden benim için ne olduğunu ve ne kaybetmiş olduğunu hatırlatıyordu. Aramızda sanki affolunmamış bir kabahat vardı: Kocam bir şey bilmiyor gibi görünüyor fakat bana karşı şiddetli muamele ediyordu. Kabahatimi bilmeden nasıl ondan af talep etmeli ? Kendini benden uzaklaştırmak, kalbini benden çekmek

suretile cezalanıyordum. Bu kalbi o kimseye hiç bir suretle vermiyordu, sanki artık kalbi yoktu,

Bazen kendikendime onun böyle hareket edişi, mahza bana ızdırıp vermek içindir yoksa eski günlerin aşkı hâlâ onun kalbinde mevcuttur, diyerek bu aşkı feveran ettirmeğe gayret ediyordum. Lâkin o bütün izahatten kaçınıyor, benim iki yüzlülüğimden şüpheleniyor, ve her hangi bir heyecan gösterecek olursa gülünç olmaktan korkuyordu. Bakışı vesadası bana diyordu : Hepsini, bana itiraf ve tevdi etmek istediğin her şeyi biliyorum ve senin ef alinin sözlerine uymadığımda görüyorum, iptida bu ihlâs noksanından müte  ezzi oldum ve sonra onda eksik olan doğruluk değil kalbini açmak ihtiyacı olduğunu düşünerek alıştım.

Bana taallûk eden cihete gelince: Ona sevdiğimi söylemek ve benimle beraber ibadet etmesini ve yahut ben piyano çalarken dinlemesini rica etmek imkânsız olmuştu. İkimizde zımnem bir hayat nizamına muti' idik: Her birimizin kendine mahsus yaşayışı vardı. O işlerle meşgul idi. Benim bunlara alâka göstermeğe ne arzum ve ne de ihtiyacım yoktu. Ben işsizliğime dalmıştım, bu onu eskisi gibi ne hiddetlendiriyor ve ne de müteessir ediyordu. Çocuklar ise henüz bizi barıştıracak yaşta değillerdi.

Böylece ilkbaharı bulduk, ve Katia ile Sonia bizi ziyarete geldiler. Onlar yazı köyde geçirmek istiyorlardı. Nikolsk'da yapılacak çok tamirat

bulunduğundan hepimiz Protovsk'a gittik. Teraçesi ve uzanan sofrası ve piyanosile gene o eski meskene kavuştum. Beyaz perdelerile ve içinde bıraktığım bütün hülyalarım ile benim sevgili odalığımıza da kavuştum.. Şimdi bu odada iki yatak vardı. Biri benim genç kız yatağım ki oğlum tonbul Kokşa'ya geçmişti. Öteki ve daha küçüğü Vania'nın idi.

Onlar için dua ettikten sonra ekseriya bu sakın odada kalırdım ve derhal her köşeden her bucaktan hatıralar hücum ederdi. Tanıdık sesler bana eski çocuk şarkılarını çağırırlardı... Zaman geçerek neler olmuştu ? izharına bile cesaret edemediğim arzularım vücut bulmuştu, en ele girmez ve en müphem hülyalarım tahakkuk etmişti ve işte onların bu suretle zuhura gelmeleridir ki benim mevcudiyetimi o kadar ağır, o kadar gamlı ve" müellim yapmıştı. Bununla beraber her şey eskisi gibi değil miydi ? aynı pencereden gördüğüm bahçe gene o bahçe değil mi ? Yollar aynı yol ve aynı çimen tarhları ve orada dere kenarında duran aynı peyke değil mi ? Havuzun yanında bülbülün terennüme başladığı aynı nağme değil mi ? Aynı leylâklar bütün güzellikleriyle açıyor, aynı ay evin üzerinde parlıyor fakat ne inanılmayacak, ne müthiş tahavvüller hâsıl oldu ?

Yanıma yaklaşan ve benim için pek aziz olabilecek her şey soukça bir tarafta duruyor. Eski zamanlardaki gibi salonda bulunduğumuz

Samimî Saadet — 9

vakit Katia ve Sonia ile konuşuyor ve ondan bahsediyoruz. Lâkin Katia'nın alnı buruşmuş,, yanakları solmuş, gözleri artık ümit ve saadetle parlamıyor: bilâkis merhamete yakın rikkatli bir keder ifade ediyor. Serj Mihaloviç'ten bahsettiğimiz vakit artık ona hayran olmuyoruz; bilâkis onu tenkit ediyoruz. Artık saadetimizin büyüklüğüne ve esbabına hiç şaşmıyoruz, içimizdekini herkese anlatmak ihtiyacını duymuyoruz, Gizli fesat tertip edenler gibi yavaş sesle konuşuyoruz ve belki yüzüncü defa olarak bu tahavvüllerin neden ileri gelebildiğini kendi kendimize soruyoruz.

O daima eski halini muhafaza ediyor, yalnız kaşlarının arasındaki çizgi daha derinleşmiş ve şakaklarındaki saçlar bir az daha ağarmıştır; ve bir de daima benden kaçınan keskin ve dikkatli nazarı bir bulut ile kapanmış gibidir. Ben tıpkı eskisiyim. Yalnız bende artık ne aşk, ne aşk arzusu, ne çalışma hevesi, ne kendimden memnuniyet hissi kalmamıştır ve eski dinî teheyüücümü ona perestişimi ve o vakitki ihtisaslarımın bolluğunu şimdi benden uzak hatta gayri mümkün görüyorum. Bana okadar açık ve sade görünmüş olan bir şeyi: başkaları için yaşamak saadetini artık anlamıyordum. Kendim için yaşamak iradesine malik olmadığım bu gün başkaları için yaşamayı düşünmek!

Petresburg'ta yerleştiğimiz sırada musikiden tamamen vazgeçmiştim. Piyanomu ve eski musika defterlerimi görünce birdenbire hevesim u

yandı. Bir gün rahatsızlanmış ve evde kalmıştım. Katia ile Sonia işlerin nasıl gittiğini görmek için onunla beraber Nikolsk'a gitmişlerdi. Çay için sofraya kurulmuştu. Onların avdetini bekliyerek salona indim ve piyanoya oturdum. *Quasi una fantasia* sonatını açtım ve çalmaya başladım. Evde kimse yoktu ve bahçe üstündeki pencereler kamilen açıktı.

Geçmiş zamanın tantanalı elhanı salonu hazin nağmelerile doldurdu.

Birinci kısım bitince gayri ihtiyarî olarak ve itiyadın sevkile onun beni dinlerken alelade oñturduğu köşeye baktım. Lâkin o orada değildi: yalnız çok zamandan beri dokunulmamış olan sandalye hâlâ eski yerinde idi. Batan güneşin parlak ışıklarına garkolmuş leylâk demetlerini gördüm. Akşamın serin havası etrafıma hücum ediyordu. O vakit piyanoya dirseğimi dayadım; yüzümü ellerimin içine kapadım ve düşündüm. Hayli zaman böyle kaldım. Kendimi tamiri gayri kabil olduğunu bildiğim acıklı mazime verdim ve muttasıl düşündüm. Hayat ile alâkamı bitirmiş olmaklığım kabil miydi? ve daha ziyade hatırlamamak ve daha ziyade düşünmemek için, *Andante* kısmını çalmaya başladım. Kendi kendime soruyordum: Yarabbi ben, mücrim isem, beni affet, bana o kadar güzel olan o hayatı tekrar ver, ve ne yapmak, nasıl yaşamak lâzım geldiğini bana ilham et!.

Bir tekerlek gürültüsü yaklaştı, sonra iyi tañ

nıdığım bir ayak sesi ihtiyatla teraçede ileriledi, ve gene eskisi bibi büyük bir sükûnet hâkim oldu. Bu adımların ilerlemesi bende vaktile duyduğum hislerden hiç bîrini uyandırmadı. Piyano-yu bitirdiğim vakit ayakta duruyordu, ve omu- zuma bir el dokundu.

Bu sonatı çalmayı ne iyi düşündüm, dedi. Sesimi çıkarmadım.

— Daha çay içmedin mi?

Menfî surette başımı salladım. Fakat yüzüm-deki tebeddülü görmemesi için dönmedim.

— Birazdan Katia ile Soma buraya gelecek-ler.. Beygir şahlandı. Onlar da yoldan yayan gelmeyi tercih ettiler.

— Bekliyelim.

Ve ben arkamdan gelir ümidile teraçe-ye çıktım, lâkin o çocukları sordu ve onları görmeğ-e gitti.

Bu sefer,sesinin dostane olmasından bana he-nüz herşey kaybolmamış gibi göründü. Kendi kendimeı dedim, ne arzu edebilirim? O halim ve müşfik, iyi baba, iyi kocadır. Bana ne lâzım ol-duğunu ben de biliyor muyum? Tentenin altında biribirimize sevdiğimizi itiraf ettiğimiz aynı pey-kenin üzerine oturdum.Güneş batmış ve gece hulul etmiye başlamıştı. Bahçenin ve evin üstüde bü-yük bir bulut duruyordu. Ağaç dallarının arasın-dan ufukta hâlâ son bir ziya ve Zühre yıldızı-nın parlaması farkolunuyordu. Bu bulutun karan-lığı bütün köyün üzerine çöküyordu. Bereketli

yağmur bekleniyordu; rüzgâr tamamilе düşmüş-tü ve hiç bir yaprak, bir ot parçası kımıldamı-yordu. Leylâklar ve yabancı kirazların çiçekleri o kadar keskin bir koku neşrediyorlardı ki hava bütün bununla meşbu idi ve bu müessir rayiha-lar bazan ağır, bazan hafif dalgalarla bana geli-yorlardı. Bu mestedici kokuları uzun uzun kok-lamak için gözlerimi kapamak, artık bir şey gör-memek, bir şey işitmemek arzu ediyordum. Yıl-dız çiçekleri, henüz açmamış güller, yeni çizil-miş tarhların ortasında sıra ile diziliyor ve yavaş yavaş yanlarındaki sııklara sarılıyor gibi görü-nüyordlardı. Kurbağalar bütün sesleriyle haykırı-yor, sanki kendilerini kaçırarak olan yağmurdan evvelki son dakikalardan istifade etmek istiyor-lardı. Pencerelelerin altındaki sık ağaçlıkta bir bülbül yuva yapmıştı; ben ilerlediğim vakit bir-den bire yola doğru uçu ve bir iki kere öttük-ten sonra sustu ve dikkatle bekledi. Beyhude yere sakin olmıya çalıştım; ben de itiraz ediyor, ben de bekliyordum. Serj nihayet geldi ve yanıma oturdu.

— Zannederim ki yağmur yağacak, dedi, Ka-tia ile Sonia ıslanacaklar..

— Evet.

Ve ikimiz de gene sustuk. Üzerimizde duran bulutlar iniyordu, tabiat her vak'ın kinden ziyade kokular içinde hareketsiz duru-yordu. Birdenbire bir damla tenteye vurdu ve tekrar sıçradı, bir ikincisi yolun ortasında ezildi ve yağmur gittikçe ziyadeleşerek yağmıya baş-

ladı.Bülbüllerle kurbağalar susmuştu.Artık yalnız yağmur gürültüsü ile azalıp uzaklaşan ve lâkin daima duyulan su şakırtısından başka bir şey işitilmiyordu.Bir yerde, teraçenin yanında bir köşeye sığınmış olan bir kuş muttarit bir sesle ötüyordu.. Daima aynı iki nota.. Serj Mihaloviç gitmek için kalktı.

Onu tutarak: Nereye gidiyorsun ? dedim. Burası nekadardır iyi.

Katia ile Sonia'ya bir şemsiye ile lâstikler göndermeliyim.

— Lüzumu yok, yağmur kesiliyor.

Bana hak verdi ve taraçanm kenarında ayakta durduk.

Kolumu parmaklığa koyarak başımı öne doğru uzatıyordum. Saçlarımı ve boynumu yağmura bırakıyordum. Bulut tepemizde dağıldı.

Velhasıl yağmurun muntazam tıpırdısını dallardan toprağa akan damlaların sesi takip etti. Kurbağalar yeniden bağırmaya başladı, bülbüller seslerini yükselttiler ve yeryer birbirlerine cevap verdiler. Bütün manzara aydınlandı.

— Ne güzel, dedi ve eğilerek elini ıslak saçlarıma geçirdi.

Bu sade okşayış beni bir azar gibi tehyic etti az kaldı ağlıyacaktım.

— İnsan için bundan daha ziyade ne lâzımdır ? Dedi. Bu dakikada okadar bahtıyarım ki hiç bir şey arzu etmiyorum, saadetim, mükemmeldir.

— Benim saadetinden bahsolunurken böyle söylemiyordun, diye düşündüm. Senin saadetin o vakit nekadar büyük ise daha bir büyüğünü talep ediyordun. Şimdi sen işte sakin ve memnunsun habuki benim kalbim anlatılamıyan tees-süfler ve geriye püskürmüş gözyaşîarile şiş mistir.

— Evet güzel diye cevap verdim. Lâkin ben etrafımdaki her şeyi bukadar güzel görmekten mükedderim. Kendimde okadar boşluk hissediyorum ki daima arzu ediyorum. Bununla beraber her şey güzel her şey sakindir. Bize tabiî atten gelen meserretlere artık bir iztirabın karışmaması mümkün müdür ? Faraza sen, maziden hiç bir şeye teessüf etmiyor musun ?

Başıma koyduğu elini çekti ve bir müddet sükûtu muhafaza etti,

— Evet, evvelce bana vaki oldu, bahusus ilk baharda.Bt n arzu ve ümitler içinde uykusuz geceler geçirdim. Ne tatlı geceler ! Fakat o vakit önümde istikbal vardı ki şimdi arkamda kaldı. Artık hâzırda ne varsa ondan isvfade ediyorum. Bu da bana yetiştiriyor.

Bu son sözleri okadar emin ve sakin bir sesle söylemişti ki bunu böyle söylediğini işitmeğe katlanarak ona inanmaya mecbur oldum.

— Demek artık hiç bir şey arzu etmiyor musun ?

Benim fikrimi anlayarak: — Mümkün olmiyan hiç bir şey, dedi. Lâkin sen., nekadar ıslanmış

sın !.. diye sözünü kesti ve okşamalarını tekrarladı. Sen yağmurdan ıslanan yaprakları, otları kıskanmışsın. Sanki aynı yaprak olmak, ot olmak ve yağmur olmak istemişsin... Ben bu dünyada genç, güzel ve mesut her şeyden istifade ediyorum.

Gittikçe ağırlaşan bir yükün göğsüme indiğini hissederek İsrar ettim : — Ya, sen maziden hiç bir şeye teessüf etmiyor musun ?

Düşündü ve ceyap vermeden evvel bir lâhza sesini çıkarmadı : Bu cevabın açık ve serih olmasını istiyordu. Nihayet kısa bir sesle :

— Hayır. Dedi.

Gözlerinin içine bakarak : — Doğru değil, diye haykırdım.. Maziye teessüf etmiyor musun ?

— Hayır onu takdis ederim, aramam.

— Tekrar onu yaşamak istemez misin ?

— Bu kanatlarım olmasını istemek gibidir. Bunun imkânı yoktur.

— Daha iyi bir mazi istemez miydin ? Sen kendine ve bana münfail değil misin ?

— Hayır her şey en iyi suretle geçti.

Elini aldım ve dedim : — Dinle, niçin benden ne istediğini bana asla bildirmedin ? Senin arzu ettiğin gibi yaşayabilirdim. Niçin bana kullanmadığım serbestimi bıraktın ? Niçin bana rehberlik etmekte devam etmedin ? Sen istemiş olsaydın bu olan şeylerin hiç biri olmazdı, hiç bir şey..

Ben korku ile ve gittikçe boğuk bir sesle

konusuyordum fakat bunda eski aşkımızdan eser yoktu.

Bana taaccüple bakarak sordu : — Ne oldu ki, hiç., her şey iyi., pek iyi.

Gözlerim yaşla dolmuştu kendi kendime : — Beni anlamıyor' mu, yoksa anlamak mı istemiyor ? diye düşündüm. Ne mi olmuş ? Dedim, sana karşı hiç bir veçhile kabahatli olmamakla beraber senin kaytsızlığının hatta hakaretinin kurbanı oldum. Sen benim en mağrur şeyimi aldın ben buna müstahak olacak bir şey yapmadım.

— Neler söylüyorsun, yavrucağım ? Diye haykırdı.

— Hayır, bırak sonuna kadar devam edeyim. Sen benden aşkını, itimadını, hürmetini geri aldın. Bu olan şeylerden sonra artık beni sevdiğine inanamıyorum. Sözümü kesmek istiyor gibi davrandığından, hayır, bırak dedim, çok zaman danberi içimdeki şeylerin hepsini dökmek istiyorum. Ben hayatın ne olduğunu bilmedimse, sen beni kendi başıma harekete bıraktınsa bu benim kabahatim midir ? Bir senedenberi seninle barışmak için sarfettiğim gayretlere rağmen beni reddediyor ve beni anlamıyor gibi görünür sen kabahat benim midir ? Bunları da o suretle yaptın ki güya benim sana gücenecek hiç bir şeyim yokmuş ve beni kabahatli ve bedbaht imişim gibi gösterdin. Evet ikimizin de bedbaht olmamız için beni bu hayata atmak istiyorsun.

— Bunu nereden çıkarıyorsun ? dedi. Şaşır-
mış ve korkmuş idi.

— Dün bana söylemedin mi ki, dün ve daima, burada kalamıyacaktık , ve Petersburg'a dönmeli idik. Halbuki ben bu şehirden nefret ediyordum ! Bana yardım edeceğine benimle açıkça konuşmaktan kaçınıyorsun bana iyi bir söz söylemiyorsun. Ve ben sukut edecek olursam beni tevbih edecek ve benim düşmemden memnun olacaksın.

Sert ve şiddetli bir sesle : — Yetişir, dedi. Ne fena şeyler söylüyorsun! Görünüyor ki bu sırada bana kızgınsın ve beni artık...

— Ve seni artık sevmiyorum ! Söyle, bunu da söyle..Gözlerimden yaşlar boşanmıştı.Peykenin üzerine oturdum ve mendilimle yüzümü sakladım.

Düşündüm, ve beni boğacak gibi hınçkırık larıtm zaptederek işte beni nasıl anlıyor dedim. Aşkımızdan bir şey kalmadı.. Benim imdadıma gelmiyor beni teselli etmek istemiyor. Sözlerim onu cerihadar ediyor sesi souk ve hissiz kalıyor.

— Artık eskisi gibi seni sevmekten başka bana ne kabahat buluyorsun bilmiyorum.

— Artık eskisi gibi değil!..

— Lâkin bunda zamanın ve hatta bizim bile büyük kabahatlerimiz vardır. Hayatın her safhasına aşkın bir safhası tekabül eder. — Biraz sustu Açık açık söylemekliğimi istiyorsun : Sana bütün hakikati söyleyim mi ? Seni tanıdığım sene uykusuz bir çok geceler geçirdim, yal

ni7 seni düşündüm ; aşkımın binasını tekrar kurmayı ve bu aşkın kalbimi kaplamasını istedim. Lâkin Petersburg'da ve ecnebi diyarında başka uykusuz geceler de geçirdim ki o vakit bu aşkı yıkmak, ızdırabımı ve işkencemi bitirmek için çalıştım. Ona muvaffak olamadım. Lâkin beni muztarip ve muazzep eden şeyi tahribe muvaffak oldum. Seni daima seviyorum fakat başka bir

— Sen bîr ızdıraptan başka bir şey olmıyaca aşk diyorsun. Eğer kibar ve eğlence âlemi beni sevmekten seni vaz geçirecek kadar tehlikeli görünüyorduysa bu âk;mde yaşamaya bana niçin müsaade ettin ?

— O hayatın buna taallûku yoktur, aziz dostum.

— Niçin kendi kudretini kullanmadın ? Beni niçin bağlamadın, niçin öldürmedin ? Ben bunu tercih ederdim çünkü hiç olmazsa bütün saadeti mi kaybetmiyecektirn ve hicabım da daha az olacaktı.

Ve yüzümü kapayarak hınçkırır hınçkırır ağlamaya başladım. Bu esnada Sonia ile Katia tarañcada güründüler konuşuyor ve neş'eli neş'eli gülüyorlardı. Beni görünce sustular ve çekildiler. Bir zaman ikimiz de sustuk. Göz yaşlarımla biraz açıldım. Nihayet ona baktım. Başını eline dayamıştı. Bakışıma cevap olarak bana bir şeyler söylemek istedi. Lâkin kuvvetle içini çekti ve başını eğdi. Onun yanına gittim ve elini başınñ

dan ayırdım. Dalgın gözlerini bana çevirdi.

— Evet dedi, aynı zamanda hepimiz için ve bhusus siz kadınlar için hayatın hakikî zevklerine vasıl olmadan evel delilik namına ne varsa hepsini yapmak bitirmek lâzımdır. Bir de başkasının tecrübesi başkasına yaramaz. Sen dudaklarını onların iğfalâtı içine batırmamışdın. Bnnlar çoktanbeñri benim için letafetten âri idiseler de seni bunlardan mahrum etmeğe hakkım yoktu.

— Niçin bu deliliklere benimle beraber sen de iştirak ettin. Beni seviyorsan niçin beni bunlarla uğraşmaya bıraktın.

— İstemiyecektin, bana inanamıyacaktın; sana bunları kendin görüp tanımak lâzımdı, gördün ve tanıdın.

— Sen daima işi safsataya boğdun çünkü beni az seviyordun.

Biraz sükûttan sonra : — Bu söylediklerin insafsızlıktır, dedi ve kalkıp teraçada dolaşmaya başladı. Nihayet önümde durdu, insafsız ve fakat doğru. Ben kabahatliyim. Ya sana beni sevmeye müsaade etmemeli idim yahut seni daha sadede sevmeli idim.

İhtiraz ile teklif ettim : — Bunların hepsini unutalım.

— Hayır, giden ebediyen gitti. Maziye rücu olunmaz.

Sesi rikkatlandı.

Bir elimi omuzunun üzerine koyarak: — İşte gene herşey geldi dedim. Elim ald ve öptü.

— Hayır, ben maziye teessüf etmediğimi idda ederken sana hakikati söylemiyordum. Senin aşkına teessüf ediyorum ona ağlıyorum o aşk ki artık yoktur ve bir daha olamaz. Kabahat kimin ? Bunu bilmiyorum. Aşk halâ mevcut fakat eskisi değil. Ötekinin yeri daima orada, kırılmış, mükedder ve hareketsiz duruyor. Hatırası, minneti baki fakat...

Gözlerimi onun sakın ve müsterih gözlerinin içine daldırdım. Lâkin daha bitirmeden evel arzu ettiğim ve istediğim şeyin hasıl olamayacağını hissediyordum. Tebessüm etti. Bir ihtiyar tebessümü gibi halîm ve tatlı bir tebessüm.

— Sen henüz gençsin, bense ihtiyarladım. Senin aradığından biz de hiç yok : Niçin beyhude hayale kapılmalı ?

İçimde sükûnet peyda oluyordu, onun yanında ayakta sessiz duruyordum. O, devam etti :

— Eski hayatı tekrar yaşamayı tecrübe etmiyelim, kendimizi aldatmaya kalkışmayalım. Allah şükür, heyecandan ve karışıklıktan âri yaşamak ta bir luttur. Artık arıyacağımız bir şey yoktur hiddetlenmemize de sebep yoktur. Bize düşen saadet hissesini biliyoruz. Yapacağımız şey bunun için yolları düzeltmektir.

Ve bir işaretle o sırada yaklaşan dadının kucağındaki Vania'yı bana gösterdi. Sonra bana doğru eğilerek ve beni öperek kararını virdi:

— İşte sevgili dostum yapacağımız budur.

Bu bir aşk pusesi değil ihtiyar bir dost pusesi idi.

Bahçenin kokuları gittikçe daha sert ve keskin olarak bize geliyordu. Uzaktaki seslerin konseri daha büyüyor, daha mutantan oluyordu. Gök yıldızlarla donanıyordu. Ona baktım ve birdenbire içimdeki sükûnet tamamladı, sanki benden hastalığının ve duyduğum acının merkezi olan bir sinir çıkarmışlardı. Anladım ki nihayet hissiyat, ebediyen kaybolmuştu ve onun tekrar gelişi benim için ancak azap ve ızdırabı mucip olurdu. Hayatımın bu devresi okadar tatlı, okadar mes'ut olmuştu... Ve şimdiden o kadar uzaklaşmıştı.

Yarı sesle: — Lâkin çay içmek zamanı geldi, dedi ve salona girdik.

Eşiğin üstünde koçağında çocuk, Vanyanın süt ninesine rast geldim. Çocuğu aldım; mini mini çıplak ayaklarını dikkatle sardım ve onu bağrıma bastım. Evvelce büsbütün uykuya dalmış iken ellerini kımıldattı, kapalı gözlerini yarı açtı, sanki bir şey hatırlamak istiyordu. Sonra birdenbire nazarı benim üzerimde durdu; gözlerinde bir feraset kıvılcımı parladı ve dudakları bir tebessüm ile açıldı.

— Oh ! Sen benimsin ! Benimsin ! diye düşündüm Ve bir saadet titremesi bütün a'zamı do-laştı. Sonra onun ayaklarını, vücudunu, ellerini, tek tük saçları bulunan başını öpücüklere gark ettim.

Kocam yaklaştı: Acele çocuğun yüzünü örttüm.

Onun çenesini okşıyarak — İvan Sergeviç !.. Dedi.

Lâkin ben küçük İvanı tekrar sarmıştım. Benden başka kimse onu uzun uzadıya temaşa etmiyecekti. Kocama baktım: Bana dikilmiş gözleri güldü ve bir çok aydan beri ilk defa ona bakmaktan bir haz duydum.

O gün benim romanım bitti. Geçmiş zamanın aşkı benim için kıymetli bir hatıra kaldı ki, avdeti imkânsız idi.. Çocuklarımin babası için duyduğum yeni bir his benim için yeni bir hayatın mebdei oldu, ki o hayatta, henüz nihayetine ermediğim başka bir samimî saadet buldum.

SON